د پوهنې وزارت

د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو د
روزنې او د ساینس د مرکز معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي
کتابونو د تألیف لوی ریاست

د ښوونکي کتاب
د تاریخ د تدریس لارښود

لسم ټولگی

Ketabton.com

د چاپ کال: ۱۳۹۲ هـ . ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوهنې وزارت
د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو
د روزنې او د ساینس د مرکز معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي
کتابونو د تالیف لوی ریاست

د ښوونکي کتاب
د تاریخ د تدریس لارښود

لسم ټولګی

د چاپ کال : ۱۳۹۲ هـ.ش

(c) ketabton.com: The Digital Library

مؤلفان:

- پوهنمل زلمی هوتک
- سرمؤلف عبدالغیاث غوری
- معاون سر مؤلف شیر محمد رونقي
- مؤلف عبدالمالک عابد
- مؤلف قدیم شیرزی بابکرخیل
- معاون مؤلف ستوری سادات
- معاون مؤلف ذبیح الله دشتي

علمي او مسلکي ایډیټ:

- پوهنمل زلمی هوتک

د ژبې ایډیټ:

- مؤلف محمد سهراب دیدار

دیني، سیاسي او کلتوري کمیټه:

- مؤلف عبدالرقیب جهید
- حبیب الله راحل د تعلیمي نصاب په برخه کې د پوهنې وزارت سلاکار

د څارنې کمیټه:

- دکتور اسدالله محقق د تعلیمي نصاب، د ښوونکو د روزنې او د ساینس مرکز معین
- دکتور شیر علي ظریفي د تعلیمي نصاب د پراختیا د پروژې مسؤول
- د سرمؤلف مرستیال عبدالظاهر ګلستاني د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف لوی رئیس.

ډیزاین: عنایت الله غفاری

د چاپ د سمون چارې: محمد کبیر حقمل د پوهنې وزارت د نشراتو او اطلاعاتو رئیس

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی — دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د تورې — هر بچی یې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی — د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو — د ترکمنو د تاجکو
ورسره عرب، ګوجر دي — پامېریان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي — هم ایماق، هم پشه یان
دا هیواد به تل ځلیږي — لکه لمر پر شنه آسمان
په سینه کې د آسیا به — لکه زړه وي جاویدان
نوم د حق مودی رهبر — وایو الله اکبر وایو الله اکبر

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

د پوهنې د وزير پيغام

ګرانو استادانو او ښوونکو،

ښوونه او روزنه د هر هېواد د پراختيا او پرمختګ بنسټ جوړوي. تعليمي نصاب د ښوونې او روزنې مهم توکی دی چې د علمي پرمختګ او ټولنې د اړتياوو له مخې چمتوکيږي. څرګنده ده چې علمي پرمختګ او ټولنيزې اړتياوې تل د بدلون په حال کې وي. له دې امله لازمه ده چې تعليمي نصاب هم د وخت له غوښتنوسره سم علمي او رغنده پراختيا ومومي. البته نه ښايي چې تعليمي نصاب د سياسي بدلونونو او د اشخاصو د نظريو او هيلو تابع شي.

د ښوونکی د لارښود دا کتاب چې نن ستاسو په لاس کې دی، پر همدې بنسټ چمتو اوترتيب شوی دی. د تدريس د نويو ميتودونو له مخې فعاليتونه او معلوماتي مواد په کې ورزيات شوي دي چې په ډاډ سره به د زده کړې په بهير کې د زده کوونکو د فعال ساتلو لپاره ګټور او اغېزمن وي.

هيله من يم د دې کتاب منځپانګه، چې د فعالې زده کړې د ميتودونو د کارولو له لارې تاليف او چمتو شوې، ستاسو درنو استادانو د ګټې وړ وګرځي. له فرصت څخه په استفادې د زده کوونکو له ميندو او پلرونو څخه غوښتنه کيږي د خپلو لوڼو او زامنو په باکيفيته ښوونه او روزنه کې پرله پسې مرسته وکړي چې په دې توګه د پوهنې د نظام موخې او هيلې ترسره شي او ځوان نسل او هېواد ته ښې پايلې او برياوې ور په برخه کړي.

زموږ ګران استادان او ښوونکي د تعليمي نصاب په رغنده پلي کولو کې ستره دنده او دروند مسؤوليت لري.

د پوهنې وزارت تل زيار کاږي چې د پوهنې تعليمي نصاب د اسلام د سپېڅلي دين له بنسټونو او ارزښتونو، د ټولنې د څرګندو اړتياوو، ملي ګټو او وطنپالنې له روحيې او د ساينس او تکنالوژۍ له نوو علمي معيارونو سره سم پراختيا ومومي.

ددې سترې ملي موخې د تر لاسه کولو لپاره د هېواد له ټولو علمي شخصيتونو، د ښوونې او روزنې له پوهانو او د زده کوونکو له ميندو او پلرونو څخه هيله لرم چې د خپلو نظريو او رغنده ګټورو وړانديزونو له لار ې زموږ له مؤلفانو سره د درسي او د ښوونکي د لارښود د کتابونو په لا ښه تاليف کې مرسته وکړي.

له ټولو هغو پوهانو څخه، چې ددې کتاب په چمتو کولو او ترتيب کې يې برخه اخيستې او همدارنګه له ملي او نړيوالو درنو موسسو او نورو ملګرو هېوادونو څخه، چې د نوي تعليمي نصاب په چمتو کولو او تدوين او د درسي او د ښوونکي د لارښود کتابونو په چاپ او وېش کې يې مادي يا معنوي مرسته کړې ده، منته او درناوی کوم او د لا نورو مرستو هيله يې لرم.

ومن الله التوفيق

فاروق وردک

د افغانستان د اسلامي جمهوريت د پوهنې وزير

(c) ketabton.com: The Digital Library

فهرست

عنوان **مخ**

لومړی څپرکی ۱
ښوونیز یا تعلیمي نصاب څه شی دی؟ ۱
د ښوونکي لارښود ۲
د افغانستان د پوهنې ښوونیزه او روزنیزه پالیسي ۳
په افغانستان کې د ښوونې او روزنې عمومي موخې (هدفونه) ۵
د تدریس ستراتیژي ۸
د مضمون د تدریس وسیلې او بنسټیز توکي ۱۲
دویم څپرکی ۱۴
د مضمون د تدریس لارښود ۱۴
د (۱) لوست د تدریس لارښود پلان ۱۵
د (۲) لوست د تدریس لارښود پلان ۱۷
د (۳) لوست د تدریس لارښود پلان ۱۹
د (۴) لوست د تدریس لارښود پلان ۲۲
د (۵) لوست د تدریس لارښود پلان ۲۴
د (٦) لوست د تدریس لارښود پلان ۲٦
د (۷) لوست د تدریس لارښود پلان ۲۸
د (۸) لوست دتدریس لارښود پلان ۳۰
د (۹) لوست دتدریس لارښود پلان ۳۳
د (۱۰) لوست دتدریس لارښود پلان ۳٦
د (۱۱) لوست دتدریس لارښود پلان ۳۹
د (۱۲) لوست دتدریس لارښود پلان ۴۲
د (۱۳) لوست دتدریس لارښود پلان ۴۵
د (۱۴) لوست دتدریس لارښود پلان ۴۷
د (۱۵) لوست دتدریس لارښود پلان ۴۹
د (۱٦) لوست دتدریس لارښود پلان ۵۲
د (۱۷) لوست دتدریس لارښود پلان ۵۴
د (۱۸) لوست دتدریس لارښود پلان ۵٦
د (۱۹) لوست دتدریس لارښود پلان ۵۸
د (۲۰) لوست دتدریس لارښود پلان ٦۱
د (۲۱) لوست دتدریس لارښود پلان ٦۴
د (۲۲) لوست د تدریس لارښود پلان ٦٦
د (۲۳) لوست د تدریس لارښود پلان ٦۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۲۴) لوست د تدریس لارښود پلان ۷۰
د (۲۵) لوست د تدریس لارښود پلان ۷۲
د (۲٦) لوست د تدریس لارښود پلان ۷۴
د (۲۷) لوست د تدریس لارښود پلان ۷٦
د (۲۸) لوست د تدریس لارښود پلان ۷۸
د (۲۹) لوست د تدریس لارښود پلان ۸۰
د (۳۰) لوست د تدریس لارښود پلان ۸۳
د (۳۱) لوست د تدریس لارښود پلان ۸٦
د (۳۲) لوست د تدریس لارښود پلان ۸۸
د (۳۳) لوست د تدریس لارښود پلان ۹۰
د (۳۴) لوست د تدریس لارښود پلان ۹۳
د (۳۵) لوست د تدریس لارښود پلان ۹۵
د (۳٦) لوست د تدریس لارښود پلان ۹۷
د (۳۷) لوست د تدریس لارښود پلان ۱۰۰
د (۳۸) لوست د تدریس لارښود پلان ۱۰۲
د (۳۹) لوست د تدریس لارښود پلان ۱۰۵
د (۴۰) لوست د تدریس لارښود پلان ۱۰۷
د (۴۱) لوست د تدریس لارښود پلان ۱۰۹
د (۴۲) لوست د تدریس لارښود پلان ۱۱۱
د (۴۳) لوست د تدریس لارښود پلان ۱۱۳
د (۴۴) لوست د تدریس لارښود پلان ۱۱۵
د (۴۵) لوست د تدریس لارښود پلان ۱۱۸
د (۴٦) لوست د تدریس لارښود پلان ۱۲۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی څپرکی

سریزه

ښوونیز یا تعلیمي نصاب څه شی دی؟

په دې اړه هرڅوک بېلابېل نظر لري، ځوک یې درسي مفردات ګڼي او ځوک یې درسي کتاب بولي. د ښوونې او روزنې پوهانو یې هم بېلا بېل تعریفونه کړي دي. ښوونیز یا تعلیمي نصاب هغه لارښود دی چې د ښوونې او روزنې ټول فعالیتونه پکې شامل او تر لاسه کول یې هدف دی.

تعلیمی نصاب له ټاکلې پوهې، مهارتونو او ذهنیتونو څخه عبارت دی چې یوه تعلیمي موسسه یې زده کړه د خپلو زده کوونکو لپاره په پام کې نیسي. په بله وینا تعلیمي نصاب د یوې تعلیمي موسسې د ښوونیزو او روزنیزو زده کړو د پروګرام ټولې زده کړې دي چې درسي کتاب، درسي مرستندویه توکي، د ښوونکي لارښود، تجربې او عملي کارونه پکې شامل دي.

هغه څه چې نن یې د ښوونې او روزنې د ماهرینو پام ځانته اړولی دی، ددې پوښتنې ځواب دی: د مفرداتو چمتو کوونکي او د درسي کتابونو لیکوال باید څه شی په ټاکلو لارو چارو زده کونکو ته ورزده کړي چې په اوسني او راتلونکی ژوند کې یې ګټور وي؟

ټول یو شان په دې نظر دي چې کوچنیان په بېلابېلو شرایطو کې وده کوي او په راتلونکې کې له نوو موضوعګانو سره مخامخ کیږي. له دې امله زیاتره ددې پېژندل ډېر سخت دي، چې هغوی ته د څه شي زده کړه اړینه او د څه شي ورته نه ده او د زده کړې تر ټولو اغېزمنه لاره کومه یوه ده.

له بله پلوه د ځوانی پېر د خپلواکې پرېکړې د کولو، د مسؤولیت د منلو، راتلونکې ته د کتنې او په مسایلو کې بیا غور په څېر ځانګړتیاوو له مخې دا پېر له نور پېرونو څخه جلا کوي. ځوانان له ټولنې سره رغنده راشه درشه او د لویانو نړۍ ته د ورننوتو لپاره د بېلابېلو وړتیاوو موندلو ته اړتیا لري. هغوی باید پوه شي هغه ټولنه څنګه ده چې دوی پکې اوسیږي او څومره پوهه او علمي وړتیاوې ورته پکار دي. هغوی ځان پېژندنې ته اړتیا لري، پېښو او حوادثو ته څنګه ګوري، حقایق څنګه درک کولای شي، څنګه انتخاب کولای شي او څنګه عمل کوي؟ هغوی هغه پوهې ته اړتیا لري چې یې فکر کولو، مطالعې او په ټولنیز ژوند کې تحقیق ته وهڅوي.

پورته وینا ته په پام د (تاریخ) د درسي مفرداتو په چمتو کولو کې، په داسې حال کې چې له علمي اړتیاوو سره تړاو لري، د زده کړې په نوو لارو چارو ټینګار شوی، ترڅو زده کړه د پخوانیو لارو چارو پرځای پر هغه زده کړې ډېر ټینګار وشي چې د فعالې،ګډې، ابتکاري او انتقادي زده کړې په لارو چارو ولاړه وي.

په فعالې او ګډې (مشارکتي) زده کړې یا فعالې زده کړې (Active Learning Method) کې ښوونکی د تدریس په بهیر کې ستره ونډه لري. د ښوونکي دنده په دې نقش کې د معلوماتو او پوهې په لېږدونه پای ته نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسیږي. هغه د زده کړې تجربې په غوړ نیولو او حفظولو پورې تړلې نه بولي. په دې نقش کې ښوونکی د زده کړې تر پام لاندې شرایطو لارښود او مرسته کوونکی دی. هغه د مطلبونو د یو اړخیز انتقال پر ځای د زده کړې پر لارو چارو، د تجربې په ترلاسه کولو او د مسئلې په حلولو ډېر ټینګار کوي. د ښوونکي د لارښود د کتاب یوه موخه هم د زده کړې لپاره د لارو چارو وړاندې کول دي.

د ښوونکي ددې لارښود د تالیف د نورو موخو او لاملونو په ترڅ کې د زده کړو د موخو څرګندول، د محتوا (متن) د ټاکلو اصول او د تاریخ ټولګې د لسم درسي کتاب ارزول دي.

دا درسي کتاب د تاریخ زده کړې لپاره چمتو شوی او د زده کوونکو د زده کړې لپاره یکې د ډېر تجربو رامنځته کول په پام کې نیول شوي دي، د ښوونکي د لارښود د کتاب چمتو کول اړین بلل شوي. باید ومنو چې تدریس او زده کړه یو ابتکاري او تجربي کار دی او نوښتګر او مبتکر ښوونکي په دې برخه کې نوي، نوي شیان او لارې چارې رامنځته کوي. دا باید هم له یاده ونه ایستل شي چې د زده کړې د ستراتیژۍ په ټاکلو کې، له موخو، د ارزونې له لارو چارو، د زده کوونکو دګډون شونتیا او نور اصول چې د ارواپېژندنې، د ترتیبي ارواپوهنې او د زده کړې د ارواپوهنې سره په همغږۍ کې زموږ په وړاندې پرتې دي، باید سم پام وشي. دا هم باید له یاده ونه ایستل شي، چې متن د کومو اصولو له مخې وټاکل شي، د محتوا د همغږي کولو اصول کوم دي؟ د تدریس او ارزونې لارې چارې کومې دي او څه اهمیت لري؟ دا چې د مهمو مفهومونو راایستل څنګه سرته رسیږي، د ښوونکی په دې لارښود کې څرګند شوي دي.

د ښوونکي لارښود

د ښوونکي لارښود د ښوونکو د زده کړې یوه وسیله ده؛ هغه کتاب دی چې له ښوونکي سره مرسته کوي د یو درسي ساعت او یا د تعلیمي دورې په اوږدو کې د خپل تدریس پلان چمتو کړي. د ښوونکي په لارښود کې د هر لوست عمومي او خصوصي موخې، د تدریس وسایل، لارې چارې، د زده کوونکو د انګېزې پارول، د ښوونکي فعالیتونه، د زده کوونکو فعالیتونه، د زده کوونکو د زده کړې د تحکیم برخه او ارزونه او په پای کې د لوست په اړوند اضافي معلومات او اختځلیکونه په پام کې نیول شوي دي. د ښوونکي لارښود ددې لپاره لیکل کیږي، چې ښوونکي د درسي پلان له جوړولو او د زده کړې په یو پړاو کې د ښوونې او روزنې له عمومي موخو سره بلد کړي. له ښوونکو سره مرسته وکړي د هر لوست مفاهیم او موضوعات وپېژني، د لوست په اړوند ورته اضافي معلومات چمتو کړي، د هېواد په ټولو ښوونځیو کې د درسي کتاب د یو خېل او همغږي تدریس لپاره لاره هواره کړي او په دې توګه د افغانستان په ټولو ښوونځیو کې د لوست تدریس په پام کې نیول شوې دورې کې سرته ورسوي او درسي کتاب بشپړ کړي. دا خبره اړینه کړي، چې درسي کتاب، هغسې چې د هېواد په پلازمېنې یا د بل لوی ښار په کوم عصري ښوونځي کې تدریسیږي، د هېواد د لرې پرتو ولسوالیو او بانډو په ښوونځیو کې هم هماغسې یو خېل او یو راز تدریس شي او لکه چې ویل کیږي د یو متوازن او هر اړخیز معارف لپاره په ټول هېواد کې لاره هواره کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانستان د پوهنې ښوونيزه او روزنيزه پاليسي

د افغانستان د اسلامي جمهوريت د اساسي قانون په شپاړسمه، دريمه، څلوېښتمه، پنځه څلوېښتمه، شپږڅلوېښتمه او اووه څلوېښتمه ماده کې د درج شوو احکامو او د افغانستان د پوهنې د قانون د شپږمې، اوومې مادې او نورو احکامو له مخې او د هېواد د معنوي او مادي اړتياوو او واقيعتونو ته په پام او د افغانستان د ښوونې او روزنې د نظام د اساسي ليکو د انځورولو په خاطر د افغانستان د اسلامي جمهوري دولت د پوهنې ښوونيزه او روزنيزه پاليسې په لاندې ټکو کې رانغاړل کيږي:

١. د خدای پالنې، د اسلامي احکامو او ارزښتونو تطبيق ته د پابندۍ، وطن دوستۍ، د ملي يووالي ټينګښت، ګډ ژوند او بشر دوستۍ په روحيې د هېواد د ماشومانو، تنکيو ځوانانو او ځوانانو لپاره، که ښځينه وي يا نارينه، د ښوونې او روزنې د زمينو چمتوکول،
٢. له خپلواکۍ، ملي واکمنۍ، د ځمکنۍ بشپړتيا، اسلامي وروروليٰ، ملي پيوستون، له سولې سره د مينې او فرهنګي بډاينې څخه د دفاع، د توپير او زور زياتی د ټولو بڼو او ډولونو د له منځه وړلو د روحيې پياوړتيا،
٣. د ښوونيزو او روزنيزو موسسو بيا رغاول، جوړول، پراختيا او سمبالول،
٤. په نړۍ کې له علمي مثبتو بدلونونو سره جوخت د هېواد د ښوونيز اوروزنيز سيستم پراختيا،
٥. د نورو هېوادونو له ښوونيزو اوروزنيزو رغندو او برياليو تجربو څخه ګټه اخيستنه،
٦. د جنس، توکم، ژبې، مذهب، نژاد او ټولنيز دريځ له په پام کې نيولو پرته ټولو ته تر لومړنيو او منځنيو (١-٩) ټولګيو پورې په جبري او وړيا توګه د لومړنيو زده کړو چمتو کول،
٧. په (دولتي او خصوصي) ښوونځيو کې په هغو ژبو تدريس، چې په اساسي قانون کې تسجيل شوي دي.
٨. د اسلام د سپيڅلي دين له زده کړو، د افغانستان د اسلامي جمهوريت د اساسي قانون د ارزښتونو او د افغاني ټولنې له دودونو سره سم او د پيداګوژيکي اصولو او عملي تجربو ته په پام او د افغانستان د ښوونې او روزنې د کيفي ښه والي په خاطر د افغانستان د پوهنې سيستم د هلکانو او نجونو د جلاوالي پر بنسټ ولاړ دی. له دې امله ګډه زده کړه د لومړنۍ دورې له دريم ټولګي څخه وروسته د زده کړې په هيڅ يوه موسسه کې، که دولتي وي يا خصوصي، کورونو، ورزشي کلپونو او نورو ځايونو کې مجاز نه ده.
٩. د دريمو ژبو تدريس (د اساسي قانون ١٦ ماده) په اړوندو سيمو کې د يو مضمون په توګه،
١٠. د بيځايه شوو کورنيو، کډوالو او د ځانګړو اړتياوو لرونکو زده کوونکو ته د ښوونې او روزنې د زمينو چمتو کول،
١١. د اسلامي زده کړو د مدرسو، عمومي زده کړو، حرفوي او مسلکي ښوونځيو او د ښوونکو د روزنې موسسو پراخوالی او د هغوی سمبالول،
١٢. د ښوونکو د علمي او مسلکي سويې لوړول،
١٣. د ښوونکو د ژوندانه د حالت سمول،
١٤. د بيسوادۍ د له منځه وړلو، د حياتي سواد او د کارګري متممو ښوونځيو (نارينه او ښځينه) د پراخوالي لپاره هلې ځلې،

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۵. د افغانستان د پلي شوو قوانینو په اړانه (چوکاټ) کې د پوهنې د مسلکي تخصصي، اداري ظرفیتونو په رغاولو، سمبالولو او لوړولو کې د هېوادونو، نړیوالو موسسو، غیر دولتي موسسو او اشخاصو له بې غرضه او بشر دوستانه مرستو او ونډې څخه ملاتړ،
۱٦. د متوازن معارف پیاوړتیا او د هېواد په مرکز او ولایتونو کې د ښوونیزو او روزنیزو امکاناتو سم او عادلانه ویش،
۱۷. د تاوتریخوالي، تبعیض، ناروا جګړو، نشه یي توکو، مسکراتو او اخلاقي مفاسدو په څېر د ناوړو پدېدو پر زیانونو د زده کوونکو خبرول،
۱۸. ازادۍ، سولې، سوله ییز ګډ ژوند، شورا او دموکراسۍ، بشري حقونو ته درناوی او د استوګنې د چاپېریال د ساتنې په څېر غوره ارزښتونو ته د زده کوونکو لارښوول،
۱۹. له اسلامي احکامو او ارزښتونو سره سم د نجونو ښوونې او روزنې ته هراړخیزه پاملرنه او د نجونو او هلکانو د ښوونځیو ترمنځ د توازن رعایت،
۲۰. د خاصو زده کړو (ډېرو هوښیارو، ړندو، کڼو او ذهني وروسته پاتې زده کوونکو) ته پام او د ښوونې او روزنې لپاره یې اغیزمنې او ګټورې لارې چارې لټول،
۲۱. د هېواد د پلي شوو قانونونو په اړانه کې د افغانستان د اسلامي جمهوریت د پوهنې د تعلیمي نصاب، په (دولتي او خصوصي) ښوونځیو کې له تدریس او درسي موادو څخه د ګټې اخیستنې څارنه او نظارت،
۲۲. د ورزش، سپورت او بدني روزنې د ودې لپاره د زمینې چمتو کول،
۲۳. د علمي برياوو او مسلکي تجربو د راکړې ورکړې په موخه د تعلیمي نصاب د پراختیا، د اسلامي زده کړو د معینیت او د ښوونکو د روزنې، د ساینس د مرکز د ریاستونو او په هېواد کې د اړوندو پوهنتونونو او نورو ارګانونوتر منځ د اړیکو ټینګښت او د لا زیاتې همغږۍ رامنځته کول،
۲٤. د افغاني ټولنې له اړتیاوو سره سم د اسلامي زده کړو د مدرسو هراړخیزه وده، پراختیا او رغنده کول.

د لوی خدای (ج) په مرسته به د هېواد په پوهنې کې ددغې پالیسۍ په پلي کولو لاندې لویې پایلې ترلاسه شي:

- په اسلامي روحیې د هېواد د اولاد روزل، د الله جل جلاله د رضا د ترلاسه کول او د یوې سوکاله او نېکمرغې ټولنې رامنځته کول،
- د ملي هویت ساتنه،
- د مسلمانو، هېوادپالو، ګټورو، ژمنو او متمدنو انسانانو په توګه د هېواد د اولاد سالمه روزنه،
- د نړۍ او ټولنې له علمي معیارونو سره سم د بریمن تطبیق په موخه د پوهې، مهارتونو او رغنده تفکر تر لاسه کول،
- د کار موندلو لپاره د لازمو وړتیاوو د ترلاسه کولو او د کار مارکیټ ته په بري سره د ننوتو په منظور د زده کوونکو د پوهې د کچې لوړول،

(c) ketabton.com: The Digital Library

په افغانستان کې د ښوونې او روزنې عمومي موخې (هدفونه)

د هېواد د ښوونې او روزنې نظام د افغانستان د اسلامي جمهوریت د اساسي قانون د احکامو، د پوهنې د قانون او پالیسی پر بنسټ او د افغاني ټولنې اړتیاوو او واقیعتونو ته په پام د زده کوونکو د سالمې روزنې په خاطر لاندې موخو ته ځان رسوي:

الف ـ عقیدتي او اخلاقي موخې

١. د اسلام د سپیڅلي دین پر اساساتو او ارزښتونو د ایمان او عقیدې پیاوړتیا، د قرآني زده کړو او د پیغمبر صلی الله علیه وسلم د حدیثو پر بنسټ د اسلامي لید پراخوالی،
٢. د خدای جل جلاله د پیژندنې په منظور د ځان پیژندنې د روحیې پیاوړتیا،
٣. پر ځان د ویسا او پر اخلاقي ښېگڼو د پابندۍ د روحیې پیاوړتیا،
٤. د نظم او د دسپلین د منښت د روحیې وده او روزنه او د قانوني احکامو او ارزښتونو منل،
٥. د دیني، ټولنیزو، ښوونیزو او روزنیزو ارزښتونو په وړاندې مسؤولیت ته د غاړې ایښوولو د روحیې پیاوړتیا،

ب ـ د زده کړې او روزنې موخې

١. د زده کړې د مهارتونو لاسته راوړل او پیاوړتیا، لکه: اوریدل، خبرې کول، لوستل، لیکل، په رسمي او بهرنیو ژبو کې د شمېر او حسن خط کارول،
٢. د پوهنو، فنونو او معاصرې تکنالوژۍ زده کړه او د اړتیا وړ فردي او ټولنیزو مهارتونو ترلاسه کول،
٣. د زده کړې د وړتیاوو وده او د زده کړې په اوږدو کې ځانې زده کړه او ارزونه،
٤. په علمي، ادبي، فرهنگي او فني ډگرونو کې د تفکر، استدلال، مطالعې، څېړنې، تشخیص او نوښت د وړتیاوو وده او پراختیا،
٥. د فردي او ټولنیزو ستونزو د پېژندلو او هوارۍ لپاره د وړتیاوو ترلاسه کول،

ج ـ فرهنگي، ادبي او هنري موخې

١. د فرهنگ، ادب او رغنده هنر په برخو کې د زده کوونکو د فطري وړتیاوو وده او پراختیا او د تاریخي، فرهنگي، ادبي پاته شونو (میراثونو) او شتمنیو د پیژندلو، ساتلو او د درناوۍ روحیه،
٢. د افغانستان، اسلامي تمدن او د نورو هېوادونو له تاریخ، ادب او فرهنگ سره پیژندگلوي،
٣. د فرهنگ، ملي هنرونو، د افغاني ټولنې د غوره او سالمو ادابو او دودونو پراختیا او د هغوی د اصالت ساتنه،
٤. د تمرین او یوکسیزو او ډله ییزو فعالیتونو له لارې د ادبي او هنري مهارتونو پراختیا،

د ـ مدني او ټولنیزې موخې

١. د خپلواکۍ. وطن دوستۍ او ازادۍ غوښتلو، د اسلامي ارزښتونو او ملي نوامیسو د ساتنې د روحیې پیاوړتیا او د انسانانو د حقوقو د عدالت او رعایت په بنسټ د کورنیو اړیکو ټینگښت،
٢. د اسلامي ورورولۍ، مرستې، سولې، ټولنیز عدالت، ملي او نړیوال پیوستون د روحیې پیاوړتیا،

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳. د خیر غوښتنې د حس پراختیا، د اخلاقي فضایلو لوړتیا او له زور زیاتي او ناروا جګړو سره ضدیت، له نشه یي توکو، مسکراتو، اخلاقي او ټولنیزو مفاسدو سره مبارزه،
٤. قانون ته د درناوۍ او د هغې د منښت د روحیې پیاوړتیا او د توکم، جنس، عمر، اقتصادي او ټولنیز دریځ او سیاسي تړاو له په پام کې نیولو پرته د هېواد د ټولو اتباعو د قانوني حقوقو ملاتړ،
۵. په ټولنیزو اړیکو کې د زغم، سرښندنې او ایثار د روحې پراختیا او ټولنیزې ګټې پر فردي ګټو لومړی کول،
٦. د انتقاد او انتقاد منلو، زغم او د نورو رایو ته د درناوۍ د روحیې پیاوړتیا،
۷. انساني کرامت ته د درناوۍ د روحیې پیاوړتیا او پراختیا، د اشخاصو د حرمت ساتل، د معاشرت او په ټولنیزو اړیکو کې د بشري حقونو د ادابو رعایت،
۸. په سوله ییز او رغنده ډول د توپیرونو او شخړو د هوارولو د روحیې پیاوړتیا،
۹. د زغم او د نورو د منلو د فرهنګ پیاوړتیا،
۱۰. د بشري ټولنې له علمي او تخنیکي تجربو او مثبتو بریاوو څخه د ګټې اخیستنې د روحیې پیاوړتیا،
۱۱. د هر ډول تبعیض د ردولو او له منځه وړلو د روحیې پیاوړتیا او پراختیا،
۱۲. د ښځې انساني دریځ ته د درناوۍ د روحیې پیاوړتیا او له ښځو څخه ملاتړ،
۱۳. د مور پلار، مشرانو، ګاونډیانو، هېوادوالو او د نورو انسانانو حقونو ته د درناوۍ د روحیې پیاوړتیا،
۱٤. د استوګنې د چاپیریال او سمسورتیا د ساتنې د روحیې ودتیا، پر ځاروېو زړه سوی او د طبیعي ژوندانه او نباتاتو ملا تړ،
۱۵. د اوبو د زیرمو د ساتنې د روحیې پیاوړتیا، د اوبو په کارولو کې زیاتی (افراط) نه کول او د سیندونو، ویالو، کاریزونو او ځاګانو د اوبو له ککړتیا څخه مخنیوی.

هـ ـ اقتصادي موخې

۱. په انساني ژوند کې د اقتصاد پر ارزښت پوهېدل، د ټولنې پراختیا او اقتصادي ودې او له کورني اقتصاد او فردي سلوك سره د اقتصادي فعالیتونو تړاو ته پاملرنه،
۲. د کار پر ارزښت او اهمیت پوهېدل او د بیوزلۍ د له منځه وړلو په خاطر په ګټورو دندو کې د کار د روحیې پیاوړتیا،
۳. د سپما، قناعت، اسراف او تجمل د مخنیوي د روحیې رامنځته کول او ځواکمنول،
٤. د هېواد د اقتصادي سرچینو پېژندل او له هغو څخه د استخراج په سمو لارو چارو پوهېدل او د ملي ګټو، شتمنیو او پانګو د ساتلو د روحیې پیاوړتیا،
۵. د تکنالوژۍ له پرمختګ سره یوځای د بیلابیلو حرفو او تولیدي دندو پېژندل، د ملي عایداتو د زیاتوالي او د بېکارۍ او د بل پر اوږو د بارېدو د مخنیوی په موخه د لاسي او سیمه ییزو صنایعو احیا او دودول،
٦. په معاملو او اقتصادي فعالیتونو کې د اخلاقي اصولو د رعایت د روحیې پیاوړتیا او نامشروعو اقتصادي فعالیتونو پر خلاف مبارزه،
۷. د حرفه یي فعالیتونو د زده کړې هڅول،
۸. د عرضې او تقاضا پر اړیکو د زده کوونکو د پوهې د کچې لوړول،
- د انصاف او د کار د اخلاقو دودول او پر کار د ګومارونکو او کارکوونکو ترمنځ د کار قانون ته درناوی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

و- روغتیايي موخې

۱. د پاک ساتنې (حفظ الصحې) او د فردي او ټولنیزې روغتیا په اړه د رغنده ژوند په لارو چارو پوهېدل،
۲. د عمومي حفظ الصحې او د چاپیریال د پاک ساتنې د روحیې پراختیا،
۳. له ناروغیو څخه د ساتلو په موخه له روغتیايي پوهې څخه برخمن کېدل او د اساسی مهارتونو پیاوړي کول،
٤. د لارو چارو او شرایطو په رامنځته کولو د بدني او رواني روغتیا تامینول او د سالمو تفریحګانو لپاره د بدني روزنې، ورزش او د سمسور چاپیریال چمتو کول،

د مور او ماشوم روغتیا ته پاملرنه او د هغوی ننګه او ملاتړ.

و ـ ثانوي دوره (له ۱۰ – ۱۲ ټولګې)

- د تیرو ښوونیزو او روزنیزو دورو د بریاوو ځواکمنول او لوړو زده کړو ته چمتووالی،
- د تفکر د ځواک وده او لا پراختیا، په دیني مسایلو او اعتقادي بنسټونو کې ژور فکر او د معلوماتو تر لاسه کول او د ژوندانه د نظام په توګه د اسلام د دین له زده کړو سره د زده کوونکو زیات بلدول،
- د نفس پاکوالی او پر خدای جل جلاله او اسلامي لارښوونو باندې د ایمان پر بنسټ د اخلاقي فضیلتونو پیاوړي کول،
- په زده کوونکو کې د ښوونې او روزنې د روحیې پیاوړتیا او د مناسبو زمینو چمتو کول،
- د پوهنو، بشري تجربو او پرمختللې تکنالوژۍ په مرسته په طبیعت کې د موجودو قوانینو او د نړۍ د اسرارو د پېژندلو لپاره هلې ځلې،
- د رسمي او مورنۍ ژبې لا ښه زده کړه، د زده کوونکو د ادبي پوهې پراختیا او د بهرنیو ژبو زده کړه،
- د اړتیا وړ پوهنو او فنونو زده کړه او د فردي او ټولنیزو مهارتونو ترلاسه کول،
- له اسلامي ارزښتونو او د ملي فرهنګ له مثبتو غوښتنو سره سم له هنر سره د زده کوونکو بلدول او له هغې څخه معقوله ګټه اخیستل،
- د هېواد د ادبي، فرهنګي، هنري او تاریخي میراثونو د ساتنې د روحیې وده،
- د مرستې د روحیې او رغنده سیالیو ته د زده کوونکو د مینې وده او پراختیا،
- د ملي نوامیسو د ساتنې د روحیې پیاوړتیا او د اسلامي حقوقو او اخلا قو پر بنسټ د کورنیو اړیکو د بنسټ ځواکمنول،
- د خیر غوښتنې د حس پیاوړتیا، د اخلاقي فضیلتونو او د سوله غوښتنې د فضایلو لوړتیا، له تاوتریخوالي او ناروا جګړو سره ضدیت، له نشه يي توکو، الکولي څښاک او اخلاقي مفاسدو سره مبارزه،
- مسؤولیت ته د غاړې ایښولو د روحیې پیاوړتیا، د کورنیو او ټولنیزو چارو سم سرته رسول او په اسلامي، فرهنګي او ټولنیزو چارو کې ونډه اخیستل،
- په ټولنیزو اړیکو کې د زغم، سربښندنې او ځان تېرېدنې د روحیې پیاوړتیا او ټولنیزې ګټې پر فردي ګټو لومړي کول،
- د سبا ورځې لپاره د زده کوونکو چمتو کول، د کورنۍ د جوړښت له ارزښت او په هغې پورې له اړوندو شرعي احکامو څخه خبرتیا،
- د اقتصاد ارزښت ته پام او د زده کوونکو معنوي بشپړتیا او سوکالۍ ته د رسیدو د یوې وسیلې په توګه د هغې رغنده وده،

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د ښوونې او روزنې په بهير کې د ځانې ارزونې د وړتياوو ځواکمنول،
- له ورزش سره د زده کوونکو د مينې پراخول او د بدنې او روانې روغتيا ثارنه،
- د فرهنګي يرغل په وړاندې له زده کوونکو سره مرسته او له بيځايه پېښو او تقليدونو څخه د هغوی د مخنيوی او د افغانې او اسلامي ارزښتونو او هويت د ساتلو له لارې د وخت د مثبتو پرمختګونو او تکنالوژی څخه د استفادې د روحيې پياوړتيا،
- د زده کوونکو د استعدادونو د روزلو په موخه په فرهنګي او ټولنيزو فعاليتونو کې د هغوی د ګډون د روحيې پياوړتيا،
- د مطالعې او دکتاب لوستلو د فرهنګ وده.

د منځپانګې د غوره کولو لارې چارې

د منځپانګې په غوره کولو کې لاندې اصول په پام کې نيول شوي دي:

له اړتياوو او علاقه مندی سره همغږي، اعتبار (د منطقي، پرله پسېوالي، له پلټنو او تاييد شوو کتابونو او له لومړنيو او مستندو سرچينو څخه ګټه)، د ټولګي دننه او بهر د زده کوونکو له عمر او ذهني وړتياوو سره سم د لازمو فرصتونو چمتو کول.

د منځپانګې د تنظيم او ترتيب اصول

د منځپانګې په تنظيم او ترتيب کې له لاندې لارو چارو څخه ګټه پورته کيږي:

پرله پسېوالی، همغږي، د زده کوونکو د فردي او ټولنيزو اړتياوو تر منځ سمون، د تدريس د لارو چارو او منځپانګې تر منځ سمون،

د تدريس سترايژي

دا کتاب د فعال او ګډ تدريس د اصولو له مخې تاليف شوی دی. له دې امله ښايي د کتاب په تدريس کې د فعال او مشارکتي لارو چارو څخه ګټه واخيستل شي، لکه؛ د مناظرې (Argument)، د پوښتنې او ځواب (Question & Answer)، د لکچر يا توضيحي (Lecture)، ډله ييزې خبرې اترې او مباحثه (Group Discussion)، د نقش لوبول (Role Play)، د علمي سير(Excursion)، د ذهني يا فکري تحرک (Brain Storming)، له ميتودونو څخه ګټه واخيستل شي. پروژه يي ميتود (Project Method) دې هم په دې برخه کې ورزيات شي.

دې ټکي ته ښايي پام وشي چې تدريس يو ابتکاري او تجربي کار دی. نشي کېدای د يوه لوست يا کتاب لپاره د يوې ټاکلې او يوازنی لارې وړانديز وشي؛ ځکه د هېواد په بېلابېلو برخو کې له امکاناتو او شرايطو سره سره هر ټولګی او ښوونځی خپل ټاکلي شرايط لري. دا ددې معنا نه لري چې يوه ټاکلې لاره (د تدريس له فعالو ستراتيژو څخه ګټه) دې وړاندې نشي.

د لوست اصلي برخې

هر لوست له لاندې برخو څخه جوړ شوی دی:

سرليک (عنوان)، سريزه (مقدمه)، متن، انځور، شکل، فرعي سرليک او ورودي، منځنې او وروستنې فعاليتونه. يو څو هغه يې لاندې څېړل کيږي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لوست سرليک

سرليک لوست ته د زده کوونکو د ذهني چمتوالي لامل کيږي. کېداى شي د لوست له سرليک څخه د يو فعاليت په توګه هم ګټه واخيستل شي.

انځور، نقشه او شکل

په هر لوست کې له متن سره سم انځورونه او نقشې راغلې دی. انځورونه او نقشې، نه دا چې کتاب لا په زړه پورې کوي، بلکې انګيزه هم راپاروي.

ورودي فعاليت

هر لوست په يوه فعاليت پيلېږي چې د هغې له مخې د زده کوونکو ونډه او فعاليت هم پيلېږي. فعاليت داسې کوم شی نه دی چې له متن څخه دې بېل په پام کې ونيول شي او يا دې متن او منځپانګه بېله تدريس شي.

منځنی فعاليت

د هر لوست دويم فعاليت، لکه هم لومړي فعاليت (ورودي) ته ورته نقش لري؛ يعنې د راوروسته متن د تدريس لپاره کارول کيږي او کله هم د لومړنيو مفهومونو د تحکيم او بشپړوالي نقش لري.

وروستنی فعاليت

د هر لوست په پای کې داسې فعاليتونه راوړل شوي چې د لوست د منځپانګې له پياوړتيا سره مرسته کوي او له مخې يې لوست هم ارزول کېداى شي.

د لوست د اصلي پيغامونو په نبښه کول (Key Concepts)

لومړی ښايي د «اصلي پيغامونو» معنا او مفهوم وپېژنو. هر لوست پوهنيزه موخه يا موخې لري. دا موخه يا موخې د يوه يا څومفهومونو د زده کړې لپاره چمتو شوي دي. دا د لوست هماغه اصلي پيغامونه دي. ددې سريزې له مخې د لوست له اصلي پيغامونو څخه د ارزونې لپاره هم کار اخيستل کيږي؛ ځکه د زده کوونکو له خوا ددې عمل سرته رسول دا معنا لري چې هغوی لومړنۍ پوهه ترلاسه کړې ده.

کېداى شي د مختلفو متنونو د زده کړې او مطالعې مهارت او وړتيا (د لوست د اصلي پيغامونو په نبښه کول) د زده کړې او ارزونې په پړاو کې د يو عمده مهارت په توګه وګڼل شي او په زده کوونکو کې د هغې رامنځته کول او پياوړي کول يوه موخه بلل کيږي.

د لوست لنډيز

د «لنډيز» فعاليت هم پخپله يو اساسي مهارت دی او هم د ارزونې لپاره کارول کيږي، چې ښايي زده کوونکي يې زده کړي.

د «لوست د لنډولو» وړتيا د تفکر يو مهم مهارت دی. د لوست د لنډولو له لارې کېداى شي پراخ معلومات په لنډ ډول بيان شي، ترڅو د لوست د متن موخه اسانه په لاس راشي. لنډيز په لنډه وينا د لوست د اصلي مفهومونو بيان دی. لنډيز په يوه وينا کې د ټولو جزياتو نغښتل دي. د لنډيز توپير د لوست د اصلي پيغامونو له رااېستلو سره دادی

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې د اصلي مفهومونو د يادولو پر ځای زيار ايستل کيږي مفهومونه يوه پلا بيلا سره يوځای شي او بيا بېرته نوی متن لاسته راشي.

د لنډيز لپاره ځينې لارښوونې

۱- که غواړئ يو مطلب لنډ کړئ، زيار وباسئ له ليکلو او ياداشتولو پرته پرې پوه شئ.

۲ - تر مهمو کلمو او مفهومونو لاندې ليکه وکاږئ. په دې کار هغه معلومات مخې ته نه راځي چې ګټه يې لږه وي.

۳ – لنډيز په خپلو عبارتونو وليکئ. د اصلي متن د جوړښت په څېر يې مه ليکئ. په دې کار ډاډ تر لاسه کوئ چې خپل شخصي عقيدې مو په لنډيز کې نه دي راوستي. د لنډيز هره کلمه او عبارت بايد پر متن ولاړ وي. لنډيز بايد د ټول متن ۱۵ – ۲۰ سلنه وي.

۴ – له لنډيز څخه وروسته د خپل ډاډ لپاره هغه له اصلي متن سره پرتله کړئ.

ارزول (Evaluation)

ارزونه د زده کړې موخو ته د زده کوونکي د پرمختګ د معلومولو او ټاکلو لپاره له منظم بهير څخه عبارت دی. منظم بهير په دې معنا چې ارزونه بنايي د پلان له مخې منظمه سرته ورسيږي. په دې ترڅ کې د «زده کړې د موخې» ددې لپاره دي چې په ارزونه کې بايد د زده کړې موخې له وړاندې ټاکل شوې وي. په دې توګه د زده کړې ارزونه د تدريس له څرنګوالي سره د مرستې، د ښوونکو په اړه د لوړپوړو چارواکو د پرېکړې، د زده کوونکو سره د مرستې او د تدريس په برخه کې د پلټنې په اړه د لارو چارو د معلومولو په منظور سرته رسيږي.

په ارزونې کې اساسي لارې چارې په دې بڼه وي چې د زده کړې د دورو موخو ته متوجه وي او پايلې يې زده کوونکو او ښوونکو ته د لارښونې او له هغوی سره د مرستې لپاره وکارول شي. همدا راز ارزونه بنايي موخو، د تدريس لارو چارو او د درسي مضمون بېلابېلو توکو ته په پام سرته ورسيږي.

ارزونه د زده کړې د بهير د سمون لپاره سرته رسيږي. د زده کوونکو په اړه قضاوت بايد د هغوی د کړنو، چال چلن او شخصيت په اړه د هر اړخيزو معلوماتو پر بنسټ ترسره شي، نه مازې د ازموينو د نومرو له مخې. له بل پلوه زده کوونکی بنايي په ارزونه کې ورګډ شي، ترڅو خپل ځان پخپله وارزولای شي. په لنډ ډول بايد د ارزونې لپاره غوښتونکي شرايط به پام کې ونيول شي.

په زده کړه کې د ارزونې اهميت او اړتيا

د زده کړې ارزونه دوې ګټې لري:

۱ – زده کوونکي پوهيږي چې څومره علمي پرمختګ يې کړی او څومره برياليتوب يې ترلاسه کړی،

۲ – ښوونکی پوهيږي چې د مضمون تدريس يې څومره بريالی و.

له خپل برياليتوب څخه د زده کوونکو خبرتيا ددې لامل کيږي چې زده کوونکي په سم ډول او ټاکلي لاره د خپل پرمختګ په اړه قضاوت وکړای شي او د زده کړې او برياليتوب لپاره د زيات مسؤوليت احساس وکړي. زده کوونکي خپل کمزوري ټکي وپېژني او ويې مني او د هغې د له منځه وړلو لپاره زيار وباسي. که چېرته ارزونه په ښه نيت او سم ډول سرته ورسيږي، پر ځان د زده کوونکو ويسا پياوړې کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مضمون د تدریس له بریالیتوب څخه د ښوونکي خبرتیا ددې لامل کیږي چې ښوونکی د لاسته راغلو معلوماتو له مخې د درسي مضمون په کمزورو او قوي ټکو وپوهیږي او د تدریس لاره چاره د هغې له مخې سمه کړي او د تدریس فن د زده کړې په بېلابېلو لارو چارو او د تدریس د نوو مهارتونو د زده کړې له لارې بډای کړي.

د ارزونې بڼې

ارزونه د وخت او موخو له مخې په دریو ډلو ویشل کېدای شي:

تشخیصي، پرله پسې او وروستنۍ ارزونه.

الف: تشخیصي ارزونه د زده کړې په هر نوي پړاو کې د زده کوونکو د مخکنیو زده کړو او مهارتونو د معلوموللو په موخه سرته رسیږي.

ب: پرله پسې ارزونه له منظمې او پرله پسې ارزونې څخه عبارت ده چې د ښوونیز کال په اوږدو کې په هر څپرکي یا لوست کې د زده کوونکو ترلاسه شوې زده کړه او پوهه ازمویل کیږي.

ج: وروستنۍ ارزونه د یوه ښوونیز کال په پای کې په هر ټولګي کې د زده کوونکو د مفهومونو او مهارتونو د زده کړې د معلوموللو لپاره تر سره کیږي.

د تدریس د ستراتیژیو ډلبندي

د تدریس لارې چارې (د تدریس ستراتیژي) له بېلابېلو لارو چارو ډلبندي کېدای شي. تر اوسه بېلا بېلې ډلبندۍ وړاندې شوي. لاندې ډلبندي د هغې له ډلې څخه یوه ده:

۱ – دودیزه یا غیر رسمي لاره، چې په جوماتونو او غیر رسمي مدرسو کې ترسره کیږي.

۲ - د تدریس نوې میتودونه

۳ – د لکچر میتود (وینا یا څرګندونې)

۴ – د ذهني یا فکري هڅونې میتود

۵ – اکتشافي میتود،

۶ – د مسئلې د حل میتود،

۷- د پوښتنې او ځواب میتود،

۸ – انفرادي میتود،

۹ – د خبرو اترو میتود،

۱۰ – د پروژې ورکولو میتود،

۱۱ – ډله ییز میتود،

۱۲ – د نمایش میتود،

۱۳ – د تمثیل میتود،

۱۴- استقرایي میتود،

۱۵ – ازمایښتي میتود،

۱۶ – د کیسې ویلو میتود،

۱۷ – تلفیقي یا ګډ میتود (په یوه لوست کې د څو میتودونو کارول)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لوستونکو د لا زياتو معلوماتو لپاره په لاندې ډول يوه بله ډلبندي راوړل کيږي:

۱ – فعال دوه اړخيز ميتود

د تدريس يو شمېر ميتودونه ښوونکی او زده کوونکي له غوښتنې سره سم فعالوي او يادول او ورزده کول له دوه اړخيزې لارې ترسره کيږي. په دې ميتود کې مطلبونه او مفهومونه د ښوونکي او زده کوونکو له فعاليتونو څخه راوځي او هر يو انتخابي ميتود د تدريس محور جوړيږي. سربېره پر دې ښايي په هغې کې دننه له يو يا څو ميتودونو څخه ګټه واخيستل شي. دا ميتودونه پراوونه لري او په هغې کې تدريس په منظم ډول پيليږي او د مفهوم تر موندلو پورې دوام مومي. ددې ميتودونو له ډلې څخه استقرايي، د مسئلې د حل، د نقش د سرته رسولو، ازمايښتي او ... ميتودونو نومونه واخيستل شي.

۲ – ګډ يا مشارکتي ميتود

ګډ ميتود د زده کړې د بهير د فعال کېدو له مخې د فعالو ميتودونو په ډله کې راځي. هغه څه چې مشارکتي ميتود له نورو فعالو ميتودونو څخه بېلوي، موخو ته د رسېدو لپاره د څو زده کوونکو همکاري او همفکري ده. ښايي د ښوونکي او زده کوونکو تر منځ فعاله زده کړه سرته ورسيږي، خو مشارکتي ميتود په ډله ييز ډول دی او په هغې کې د ډلې ګټې زيات اهميت لري.

۳ – غير فعال يا يو اړخيز ميتود

د تدريس يو شمېر نور ميتودونه، لکه د لکچر ميتود زده کوونکي چوپ او ښوونکی فعالوي؛ ځکه معلومات په يو اړخيز ډول سرته رسيږي. څنګه چې دا ميتود اکتشافي ميتود نه دی، له دې امله په يوازې سر ترې په تدريس کې ګټه نه اخيستل کيږي.

د مضمون د تدريس وسيلې او بنسټيز توکي

۱ – د اړتيا وړ درسي مرستندوی توکي

توره تخته، تباشير، مارکر، د لوست کتاب، د ښوونکي لارښود، ورځپاڼې او مجلې، د زده کړې چارتونه، فلش کارتونه، جغرافيايي نقشې، کمپيوتر، انترنېټ، سلايډونه، انځورونه، فلمونه، تاريخي اطلسونه، د ځمکې د کرې مودلونه، ګرافونه، د منډليف جدولونه، د تاريخي لړۍ شجرې، د موضوع په اړه تاريخي او داستاني مستند فلمونه، عکسونه، د نقاشۍ تابلوګانې، د علمي، تاريخي، ملي شخصيتونو عکسونه، د اعتبار وړ کتابونه او ماخذ، د سکو، کاغذي لوټونو او فلزي پيسو البومونه، ... د درسي توکو په ډلې کې راځي.

۲ - له ښوونکو څخه هيلې

الف – عمومي وړتياوې

د معلمۍ له تجربې سره د ليسانس يا لږ تر لږه د فوق بکلوريا بريليک لرل، د مضمون په اړه د وروستنيو معلوماتو په اړه پوهه، د زده کوونکو په عمر او ذهن پورې پر اړوندو ځانګړتياو پوهېدل، د فعال او مشارکتي تدريس په اړه معلومات او د زده کوونکو د ارزونې په اړه پوهه او معلومات، د ښوونکي له دندې سره مينه او د اخلاقي وړتياوو درلودل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ب: اختصاصي او مسلکي وړتياوې

- د مختلفو لوستونو لپاره د درسي پلان د چمتوکولو وړتيا،
- د ټولګي د اداري وړتيا،
- له درسي مرستندويه توکو د کارونې وړتيا،

۳ – له ښوونځي څخه غوښتنې

- د اړوند مضمون د تدريس لپاره د شرايطو چمتو کول(د لوست د کتابونو، د ښوونکي د لارښود او د درسي مرستندويو توکو چمتو کول)
- د زده کوونکو له ميندو او پلرونو سره د منظمو اړيکو چمتو کول،
- د پلانونو په سر ته رسولو کې د پوهنې وزارت مصوبې په پام کې نيول،
- په ټولګي کې د ښوونکو د اعمالو څارنه او د ښوونکو لارښوونه،
- په ښوونځي کې د کتابتون جوړول،
- د کورنيو په مرسته د ښوونکو او زده کوونکو د اړتيا وړ کتابونو چمتو کول،

۴ – د زده کوونکو له ميندو او پلرونو څخه هيلې

- د زده کوونکو د تعليمي ځرنګوالي په اړه د خپلو کوچنيانو له ښوونکو سره د اړيکو نيول،
- د زده کوونکو له درسي پرمختګ څخه خبرېدل،
- له ښوونځي سره پرله پسې مرسته او همکاري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویم څپرکی

د مضمون د تدريس لارښود

ددې لارښود په لومړي څپرکي کې مو د درسي مضمون له عموميا‌تو او لومړنيو خبرو او د تدريس او ارزونې له لارو چارو سره بلد شوئ. په دې څپرکي کې به د تدريس له کلني پلان او د هر لوست د تدريس له لارو چارو سره بلد شئ.

د تدريس کلنی پلان

د تدريس کلنی پلان ځرګندوي چې د لوست کتاب پر يوه تعليمي کال څنګه وويشل شي. زموږ په هېواد کې تعليمي کال د سړو او تودو سيمو لپاره يو له بله توپير کوي. په تودو سيمو کې تعليمي کال د وږي په پنځلسمه پيل کيږي. د مرغومې د مياشتې په لومړۍ دوه اوونيو کې څلور نيم مياشتنۍ ازموينه اخيستل کيږي او وروستۍ دوه اونيو کې زده کوونکي رخصتيږي. د پسرلي د فصل په وروستۍ مياشت، د غبرګولي په دوو لومړنيو اوونيو کې ازموينه اخيستل کيږي او له هغې وروسته زده کوونکي د اوړي په رخصتۍ ځي.

په سړو سيمو کې تعليمی کال د کب په پنځلسمه پيليږي. څلورنيم مياشتنۍ ازموينه د چنګاښ په مياشت کې اخيستل کيږي. زده کوونکي له ازموينې څخه وروسته د زمري په دوو لومړنيو اوونيو کې رخصتيږي. د تعليمي کال په پای کې د ليندۍ د مياشتې په لومړيو دوو اوونيو کې کلنۍ ازموينې پيليږي او له هغې وروسته زده کوونکي د ژمي په رخصتۍ ځي.

تعليمي کال ۲۸ اوونۍ دوام مومي. د کلني پلان د تنظيم لپاره د لوست د کتاب مخونه پر ۲۸ ويشل کيږي. لاسته راغلې شمېره په يوې اوونۍ کې د لوست د کتاب د تدريس برخه ځرګندوي.

د هر لوست په ورځني پلان کې د هر لوست د زده کړې موخې، د تدريس او ارزونې لارې چارې، د تدريس توکي، د تدريس فعاليتونه (د لومړنيو فعاليتونو سرته رسول، لکه سلام، روغبړ، د حاضرۍ اخيستل، د پخواني لوست پوښتنه، د انګېزې رامنځته کول، د نوي لوست وړاندې کول او د زده کوونکو د زده کړې ارزول)، د لوست د متن او پای په اړه پوښتنې او د زده کوونکو او ښوونکو لپاره اضافي معلوماتو برخه جوړوي. هغه په ځير وګورئ او په پوره زړه سوي او رغنده ډول يې د شونتيا تر کچې پر خپلو زده کوونکو عملي کړئ.

ستاسو د ټولو د برياليتوب په هيله

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۱) لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس مهال : یو درسي ساعت (۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	د اریانا تمدن	
عمومي موخې	زده کوونکي دې د اریانا د تمدن په اړه معلومات تر لاسه کړي.	
(پـوهنیزې، مهـارتي او ذهنیتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: - د اریایانو له تمدن سره به پېژندګلوي پیدا کړای شي، - د اریایانو په لرغوني تاریخ باندې به وپوهیږي، - د اریانا د لرغوني تاریخ له مطالعې سره به مینه پیدا کړي، - د لرغوني اریانا حدود به د نقشې پر مخ وښودلای شي.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وې.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وې، صنفي تست او داسې نور ...	
لـومړني فعالیتونـه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړني فعالیتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقیقو** لس دقیقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځني او وروستي کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیك لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - پـه ډلـو بانـدې د زده کوونکـو ویـشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	- د ښوونکي خرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دنـدې سـرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې

- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:

۱- اریایان له میلاد څخه ۲۵۰۰ کاله وړاندې په افغانستان کې میشت شول او د افغانستان له شمال (امو سیند او سیر دریا) څخه افغانستان ته راننوتل.

۲- اریایانو په ډله ییزه توګه د سویل، سویل ختیځ او لویدیځ په لور کډې وکړې.

اضافي معلومات:

له میلاد څخه۲۵۰۰ کاله وړاندې د سپین پوستو اریایانو یوې لویې ډلې په اریانا ویجه نومې سیمه کې چې د امـو د سیند شمال لوري ته پرته وه، ژوند کاوه چې د وګړو د ډیروالي له کبله، د امو د سیند سـویل سـیمو تـه خپـاره او د هندوکش د غره په شمال او سویل کې میشت شول.

د آریانا ویجه کلمه په پښتو ژبه کې د ټاټوبي او هستوګنځي په معنـا کـارول شـوې ده، د تـاریخ پوهـانو پـه انـد، د اریانا خاوره له پامیر څخه نیولې تر خوارزمه او د خزر د سمندرګي تر څنډو پورې وه او اریـایي لرغـوني ژبـه چـې په اریانا ویجه کې پر هغې خبرې کیدې د اریك په نامه یادیده.

ویدي او اویستایي مدنیتونه د اریایانو له سترو او مهمو لاس ته راوړنو څخه شمیرل کیږي.

د لا زیاتو معلوماتو په موخه دې لاندنیو منابعو ته مراجعه وشي:

- افغانستان در مسیر تاریخ، میر غلام محمد غبار.
- تاریخ مختصر افغانستان، عبدالحی حبیبي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۲) لوست د تدریس لاربنود پلان

د تدریس مهال : یو درسي ساعت (۴۵ دقیقې)

<table>
<tr><th>د مطلبونو سرلیکونه</th><th colspan="2">د مطلبونو شرح</th></tr>
<tr><td>د لوست موضوع</td><td colspan="2">د ویدي مدنیت</td></tr>
<tr><td>عمومي موخې</td><td colspan="2">زده کوونکي دې د ویدي مدنیت په اړه معلومات تر لاسه کړي.</td></tr>
<tr><td>(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې</td><td colspan="2">زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي:
– له ویدي مدنیت سره به پېژندګلوي پیداکړای شي،
– د ویدي کلمې مفهوم به بیان کړای شي،
– د ویدي مدنیت ځانګړتیاوې به تحلیل کړای شي،
– د مدنیتونو له مطالعې سره به مینه پیدا کړي.</td></tr>
<tr><td>د تدریس لارې او طریقې</td><td colspan="2">توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.</td></tr>
<tr><td>مرستندویه او اړین درسي توکي</td><td colspan="2">تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...</td></tr>
<tr><td>د ارزونې طریقې</td><td colspan="2">تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...</td></tr>
<tr><td>لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول</td><td>لومړني فعالیتونه:
سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل.

د انګیزې رامنځته کول:
د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.</td><td>وخت په دقیقو
لس دقیقې</td></tr>
</table>

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنـــــــی او وروستي کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخـــت په دقیقو
	– پـر تختـه بانـدې د لوسـت د سـرلیک لیکل، – پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، – د لوست تشریح او توضیح، – په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، – پوښتنو ته ځواب ورکول، – د لوســت ارزونــه او د کــورنۍ دنــدې سپارل، – د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	– د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، – د لوســت پــه بهیــر کــې د مهمــو مطلبونو یاداشت، – په ټولګي کې د ډلـو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، – د ښــوونکي پوښــتنو تــه ځــواب ورکول، – په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، – د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځـــه دیـــرش دقیقې
	– د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه: ۱– ویدي کلمه له وید څخه اخیستل شوې چې د علم او پوهې معنا ورکوي. ۲– په ویدي مدنیت کې د بخدي یا پخواني (بلخ) ښار د اریایانو د پلازمېنې او د اداري چارو د لومړني مرکز په توګه وټاکل شو. ۳– د مهال ویش له پلوه، ویدي مدنیت له میلاد څخه وړاندې (۱۸۰۰) کلونو ته رسیږي.		

اضافي معلومات:

د پخوانیو اریایانو ژوند او تاریخ د ویدي سرودونو له مخې راڅرګنـدیږي چې دا سـرودونه د اریایـانو د تـاریخ د پیژندنې لپاره یوه اړینه سر چینه بلل کیږي.
همـدې تـاریخي سـر چینـې د اریایـانو فکرونـه، عقیـدې، د ژونـد کـړنلارې او د هغـوی مهاجرتونـه د اریانـا (نننۍ افغانستان) له خاورې څخه د نړۍ نورو سیمو ته او ځینې نور اړیـن تـاریخي مـسایل را څرګنـد کـړي دي. د ژبې پوهنې له مخې دا جوتـه شـوې ده چې د افغاني ژبـو او د ویـدي او سانـسکریت ژبـو تـر منـځ یـو لـړ ژبنـي مشترکات هم شته دي.

ویدي سرودونه په مختلفو وختونو کې غبرول شوي او په شفاهي ډول له یوه نسل څخه بل نسل ته لیږدول شوي دي.
د ویلو وړ ده چې د ویدي کتابونو او ژبې او اوستایي سرودونو تر منـځ نـږدې ورتـه والـی شـته دی. پـه پایلـه کـې ویلای شو چې د ویدي پخوانیو سرودونو سرچینه د اوسنیو سرودونو نوې بڼه ده، د ویدي مدنیت ټینګـې اړیکـې د افغانـستان د خـاورې او سانـسکریت تـر منـځ پـه پـښتو او دري ژبـو کـې ریـښې لـري چـې د پخوانیـو ویـدي او سانسکریت ژبو یو شمیر کلمې په پښتو او دري ژبو کې ریښې لري او دا ژبنـی میـراث لـه پخوانیـو اریایـانو څخـه اریایي (افغاني) ژبو ته راپاتې دی.

د لا زیاتو معلوماتو په موخه دې لاندینو منابعو ته مراجعه وشي:

– افغانستان در مسیر تاریخ، میر غلام محمد غبار.
– تاریخ مختصر افغانستان، عبدالحی حبیبي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۳) لوست د تدریس لاربنود پلان

د تدریس مهال : یو درسي ساعت (۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطالبو شرح	
د لوست موضوع	اوستايي مدنيت	
عمومي موخې	زده کوونکي دې د اوستايي مدنيت په اړه معلومات تر لاسه کړي.	
(پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي: – له اويستايي مدنيت سره به پيژند ګلوي پيدا کړای شي، – د اوستايي مدنيت تحليل او تجزيه به وکړای شي، – د دې مدنيت د ودې پړاوونه به بيان کړای شي، – اوستايي مدنيت به د افغانستان د تاريخي لرغونتوب په توګه وپيژني او له هغه سره به مينه پيدا کړي.	
د تدريس لارې او طريقې	توضيحي، تشريحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندويه او اړين درسي توکي	تخته، تباشير، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طريقې	تقريري، تحريري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعاليتونه او د انګيزې رامنځته کول	**لومړني فعاليتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړينو توکو چمتو کول، د تير لوست ارزونه او د حاضرۍ اخيستل. **د انګيزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او يا د يوه په زړه پورې تاريخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقيقو** لس دقيقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنــــــی او وروستی کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخــت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - پــه ډلـو بانـدې د زده کوونکـو ویـشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	- د ښــوونکي ځرګنـدونو تــه پـام کول، - د لوســت پــه بهیـر کــې د مهمــو مطلبونو یاداښت، - پــه ټـولګي کــې د ډلـو د استازو لخـوا د لوســت او مهمــو مطلبونــو وړاندې کول، - د ښــوونکي پوښــتنو تــه ځــواب ورکول، - په کـور او ټـولګي کـې د دنـدې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځــــه دیــرش دقیقې

- **د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:**

۱- د اوستا په کتاب کې هغه نصیحتونه دي چې د زردشت یا سپین تمان لخوا لیکل شوي دي او هم یواځنۍ اړینه معلوماتي سرچینه ده چې د اریایي (پخواني افغانستان) لومړني مدنیتونه روښانه وي.

۲- زردشت له میلاد څخه ۶۶۰ کاله وړاندې په بلخ کې دنیا ته راغی او په شل کلنۍ کې یې یوازیتوب غوره کړ، تر هغه چې په (۴۲) کلنۍ کې د خپل آیین رهبر وګرځیده، وروسته یې خپل نصیحتونه پیل کړل چې د هغه له نامتو ویناوو څخه (پندارنیک، ګفتار نیک او کردار نیک) دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اضافي معلومات:

د افغانستان د خلکو دویم مدنیت د اوستایي مدنیت په نوم په بخدي (بلخ) او د هندوکش په شمالي سیمو کې منځ ته راغی او له میلاد څخه ۱۲۰۰ کاله وړاندې پیل او د اوستا په نوم یو کتاب ورڅخه پاتي شوی دې چې پنځه ټوکه لري.

د دې لپاره چې دا ټول فرهنګ د افغانستان د خاورې زیږنده دی، نوله دې امله زموږ د هیواد په تاریخ کې بې سارې ارزښت لري.

د اوستا په کتاب کې چې د زردشت پواسطه لیکل شوی دی، د پخواني افغانستان د خلکو مدني او فکري اوضاع په ښه توګه په کې توضیح شوې ده. له دې کتاب څخه دا جوتیږي چې اریا یې خلك له کوچیاني ژوند څخه مدنیت ته رسیدلي او په کلو او ښارو کې میشت شوي دي او د اقتصادي او ټولنیز ژوندانه په څپو کې یې یو نوی پیر پیل کړی دی. په دې پیر کې د لومړي ځل لپاره په بلخ کې شاهي نظام منځ ته راغی او هم د زردشت په وسیله یو ټاکلی آیین چې روحي او مدني قوانین او لاښوونې یې درلودې منځ ته راغی.

زردشت د یواځني خدای(ج) په یووالي او عظمت قایل و او له پخوانیو خدایانو څخه یې چې د اریانا خلکو پرې عقیده درلوده، مخ واړاوه.

هغه به ویل (چې وروسته له یواځني خدای(ج) څخه په نړۍ کې دوه قدرته چې یو یې اهورامزدا یعنې د ښیګڼې لار او بل اهریمن یعنی د بدي لاره پرمخ بیایي شتون لري).

زردشت په خپل کیش کې د څارویو قرباني او د شرابو خوړل چې په پخوانیو اریایانو کې دود وو، منع کړل. دا ساده مدنیت، خپلواك مدنیت و چې د افغانستان له ټولنې څخه سر راپورته کړی او له بل هیڅ تمدن څخه یې رنګ نه و اخیستي، د کرنې د پراختیا، دولت جوړولو او د یوه خدای د لمانځنه له اړخه یې په منځنۍ اسیا کې لومړیتوب درلود.

د لا زیاتو معلوماتو په موخه دې لاندنیو منابعو ته مراجعه وشي:

- افغانستان در مسیر تاریخ، میر غلام محمد غبار.
- تاریخ مختصر افغانستان، عبدالحی حبیبي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (٤) لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس مهال : یو درسی ساعت (۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطالبو شرح	
د لوست موضوع	د افغانستان اساطیري تاریخ (د پیشدادیانو واکمنی)	
عمومي موخې	زده کوونکي دې د افغانستان د اساطیري تاریخ په اړه معلومات تر لاسه کړي.	
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې	زده کوونکي دی د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: – د پیشدادیانو د واکمنی په اړه به معلومات پیدا کړای شي، – د پشدادیانو د لړۍ مهم واکمنان به فهرست کړای شي، – د پیشدادیانو د شاهانو کار نامې به تحلیل کړای شي، – د افغانستان د اساطیري تاریخ له مطالعې سره به مینه پیدا کړي.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړنی فعالیتونه:** سلام اچول، سترې مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	وخت په دقیقو لس دقیقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنـــــی او وروستی کړنې	د ښوونکي فعاليتونه	د زده کوونکو فعاليتونه	وخت په دقيقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرليک ليکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو ليکل، - د لوست تشريح او توضيح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ويشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدريس په وخت کې ښه ځارنه.	- د ښوونکي خرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهير کې د مهمو مطلبونو ياداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلين رعايت کول.	پنځه ديرش دقيقې
	- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه: ۱- د پشداديانو د لړۍ موسس کيومرث (هوشنګ) و. ۲- د بلخ ښار د يما پاچا په وسيله جوړ شو او هغه ښار يې د اس زغلولو د ډګر په کچه جوړ کړ چې په هغه کې د اوبو ډنډونه، د آس زغلولو ډګرونه او د کورونو لپاره مناسبې سيمې او د هغه تر څنګ يې يو ژوبڼ هم جوړ کړ. ۳- ضحاک له يما څخه وروسته واک تر لاسه کړ. هغه يو ظالم سړی و او په زور او جبر يې پاچايي کوله چې د هغې له امله ډير خلک له ستونزو سره مخامخ شول.		

اضافي معلومات:

د افغانستان اساطيري تاريخ د پيشداديانو له لړۍ سره پيل کيږي. کرنه او دکرنې پراختيا په همدې دوره کې منځ ته راغلې ده چې د البيروني په قول د حکومت او شاهي نظام اصل هوشنګ منځ ته راوړی دی او له دې روايت څخه جوتيږي چې اوسـتايي مدنيت د ويدي او کوچياني ژوند سره توپير درلود. په دې معنا چې د بخدي (بلخ) خلکو پـه دې مهال کې د کرنې، ودانۍ او د کلو او ښـارونو پـه جوړولـو لاس پـورې او د کوچيـاني او بـدوی اقتـصاد څخه اسکان شوې او کرنيزې ژوند مرحلې ته ورسيدل او د حکومتونو او سلطنتونو بنسټ يې کيښود او هوشـنګ پـه يـوه پراخه خاوره باندې واکمنې او د مدنيت له دښمنانو سره يې جګړه کوله.

د لا زياتو معلوماتو په موخه دې لاندنيو منابعو ته مراجعه وشي:

- افغانستان در مسير تاريخ، مير غلام محمد غبار.
- تاريخ مختصر افغانستان، عبدالحی حبيبي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (٥) لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس مهال : یو درسي ساعت (۴۵ دقیقې)

<table>
<tr><th>د مطلبونو سرلیکونه</th><th colspan="2">د مطالبو شرح</th></tr>
<tr><td>د لوست موضوع</td><td colspan="2">د افغانستان اساطیري تاریخ (د کیانیانو واکمني)</td></tr>
<tr><td>عمومي موخې</td><td colspan="2">زده کوونکي دې د کیانیانو د کورنۍ په اړه معلومات تر لاسه کړي.</td></tr>
<tr><td>(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې</td><td colspan="2">زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي:
– د کیانیانو له لړۍ سره به پېژندګلوي پیدا کړای شي،
– د دې لړۍ د واکمنانو نومونو به واخیستلی شي،
– د کیانیانو د لړۍ تاریخي پیښې به تحلیل کړای شي،
– د افغانستان له اساطیري تاریخ سره به مینه پیدا کړای شي.</td></tr>
<tr><td>د تدریس لارې او طریقې</td><td colspan="2">توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وې.</td></tr>
<tr><td>مرستندویه او اړین درسي توکي</td><td colspan="2">تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...</td></tr>
<tr><td>د ارزونې طریقې</td><td colspan="2">تقریري، تحریري، مشاهده وې، صنفي تست او داسې نور ...</td></tr>
<tr><td>لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول</td><td>لومړني فعالیتونه:
سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل.

د انګیزې رامنځته کول:
د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پوري تاریخي مطلب وړاندې کول.</td><td>وخت په دقیقو
لس دقیقې</td></tr>
</table>

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنـــــــۍ او وروستی کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخـــت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداښت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځــــه دیـــرش دقیقې
	- **د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:** ۱- د کیانیانو د کورنۍ لومړنی واکمن کیقباد نومیده چې د پلار (رستم پهلوان) له غوښتنې سره سم بلخ ته څیرمه د البرز د غره پرتخت کښیناست. ۲- سیاوش د بلخ له زړورو او باتورو واکمنانو څخه و چې له کیکاوس څخه وروسته د تاج او تخت خاوند شو. نوموړی د آریانا ویجې په ناحیه کې ستره کلا جوړه کړه چې په اوستایي متونو کې د دژکنګ په نامه یاده شوې ده او د تورانیانو د پادشاه افراسیاب نومې د لور فرنګیس سره یې واده وکړ. ۳- د کیانیانو وروستنی چارواکی کیخسرو و، هغه د کیانیانو مختلفې سیمې یو له بلې سره وتړلې او له ډیر واک او اختیار څخه برخمن شو.		

اضافي معلومات:

د کیانیانو لړۍ چې له پیشدادیانو څخه وروسته منځ ته راغلې ده، د افغانستان د اساطیري تاریخ دویمه لړۍ بلل کیږي. د دې لړۍ د نوم ایښودلو په اړه باید وویل شي چې کوی یا کاوی هم په ویدي او هم په اوستایي ژبو کې د (پوه- پادشاه- امیر) په معنا راغلې دي چې د اوستا په قول کوی له کی سره مساوی د بلخ او د هغه شا او خوا سیمو د پخوانیو شاهانو په لقب کې معمول و او د اوسني افغانستان په لویدیځو سیمو کې یې استعمال نه درلوده.

د کوی مساوي په کی کلمه د بلخي شاهانو د نومونو په لومړیو کې وینو چې د پیشدادیانو له کورنۍ څخه وروسته واک ته رسیدلي دي. په دري ژبه کې له کیان سره یې کی یو ځای کړی او دې کورنۍ ته یې په نورو کتابونو کې کیان، کیانیان یا کیاني ویلې دي.

د اوستا د کتاب په قول د دې کورنۍ لومړنی پاچا کواته، کیقباد) و او د دې لړۍ وروستی پاچا کیخسرو و. کیخسرو د کیاني لړۍ یو غښتلی او پیاوړی پاچا و چې د کیاني شاهنشاهۍ ټول هیوادونه یې سره یوځای کړل او وروسته له هغه د کیاني لړۍ پای ته رسیږي.

د لا زیاتو معلوماتو په موخه دې لاندنیو منابعو ته مراجعه وشي:

- تاریخ مختصر افغانستان، عبدالحی حبیبي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (٦) لوست د تدريس لارښود پلان

د تدريس مهال : يو درسي ساعت (۴۵ دقيقې)

د مطلبونو سرليکونه	د مطالبو شرح	
د لوست موضوع	د افغانستان اساطيري تاريخ – د اسپه کورنۍ	
عمومي موخې	زده کوونکي دې د اسپه کورنۍ په اړه معلومات تر لاسه کړي.	
(پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي: – له اسپه کورنۍ سره به پيژندګلوي پيدا کړای شي، – د اسپه د کورنۍ سياسي او ټولنيزه وضعه به تحليل کړای شي، – د اسپه د کلمې مفهوم به بيان کړای شي، – د دې کورنۍ له تاريخي لړۍ سره به مينه پيدا او هغه به د افغانستان د اساطيري تاريخ د يوې برخې په توګه وپيژني.	
د تدريس لارې او طريقې	توضيحي، تشريحي، لکچر او مباحثه وې.	
مرستندويه او اړين درسي توکي	تخته، تباشير، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طريقې	تقريري، تحريري، مشاهده وې، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعاليتونه او د انګيزې رامنځته کول	**لومړني فعاليتونه:** سلام اچول، سترې مشې، د لوست د اړينو توکو چمتو کول، د تير لوست ارزونه او د حاضرۍ اخيستل. **د انګيزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او يا د يوه په زړه پورې تاريخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقيقو** **لس دقيقې**

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستی کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیك لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه ځارنه.	- د ښوونکي خرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې
	- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه: ۱- د دې لیاره چې د اسپه د کورنۍ د هر یو واکمن د نوم په پای کې د (اسپه) پسوند راغلی، نو له همدې امله په تاریخي متونو کې د اسپه د کورنۍ په نوم شهرت لري. ۲- د اسپه د کورنۍ لومړنی واکمن لهراسپ نومیده، نوموړی د کیاني په ټول قلمرو باندې واکمن، د ستر شخصیت لرونکی او یو عادل سړی و. هغه ډیر ودانیز کارونه سر ته رسول. ۳- د اسپه د کورنۍ وروستنی واکمن سپینتوداتایا اسفندیار و، هغه یو پوه او زړه ور پاچا و او ډیر ودانیز کارونه یې سر ته ورسول او د زردشتي کیش لپاره یې د پام وړ خدمتونه وکړل.		

اضافي معلومات:

له کیانی کورنۍ څخه وروسته د پخواني افغانستان په تاریخ کې دریمه لړۍ د اسپې په نوم یاده شوې ده او دا لړۍ د اسپې له پسوند سره چې د دې لړۍ د پاچاهانو د هر یوه له نوم سره و، د اسپې د کورنۍ په نوم یاده شوې ده. د بیلګې په توګه د لهراسپ، ګستاسپ، پوراسپ او له ځینې نورو څخه کولای شو یادونه وکړو.

کوم څوک چې له کیخسرو څخه وروسته د بلخ د پاچاهۍ پر تخت کښیناست د اوستا په کتاب کې د ائوادت اسپه (برابردکي) لهراسپ په نامه یاد شوی دی چې د هغه معنا تیز او چابک اس دی او نسب یې کیقباد او منوچهر ته رسیږي، لهراسپ د دې لړۍ لومړنی پاچا و چې د نوموړي له واکمنۍ سره د اسپې لړۍ پیل کیږي. نوموړی د اذر برزین په نوم آتشکده (د اورپرستان د عبادت ځای) جوړه کړه او د خپل یو تن سپاه سالار سره یې په اورشیلم باندې یرغل وکړ او هغه یې ویجاړ کړ او د ژوند په پای کې یې واک خپل زوی ګیشتاسپ ته پرېښود او پخپله د بلخ نو بهار ته لاړ او د زردشت کیش یې ومانه.

ګیشتاسپ یو نیك عمله او پاك نفسه سړی و او پرخپلو دښمنانو باندې بریالی شو. له ګیشتاسپ څخه وروسته زوی یې اسفندیار واك ته ورسید، اسفندیار یو هوښیار او پوه سړی و، خو د ځینو روایاتو پر بنسټ نورو شاهانو هم تر هغه وروسته واکمنی کړې ده چې له هغې ډلې څخه بهمن اسفندیار او لور یې همای او د همای زوی داراب و چې د دوی د واکمنۍ سیمه هلمند او سیستان وه.

د لا زیاتو معلوماتو په موخه دې لاندنیو منابعو ته مراجعه وشي:

- تاریخ مختصر افغانستان، عبدالحی حبیبي.
- لرغونی افغانستان، رسول باوری.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۷) لوست د تدریس لاربنود پلان

د تدریس مهال : یو درسي ساعت (۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	پخوانی افغانستان او هخامنشیان	
عمومي موخې	زده کوونکي دې د هخامنشیانو د لړۍ په اړه معلومات تر لاسه کړي.	
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: – د هخامنشیانو له لړۍ سره به پېژندګلوي پیدا کړای شي، – د هخامنشیانو له واکمنۍ سره به د افغانستان اړیکې تحلیل کړای شي، – د هخامنشیانو د پاچاهانو نومونه به واخیستلی شي، – د افغانستان له لرغوني تاریخ سره به مینه پیدا کړي، – د هخامنشیانو حدود به د نقشې پر مخ ښودلې وشي.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړني فعالیتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	وخت په دقیقو لس دقیقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنـــــۍ او وروستی کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخـــت په دقیقو
	– پـر تختـه بانـدې د لوسـت د سـرلیك لیکل، – پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، – د لوست تشریح او توضیح، – په ډلو باندې د زده کوونکـو ویـشل او د دندو سپارل، – پوښتنو ته ځواب ورکول، – د لوسـت ارزونـه او د کـورنۍ دنـدې سپارل، – د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	– د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، – د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونـو یاداشت، – په ټولګي کې د ډلو د استازو لخـوا د لوست مهمو مطلبونو وړاندې کول، – د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، – په کور او ټولګي کې د دنـدې سـرته رسول، – د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځـــه دیـــرش دقیقې

– د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:

۱– د هخامنشیانو امپراتور کوروش د افغانستان د نیولو هڅه وکړه او نوموړي له میلاد څخه وړاندې په ۵۴۹ کال کې د افغانستان ځینې برخې ونیولې.

۲– له میلاد څخه وړاندې په ۳۳۳ کال کې د هخامنشیانو امپراتوري د یونانیانو لخوا له منځه ولاړه او د هغې تر ولکې لاندې سیمې له یوناني امپراتورۍ سره یو ځای شوې.

اضافي معلومات:

له میلاد څخه وړاندې له شپږمې تر څلورمې پیړیو پورې افغانستان له سیاسي اړخه کمزوری شوی و، څکه چې لـه میلاد څخه وړاندې په ۸ او ۷ پیړیو کې کوم غښتلې دولت چې پخـوایې درلـود هغـه یې لـه لاسـه وکـړ، سیاسـي مرکزیت له منځه ولاړ او محلي واکمنانو د خپلو شخصي ګټو د ساتلو په موخه د هخامنشیانو د سیاست تـابع داري کوله، خو په ټولنیزو برخو کې یې تدریجي پر مختګ دوام درلود.

سره له دې چې هخامنشي دولت علومو ته د پام وړ کوم خدمتونـه نـه دي کـړي، خـو بیـا هـم د هیـواد پـه نظـم او اداره، هنر او معمارۍ کې مخکښ و.

هخامنشي دولت په افغانستان کې آرامي رسم الخط رامنځتـه کـړ او پـه همـدې توګـه یـې د دفـترداری، معمـاری، حجاری او د اوبو لګولو فن په افغانستان کې منځ ته راوړ.

هخامنشي دولت په افغانستان کې سیاسي جوړښت او ملکي ویش هم مـنځ تـه راوړ او د خپـل قلمـرو پـه هـر لـوی ولایت کې یې ساتراپی (والي) درلود چې دیو پوځي سردار او یو دبیر (منشي) سره یې یو ځای د ولایـت چـاري په خپلواکه توګه اداره کولې.

خو سره له دې هم په دې پیر کې د افغانستان تمدن او کلتور د پر مختګ په حال کې و.

د لا زیاتو معلوماتو په موخه دې لاندنیو منابعو ته مراجعه وشي:

– تاریخ مختصر افغانستان، عبدالحی حبیبي.

– افغانستان در مسیر تاریخ، میر غلام محمد غبار.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۸) لوست د تدريس لارښود پلان

د تدريس مهال : يو درسي ساعت (۴۵ دقيقې)

د مطلبونو سرليکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	لرغونی افغانستان او يونانيان	
عمومي موخې	پر افغانستان د مقدوني سکندر د يرغل له څرنګوالی سره د زده کونکو بلدتيا.	
(پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي: – پر افغانستان باندې د مقدوني سکندر د يرغل له څرنګوالي سره به بلد شي. – د مقدونی سکندر د يرغل لاملونه به بيان کړلای شي. – د يرغلګرو بر وړاندی له هيواد څخه د دفاع د روحيې تقويه کول. – د سکندر د يرغل پر مهال د افغانستان سياسی حالت به تحليل کړای شي. – په نقشه کې پر افغانستان د مقدونی سکندر د يرغل لوری وښودلی شي.	
د تدريس لارې او طريقې	توضيحي، تشريحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندويه او اړين درسي توکي	تخته، تباشير، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طريقې	تقريري، تحريري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعاليتونه او د انګيزې رامنځته کول	**لومړنی فعاليتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړينو توکو چمتو کول، د تير لوست ارزونه او د حاضرۍ اخيستل. **د انګيزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او يا د يوه په زړه پورې تاريخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقيقو** **لس دقيقې**

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۸) لوست دتدریس لارښود پلان

د تدریس مهال: یودرسی ساعت(۴۵ دقیقې)

منځنۍ او وروستۍ کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، - پـر تختـه بانـدې د مهمـو مطلبونـو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دنـدې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	**پنځه دیرش دقیقې**

- دلوست دمتن پوښتنوته ځوابونه:

۱. مقدوني سکندر ۳۳۰ کاله مخکې له میلاد څخه دهخامنشیانو امپراتوري یې له منځه یوړه.

۲. مقدوني سکندرپه باخترکې د رخشانې نومې جنۍ سره واده وکړ.

۳. دمقدوني سکندر له مړینې څخه وروسته دهغه دقوماندانانو ترمنځ د واک پرسراختلاف پیدا شوچې خونړي جنګونه ونښتل، په پای کې دهغه له قوماندانانوڅخه یوکس دکاسندر په نوم دمقدونیې په ښارکې واک ته ورسید اویوناني امپراتوري په دریو لویو مرکزونو وویشل شوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اضافي معلومات:

مقدوني سکندر ديونان دمقدونيه په ښارکې زيږيدلی دی. نوموړي له ميلاد څخه ۳۳۱کاله ولاندې دپلار (دوهم فليپ)، چې ديونان حاکم و، له مړينې څخه يې وروسته دحکومت واک په لاس کې ونيو. نوموړی يو مبارز ځوان او ديونان دستر فيلسوف ارسطو له زده کونکو څخه و او دقهرمانۍ خيال يې په سر کې ګرځيده.

نوموړي له ميلاد څخه مخکې په ۳۳۴ کال کې د ډېر شوزرو پلو، څلورزرو سپرو او دڅلورويشتو ورځو توښې سره دهخامنشيانو له دولت سره دجګړې په نيت حرکت وکړ، هغه د دريو جګړو په ترځ کې د ايران فوځونو ته ماتې ورکړه اودغه هيواد يې ونيو، سکندر چې د نړۍ له سترو نړۍ نيوونکو څخه دی، دڅلورو کلونو په اوږدوکې له خپلو پياوړو عسکرو سره وتوانيده چې د کوچنۍ اسيا لوی هيوادونه، مصراو ايران په خپله ولکه کې راولي.

مقدوني سکندر دهخامنشيانو د امپراتورۍ له منځه وړلو څخه وروسته دهندوستان دنيولو په فکرکې شو، هندوستان ته د رسيدلو په هيله اړ و، چې دافغانستان له لارې څخه ديو ارتباطي پل په حيث ګټه واخلي، په دې توګه نوموړی ۳۳٤ کاله مخکې له ميلاد څخه د دريم داريوش د ښارنې په نيت چې افغانستان ته تښتيدلی و، لومړي يې په هرات اوبيايې دباختر پرلورخپلې حملې پيل کړې، مګردريم داريوش دباختر د والي (بسوس) د پلويانوله خوا د دامغان په سيمه کې ووژل شو.

کله چې مقدوني سکندر پر افغانستان باندې يرغل وکړ، افغانستان ديو مرکزي دولت له درلودلوڅخه بې برخې و، نوموړی په افغانستان کې دهغه دهيلې اوانتظار په خلاف دخلکو له وسله وال مقاومت سره مخ شو چې دڅلورو کلونو په اوږدوکې دافغانستان اوسغديانا د لاس ته راوړلوپه هيله په ډېروسختيو جګړوکې بند پاتې شو، په پای کې وتوانيده چې دتوس اوهرات له لارې، قندهار، کابل اوبيا وروسته بلخ اوماورالنهر ته ورسيږي.

په پای کې مقدوني سکندر له ميلاده ۳۳۷ کاله مخکې دهندوکش دغرونوله لارې دهندوستان په لورې يرغلونه پيل کړې، نوموړی دهغو جنګونو په بهير کې چې دافغنتسان په ختيځ کې يې ترسره کړي وو، له بطليموس سره يوځای ټپي شو. دسکندر لښکرې دڅلورو کلونو په موده کې دافغانستان دخلکو دبې شميره پاڅونونو او دفاعي جنګونو سره په طوس، هرات، غزني، بلخ او ماورالنهر کې ستړې شوې وې، خوبيايې هم وکولی شول چې د سند له سيند څخه تېرې شي او د جهلم (پوروس) په غاړه (څنډه) کې دپنجاب پاچاته ماتې ورکړي.

له هغه څخه وروسته سکندرد(بياس) ترسينده پورې مخکې ولاړ، خونور دهغه له پوځونو څخه دجنګي سفرونو د زغم توان تللی و، نو دبلوچستان او ايران له لارې د بابل پرلور رهي شو او هلته يې د(۳۲) کلونو په عمر له نړۍ څخه سترګې پټې کړې.

د ډېرو معلوماتو په موخه دې لاندنيو منابعو ته مراجعه وشي:

۱. افغانستان درمسيرتاريخ، ميرغلام محمدغبار.
۲. باستان شناسی مدنيت های اوليه افغانستان، رسول باوری.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۹) لوست دتدریس لارښود پلان

د تدریس مهال: یودرسي ساعت(۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	موریایان او لرغونی افغانستان	
عمومي موخې	زده کوونکي دې د موریایانو دحکومت اود هغه وخت له سیاسي حالاتو سره بلد شي.	
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: –زده کوونکي به دموریایانو دحکومت دمنځته راتلو له څرنګوالي سره بلد شي، –زده کوونکي به په نقشه کې دموریایانو دواک لاندې سیمو دمعلومولومهارت پیدا کړای شي، –په زده کوونکوکې به د وطن دوستۍ دفکرپیاوړتیا رامنځته کړای شي.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وې.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وې، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړني فعالیتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقیقو** **لس دقیقې**

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستي	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
کړنې	- پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو بانـدې د زده کوونکو ویـشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوســت ارزونــه او د کــورنۍ دنــدې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، - د لوسـت پـه بهیـر کـې د مهمـو مطلبونـو یاداشت، - په ټـولګي کـې د ډلـو د اسـتازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - پـه کـور او ټـولګي کـې د دنـدې سـرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې
	- دلوست دمتن پوښتنو ته ځوابونه: ۱. دموریایانودلومړني پاچا نوم چندراګوپتا و چې له میلاد څخه ۳۲۴کاله مخکې په هند کې واک ته ورسید، دافغانستان ځینې ختیځې سیمې، چې دیونانیانو په واک کې وې په خپله ولکه کې یې راوستلې. ۲. بندوسارا، انتیاکوس ته ولیکل چې ماته یو کس طبیب، خواږه شراب اویوه اندازه وچ انځرراولیږه، انتیاکوس ورته په ځواب کې ولیکل چې شراب او وچ انځربه درولیږم خودیونانیانو په قانون کې دعالم اوطبیب پلورل منع دي. ۳. آشوکا دبودایي کیش لاروی و نوموړي دبودایي آیین په خپرولو کې ډیرزیارونه وګاڼل اوډیرمبلغان یې افغانستان اودنړۍ نوروسیموته واستول.		

اضافي معلومات:

موریایـان دهنـدي واکـدارانو لـه ډریـو څخـه یـوه کـورنۍ ګڼـل کیـږي چـې لـه مـیلاد څخـه ۳۲۴کالـه مخکـې واک تـه د چندراګوپتا په رسېدلو سره ددې لړۍ حکمراني پیل کیږي. دهنـد موریـایانو هغـه وخـت دلرغـوني افغانستان پـه ځینـو برخـو حاکمیت وموند چې دهغه وخت په یوناني امپراتورۍ کې تزلـزل، بـې اتفـاقي اوخـان خـانۍ لاره پیـدا کـړې وه. لـه مقـدوني سکندرڅخه وروسته دیوناني امپراتورۍ سیمې دبېلابېلو خپلواکو یوناني قوماندانانو له خوا اداره کېدلې.

سلوکیدیانوله شام څخه دیونانیانو دختیځې امپراتورۍ سیمې اداره کولې. دوخت په تېرېـدلو سـره د ټولوکـارونو لـه اداره کولوڅخه کمزوري شول اودیوناني قوماندانانو ترمنځ بې اتفاقي رامنځته شوې. داپخپله ددې لامل شـوې چـې دهند دموریایانو نوې را څرګند شوې ځواک لـه دې فرصـت څخـه ګټـه واخیـستله اوخپـل پرمختـګ تـه یـې دوام ورکړ چې په دې توګه یې دلرغوني افغانستان ځینې سیمې تر خپلې اداري لاندې راوستلې.

دهند دموریایي لړۍ مشهور واکمن چندراګوپتا دی چې ۲۴کاله یې په یوه پراخه سیمه باندې حکومت وکړ.

نوموړي دخپل مدبر وزیر نندرا په مرسته او لارښوونه دخپلې امپراتورۍ اداره پرمخ بیووړله.

له میلاد څخه ۳۰۵کاله مخکې سلوکیدي عـسکرو دګنـدهارا(ننګرهـار) دسـیمو دلاس تـه راوړلویـه موخـه دهنـدي موریایـانو په وړاندې لښکر راوویست، خـو موریایـانو لـه خپلوسـنګرونوڅخه سـاتنه وکـړه چـې پـه پـای کـې دموریایـانو اوسلوکیدیانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترمنځ سوله رامنځته شوه او د ګندهارا سيمې دموريايانو د واکمنۍ سيمو په برخوکې پاتې شوې.
دچندراګوپتا له مړينې څخه وروسته له ميلاد څخه ۳۰۰کاله مخکې دهغه زوی بندوسارا واک ته ورسيد چې ګندهارايې هم په واک کې وه، نوموړي دسلوکيديانو سره ښې اړيکې ټينګې کړې، دهغوی ترمنځ سوداګريزو اړيکو وده وموندله، دغه اړيکې دهندي اويوناني فرهنګ د يوځای کېدلو لامل شوې.

د ډيرو معلوماتو په موخه لاندې منابعو ته مراجعه وکړئ.

۱. باستان شناسی مدنيت های اوليه افغانستان، رسول باوری.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۱۰) لوست دتدریس لارښود پلان

د تدریس مهال: یودرسي ساعت(۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	دافغانستان لومړنی مدنیت(د یونان- باختري خپلواک دولتونه)	
عمومي موخې	زده کوونکي دې دیونان- باختري دولتونو د رامنځته کېدلو له څرنګوالي سره بلد شي.	
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: - زده کوونکي به د یونانو باختري خپلواکو دولتونو په هکله معلومات ترلاسه کړي، - ددې دورې د تاریخي اثارو په ارزښت به پوه شي، - زده کوونکي به دهیواد له لرغونواوتوریستي سیمو سره مینه پیداکړي، - دیونانیانو ځانګړتیاوې اوخصوصیات به وپیژني، - دیوناني اوباختري حکومتونو ترواک لاندې سیمې به په نقشه کې وښودلی شي.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړنی فعالیتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقیقو** **لس دقیقې**

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستۍ	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
کړنې	- پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداښت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې
	- دلوست دمتن پوښتنوته ځوابونه: ۱. دیونان- باختري دولت لومړني ینسټ ایښودونکی دیودتس دلومړي ځل لپاره په باختر کې له سلوکیدیانو څخه خپله خپلواکي اعلان کړه. ۲. آی تیدیوم ۲۲۰ کاله مخکې له میلاد څخه د باخترنوی خپلواک حاکم شو.نوموړی لومړنی سړی وچې یوناني هنریې دهند تر نیمې وچې پورې ورساوه. ۳. د یونان – باختري وروستني امپراتورچې دباختر په ټوله حوزه باندې یې واک درلوده، دیمیتروس نومیده.		

اضافي معلومات:

لرغونی یونان دبالکان په سویلي جزیره(ټاپو) کې پروت دی،دا دخاورینو غرونو هیواد دومره حاصل ورکوونکی هم نه دی، یواځې دشمال په ځینو لویو پرتو سیموکې یې دکرنې لپاره مناسبې اوحاصل خیزه دښتې لیدل کیږي.

زموږ بحث د یونان- باختري دولت په هکله دی، ددې لوی بنسټګرلومړنی دیودتس دی چې ۲۵۵کاله مخکې له میلاد څخه په باختر کې خپله خپلواکي اعلان کړه.

دنوموړي د واکمنۍ په مهال کې، باختر د سغد، مروه، بلخ او دتخار له سیمو څخه عبارت وو.

لومړی دیودتس له میلاد څخه ۲۵۰کاله مخکې مړ شو، دهغه له مرګ څخه وروسته دهغه زوی دویم دیودتس واک ته ورسید، هغه له میلاد څخه مخکې تر ۲۳۰کاله پورې دباختر په خاوره واکمني وکړه، دپارت له حکومت سره یې غوره اړیکې ټینګې کړې، په دې توګه دسلوکیدیانو په وړاندې دوه نوي خپلواک حکومتونه په خپلو کې سره یو شول.

د دیودتس دلړۍ واکداری ډېر وخت پایښت ونه کړ، له میلاد څخه ۲۲۰کاله مخکې د آی تیدیوم په نوم یو قوماندان دهغه پرضد پاڅون وکړاو د دیودتس دحاکمیت سلسلې ته یې دپای ټکی کېښود. آی تیدیوم دباختر لومړنی پاچا وچې یوناني هنریې د هندترنیمې وچې پورې ورساوه. له آی تیدیوم څخه وروسته دهغه زوی دیمیتروس له میلاد څخه ۱۹۰کاله مخکې دهغه ځای ناستی شو، نوموړي تر خپلې ولکې لاندې سیموته پراخوالی ورکړه، دټاکسیلا، کاشیوار او موریاپټه سیمې یې دهند ي پاچا هانوله واک څخه وویستلې، دیمیتروس دخپل د

(c) ketabton.com: The Digital Library

واکمنی په بیلابیلو سیموکې دنوو ښارونو دجوړولو کارپیل کړ، په اراکوزیاکې دکلات ښار، په سند اوهندکې سیالکوټ اوپټاله دهغه له څرګندو نښانو څخه ګڼل کیږي.

د آی تیدیوم دلړۍ وروستی حکمران دیمیتروس وچې دخپلو قوماندانانو له خوا یوتن چې ایوکراتید نومیده ماتې وخوړه، ایوکراتید دنوې واکمنۍ دلړۍ بنسټ کېښود.

د ډیرو معلوماتو په موخه لاندې منابعو ته مراجعه وکړئ.

١. افغانستان درمسیرتاریخ، میرغلام محمدغبار.

٢. باستان شناسی مدنیت های اولیه افغانستان، رسول باوری.

٣. تاریخ مختصرافغانستان، عبدالحي حبیبي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۱۱) لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس مهال: یودرسی ساعت(۴۵ دقیقې)

<table>
<tr><th>د مطلبونو سرلیکونه</th><th colspan="2">د مطلبونو شرح</th></tr>
<tr><td>د لوست موضوع</td><td colspan="2">دیونان- باختري مدنیت ځانګړتیاوې</td></tr>
<tr><td>عمومي موخې</td><td colspan="2">زده کوونکي دې دیونان- باختري مدنیت له ځانګړتیاوو سره بلد شي.</td></tr>
<tr><td>(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې</td><td colspan="2">زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي:
- زده کوونکي به د دې دورې له فرهنګي ځانګړتیاوو سره بلدشي،
- زده کوونکي به د دې دورې تاریخي ارزښت وپیژني،
- دیونان- باختري مدنیت خصوصیات اوځانګړتیاوې به وپیژني،
- دهغو عواملو په پیژندلوکې به چې د یونانو باختري مدنیت په وده او پراختیا کې یې ونډه درلوده تحلیل وکړای شي،
- دیونان- باختري فرهنګي مرکزونه به دنقشې په مخ کې وښودلی شي.</td></tr>
<tr><td>د تدریس لارې او طریقې</td><td colspan="2">توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وې.</td></tr>
<tr><td>مرستندویه او اړین درسي توکي</td><td colspan="2">تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...</td></tr>
<tr><td>د ارزونې طریقې</td><td colspan="2">تقریري، تحریري، مشاهده وې، صنفي تست او داسې نور ...</td></tr>
<tr><td rowspan="2">لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول</td><td>لومړني فعالیتونه:
سلام اچول، سترې مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل.</td><td>وخت په دقیقو</td></tr>
<tr><td>د انګیزې رامنځته کول:
د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.</td><td>لس دقیقې</td></tr>
</table>

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستی کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	– پر تخته باندې د لوست د سرلیك لیکل، – پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، – د لوست تشریح او توضیح، – په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، – پوښتنو ته ځواب ورکول، – د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، – د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	– د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، – د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، – په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، – د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، – په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، – د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې
	– دلوست دمتن پوښتنوته ځوابونه: ۱. مؤرخینو لرغونی افغانستان دپخوانیومدنیتونو کانون اودهغوی دیوځای کیدلو، دسوداګریزوچارو څلورلاری اودهغوی دتمدنونود ځانګو په نوم یاد کړی دی. ۲. دیوناني او باختري معمار یو د هنر د یوتربلو اغیزو بیلګه ځای لرغونی بګرام دی چې دشتل او پنجشیر سیندونو دیوځای کېدلو په سیمه کې جوړ شوی دی ۳. په افغانستان کې دیوناني د مجسمو جوړولو هنرخپلې اغیزې درلودلې، دې هنرپه افغانستان کې دافغاني هنرمندانوپه کوښښونو ډیرپرمختګ وکړ.		

(c) ketabton.com: The Digital Library

اضافي معلومات:

دمؤرخينو اوڅېړونکوله نظره پخوانی افغانستان يو ډېر ارزښتناك او دپام وړچاپېريال ګڼل شوی دی. دانګلیس نامتومؤرخ(تاینبي) افغانستان دلرغونو مدنیتونو کانون (مرکز) اودهغوی دتلاقي(يوځای) کېدلوسیمه بللې ده، مګرجاپاني لرغون پېژندونکو(ماوريزويوتوزی)، لرغوني افغانستان ته دسوداګریزې څلور لارې نوم ورکړی دی، خو علامه حبيبي افغانستان په سیمه کې دتمدنونو زانګو ګڼلې ده.

د تاریخي مشهورو مدنیتونو له جملې څخه يو مدنیت چې په افغانستان اوسیمه کې دپېژندنې وړ و، ديونان- باختري مدنیت دی.

يونان - باختري مدنیت په اصل کې د دووتمدنونو د يوځای کېدلو په نتیجه کې رامنځته شوی دی.

له دې دوو مدنیتونوڅخه يو يې ديونانيانو او له هغوی سره سم افغانستان اوسیمې ته رسېدلی دی او دويم يې د باختر دهغو اوسېدونکومدنیت دی چې دارايي لرغونو مدنیتونو پربنسټ يې پراختیا کړې وه، د دې دوو تمدنونو په يوځای کېدلو سره په افغانستان اوسیمه کې د يو نوي مدنیت بنسټ کېښودل چې په تاریخ کې ديونان - باختري مدنیت په نوم وپېژندل شو.

افغانستان ته دسکندر مقدوني اويونانيانو په راتلو سره يو شمېر يوناني عالمان اوهنرمندان له هغوی سره سم په افغانستان کې استوګن شول چې دافغانستان دخلکو او اوسېدونکو په فرهنګ باندې يې ډېره اغېزه وکړه، دا يوه لويه پیښه وه چې دهیواد په ټولنيز نظام، تمدن او لرغوني فرهنګ کې رامنځته شوه.

يونانيانو له خپلو فتوحاتو سره سم خپلې مدني لاس ته راوړنې د خپل واك لاندې سیموته انتقالولې چې د هغو بېلګې دهغوی دواك لاندې په ټولو سیمو کې په ځانګړې توګه په لرغوني افغانستان کې څرګندې دي.

يوناني معمارانو به د نظامي هډو لپاره داسې ځايونه ټاکل چې دوو يا دريو خواوو ته به طبعي محافظت شتون درلود اويوه خوا به يې دهغوی دځواکونو له خوا ساتل کېدله.

ددې ډول معماريو نمونې دافغانستان په بېلابېلو سیموکې لیدل کېږي، دبېلګې په ډول: د ای خانم لرغوني ښار چې دکوکچې او آمو سیندونو ديوځای کېدو په سیمه کې آباد شوي دي، همدارنګه دبګرام يوبل لرغونی محل چې ددې معماريو بېلګه ده، دشتل اوپنجشير دسیندونو د يوځای کېدو په سیمه کې جوړه شوې ده.

سربېره پردې په ای خانم کې د(کورنتین) شکله ستنو شتون پخپله ديوناني معمارۍ دصنعت د اغېزې اجولو بېلګه ده.

ديوناني هنردمجسمه سازۍ اوهیکل تراشۍ نمونو په لرغوني افغانستان کې دافغاني هنرمندانو د هلو ځلو اوکوښښونو په نتیجه کې ډېره وده اوپرمختګ وکړ.

دغه هنردباميانو دمجسمو په شتون سره د يو نړيوال فرهنګي میراث په توګه پېژندل شوی دی.

د نورومعلومات لپاره لاندنیو منابعوته مراجعه وکړئ:

۱. افغانستان درمسیرتاريخ، میرغلام محمدغبار.

۲. تاريخ مختصر افغانستان، مرحوم عبدالحی حبيبي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۱۲) لوست د تدریس لاربنود پلان

د تدریس مهال: یودرسي ساعت(۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	ای خانم	
عمومي موخې	زده کوونکي دې د ای خانم له لرغوني سیمې سره بلد شي.	
(پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: –زده کوونکي به د ای خانم له لرغوني سیمې سره بلد شي، –زده کوونکي به د دې سیمې په ارزښت پوه شي، –زده کوونکي به د هیواد له تاریخي ځایونو سره مینه پیدا کړای شي. –زده کوونکي به په نقشه کې د ای خانم ښار په نښه کړای شي.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړنی فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړني فعالیتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقیقو** **لس دقیقې**

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت په دقیقو	د زده کوونکو فعالیتونه	د ښوونکي فعالیتونه	منځنۍ او وروستی کړنې
پنځه دیرش دقیقې	- د ښوونکي خرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	- پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	
	- دلوست دمتن پوښتنوته ځوابونه: ۱. ای خانم ترکي نوم دی چې آی دمیاشتې اوخانم دښځې په نوم کارول کیږي چې دتخار ولایت دکوکچې او آمو سیندونو دیوځایی کېدلو په سیمې کې موقعیت لري. ۲. له ای خانم څخه د یونانو باختري دورې دمدنیت مسکوکات لاس ته راغلي دی.		

اضافي معلومات:

د ای خانم د نوم ترکیب ترکي ریښه لري چې آی، دسپوږمۍ په معنا اوخانم، د ښځې په معنا ده، ای خانم یوه سیمه ده چې دتخارولایت دآمو اوکوکچې دسیندونو دیوه ځای کېدو په سیمه کې موقعیت لري، دیونان - باختري دولت له دفاعي ښارونو څخه پیژندل شوې ده چې دیو لوی دیوال په واسطه احاطه شوی چې اوږدوالی یې ۱۵۰۰متره او لوړوالی یې ۱۰مترو ته رسیده. په اغلب ګمان سره دغه سیمه دآموسیند دشمالي سیمو دخلکو له خطرونو څخه دځان ساتلوپه منظور اړه جوړه شوې وه، سربېره پر دې ای خانم یوه کرنیزه او ښیرازه سیمه وه چې دهغه ځای د اوسیدونکو اړتیاوې پوره کولې، د ای خانم دښار دآبادولوپه هکله بشپړ معلومات په لاس کې نشته، خو داسې ویل کیږي چې ددې ښار بنسټ د مقدوني سکندر له خوا ایښودل شوی دی، دلرغوني یونان نومیالي عالم بطلیموس پخپلو اثاروکې د آمو اسکندریه یادونه کړې ده چې د اوسني ای خانم باندې دلالت کوي.

همدارنګه په ځینو منابعوکې راغلي دي چې دا ښار دسلیکوس اودهغه د زوی انتیوکیوس له خوا جوړ شوی دی.

د هغه وخت نامتو معمار(کنیاس) نامی چې ددې ښار په آبادۍ او جوړولو کې یې برخه اخیستلې وه، دنوموړي قبر دښار په دننه محوطه کې کشف شوی دی، ددې مقبرې دځنګ یوه کتیبه(لیکنه)هم لاس ته راغلې ده چې دتاریخ پوهانو اولرغون پیژندونکولپاره ډیر معلومات وړاندې کولای شي.

د ای خانم په لرغوني سیمه کې دلومړي ځل لپاره په ۱۹۴۶زیږدیزکال کې د شلمبرژه په نوم یوفرانسوي لرغون پیژوندونکي کندنې وکړې. دنوموړي کندنو(حفریاتو) ثابته کړه چې نوموړی ښار دیونان اوباختري دلوی تمدن استازیتوب کوي.

دا ښار له خامو خښتوڅخه جوړ شوی دی چې په ځینو ودانیوکې یې د اومو خښتو لاندې له پښوخښتو څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کار اخیستل شوی دی، همدارنګه په نوموړو ودانیو کې دتزءین(ښکلا) اوهمدارنګه دځینو لویو ستنو(پایو) په جوړولوکې دتباشیرپه ډول اهکي تیږې هم کارول شوي دي، د ودانیو په ستنو، دسالون په منځ اودعمده اتاقونو په فرش کې له تیږو څخه کار اخیستل شوی دی.

د ای خانم د دوو دوو قبرونو په څیړنه کې دقبراود هغو دجوړښت په هکله پوره معلومات لاس ته راغلی دی.

له دې قبرونو څخه یو یې د دې ښار د بنسټ ایښودونکی(کنیاس) پورې اړه لري چې دښار په منځ کې کشف شوی دی. ترلاسه شوی جسد په نوموړي قبرکې له تزیین پرته د ډبرین تابوت په منځ کې ایښودل شوی دی، کوم شیان چې له دې قبرڅخه لاس ته راغلي دي، په لوی ګمان ډبرین لوښي دي چې یوناني لوښوته ورته دي.

د ډیرو معلوماتو په موخه لاندې منابعو ته مراجعه وکړئ.

۱. باستان شناسی مدنیت های اولیه افغانستان، رسول باوری.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۱۲) لوست دتدریس لارښود پلان

د تدریس مهال: یودرسی ساعت(۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرليکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	ساکان او پارتيان	
عمومي موخې	زده کوونکي دې د افغانستان په سويلي سيمو کې دساکانو او پارتيانو له واکمنۍ سره بلد شي.	
(پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي: –زده کوونکي به د ساکانو او پارتيانو دواک لاندې سيمو سره بلد شي، –زده کوونکي به دساکانو دواک لاندې سيمې دنقشې له مخې وښودلی شي، –په زده کوونکو کې به د وطن دوستۍ روحيه پياوړې کړي.	
د تدريس لارې او طريقې	توضيحي، تشريحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندويه او اړين درسي توکي	تخته، تباشير، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طريقې	تقريري، تحريري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعاليتونه او د انګيزې رامنځته کول	**لومړنی فعاليتونه:** سلام اچول، سترې مشې، د لوست د اړينو توکو چمتو کول، د تير لوست ارزونه او د حاضرۍ اخيستل. **د انګيزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او يا د يوه په زړه پورې تاريخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقيقو** **لس دقيقې**

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستی کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې
	- دلوست دمتن پوښتنو ته ځوابونه: ۱. دساکانولومړنی مرکز د افغانستان په سویل کې اراکوزیا (کندهار) سکستان (سیستان) و. ۲. دساکانو لومړنی واکمن هرایوس نومیده.		

اضافي معلومات:

د یونانو- باختري پیر وروستني واکمن هیلوکیلس و، نوموړی د یونانو- باختري امپراتورۍ په ټول قلمرو باندې واکمن و. له هغه څخه وروسته سیمه ییز واکمنان او حاکمان منځته راغلل چې هغوی هر یوه په وړه سیمه باندې حکومت کاوه.

دې لړۍ له میلاد څخه وړاندې سل کاله دوام وموند، ددې مهال په اوږدو کې دلرغوني افغانستان په سویل اوسویل ختیځ سیمو کې ساکه یا ساکانو په نوم د نوې لړۍ واکمنۍ پیل شوه.

ساکان له امو سیند څخه په تیریدو د درنګیانه په سیمې اوپه سکستان(سیستان) میشت شول. یوې بلې ډلې یې د هندوکش په شمال او باختر سیمو کې ژوند کاوه، له دې سیمې څخه یې سویل اولویدیځ ته مهاجرت وکړ.

د افغانستان په سویلي سیمو، لکه: اراکوزیا (کندهار) سګستان (سیستان) کې د ساکانو په نوم څواکمن قوم د خپل حاکمیت بنسټ کیښود. د دغه قوم لومړنی واکمن د هرایوس په نوم پیژندل شوی چې هغه هم د باختري یونان د واکمنانو په شان په خپل نوم سکه جوړوله.

ساکانو په لنډه موده کې د خپلو نیول شوو سیمو لمن تر تاکسیلا، سند او د بلوچستان تر بولان پورې وغزوله، د باختري یونان د امپراتورۍ سویل او سویل ختیځې سیمې یې هم تر خپلې ولکې لاندې راوستې.

له هرایوس څخه وروسته مایوس له میلاد څخه مخکې په ۷۲ کال کې واک ته ورسید. هغه د خپلو سکو په مخ د شهنشاه کلمه ولیکله، د هغه د واکمنۍ د مهال یو لیک د لرغون پوهانو لاس ته رسیدلی او د یوې مسي ټوټې پر مخ لیکل شوی، په دې لیک کې له میلاده ۷۸ کاله وړاندې له یوناني او خروشتي رسم الخط څخه ګټه اخیستل روښانه کیږي.

د ډیرو معلوماتو په موخه لاندې منابعو ته مراجعه وکړئ.

۱. افغانستان درمسیرتاریخ، میرغلام محمدغبار.

۲. باستان شناسی مدنیت های اولیه افغانستان، پوهندوي رسول باوری.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۱٤) لوست دتدریس لارښود پلان

د تدریس مهال: یودرسی ساعت(۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	دکوشانیانوامپراتوري	
عمومي موخې	زده کوونکی دي دکوشانیانود امپراتوری له څرنګوالی سره بلد شي.	
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: – زده کوونکي به دکوشانیانو له امپراتوري سره بلد شي، – زده کوونکي به دکوشانیانو دواک لاندې سیمې د نقشې له مخې وښودلی شي. – زده کوونکي به د کوشاني فرهنګ په ځیریدو اوپراختیا کې د کوشاني سترو شاهانو په ونډه باندې پوه شي، –زده کوونکي به د وریښمو د لارې په اقتصادي ارزښت باندې پوه شي.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړنی فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړنی فعالیتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل.	**وخت په دقیقو**
	د انګیزې رامنځته کول: د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	**لس دقیقې**

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستي	د ښوونکي فعاليتونه	د زده کوونکو فعاليتونه	وخت په دقيقو
کړنې	- پر تخته باندې د لوست د سرليک ليکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو ليکل، - د لوست تشريح او توضيح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ويشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدريس په وخت کې ښه نظارځارنه.	- د ښوونکي خرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهير کې د مهمو مطلبونو ياداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلين رعايت کول.	**پنځه ديرش دقيقې**
	- دلوست دمتن پوښتنوته ځوابونه: ۱. د کوشاني امپراتورۍ بنسټ اېښودونکی کجولا کد فيسيس و. ۲. د رباطک کتيبه ډېر ليک دی چې د ويماکدفيسيس پلار دکجولا کدفيسيس زوی ويماتکتو په واسطه ليکل شوی دی، دويماتکتو دپير استازی توب کوي. ۳. دکوشانيانوامتوچارواکي عبارت دي: کجولاکدفيسيس، ويماتکتو، ويماکدفيسيس، کنشکا، هوويشکاو او واسوديوا دي.		

اضافي معلومات:

دکوشانيانو نوم د کوشان له کلمې څخه اخيستل شوی دی. کوشان يو کوچی قوم و چې دآمو له سيند څخه راتېرشو اوپه بلخ کې يې يونان- باختري واکمني له منځه يوړه.

د کوشاني امپراتورۍ بنسټ اېښودونکی کجولا کد فيسيس دی. نوموړی مخکې له دې چې د پاچاهي اعلان وکړي، د خپل قوم مشري يې په غاړه درلوده چې د کوی شوانګ په نوم ياديږي، نوموړی په ۴۰ ميلادي کال کې واک ته ورسيد او تر ۸۰ ميلادي کال پورې يې د لرغوني اريانا په ډېرو سيمو واکمنی وکړه. هغه د خپل سلطنت په پای کې د شهنشاه لقب تر لاسه کړ.

د کجولا کد فيسيس له مړينې وروسته د هغه زوی ويماتکتو واک ته ورسيد. د دې شخص په اړه ډېر معلومات نشته. په دې اړه يوازينی لاسته راوړنه د رباطک ډېر ليک دی چې د ويماتکتو په واسطه ليکل شوی دی.

له ويماتکتو وروسته د هغه زوی ويما کدفيسيس واک ته ورسيد. نوموړي له ميلاد څخه وړاندې تر ۱۲۷ کال پورې واکمني وکړه. ويما کدفيزيس د کوشانيانو لومړنی امپراتور و چې د هېواد پولې يې په سويل کې د هند ګنګاه تر سيند پورې ورسولې. نوموړي د چين له هېواد سره ښې اړيکې ټينګې کړې او د روم د امپراتور تراجان دربار ته يې يو سفير هم ولېږه او له هغه سره يې اقتصادي او سوداګريزې اړيکې ټينګې کړې.

له ويماکدفيسيس وروسته د هغه زوی لوی کنشکا واک ته ورسيد. کنشکاه د افغانستان د لرغوني تاريخ يو ځواکمن امپراتور و او له ځانګړې شهرت څخه برخمن و،په ختيځ کې يې له چين او په لوېديځ کې يې د روم له هېواد سره سوداګريزې اړيکې درلودې.

د کوشانيانو په دوره کې په تېره بيا د کنشکا په واکمنۍ کې د وربښمو مشهورې لارې نړيوال شهرت تر لاسه کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۱۵) لوست دتدریس لارښود پلان

د تدریس مهال: یودرسي ساعت(۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	بګرام د کوشاني سترې امپراتورۍ پلازمینه	
عمومي موخې	زده کوونکي دې د بګرام د کوشاني سترې امپراتورۍ د پلازمېنې په اړه معلومات تر لاسه کړي.	
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسېږي: – زده کوونکي به د بګرام د کوشاني سترې امپراتورۍ له پلازمېنې سره پېژندګلوي پیدا کړي. – د بګرام د کوشاني سترې امپراتورۍ د پلازمېنې په اړه به معلومات وړاندې کړای شي. – زده کوونکي به ومني چې له بګرام ځخه لاس ته راوړل شوې اثار د کوشاني سترې امپراتورۍ د لوړوالي(عظمت) نښه ده.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړنۍ فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړنۍ فعالیتونه:** سلام اچول، سترې مشې، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقیقو** **لس دقیقې**

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستۍ کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- پر تخته بانـدې د لوسـت د سـرلیك لیکل، - پـر تختـه بانـدې د مهمـو مطلبونـو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکـو ویـشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کـورنۍ دنـدې سپارل، - د تـدریس پـه وخـت کـې ښـه نظارځارنه.	- د ښوونکي خرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې

- دلوست دمتن پوښتنوته ځوابونه:

۱- په ۱۹۳۷ز کال کې په بګرام کې سروې تر سره شوه او له څېړنو څخه چې کومه پایله لاس ته راغله دا یې وښودله چې د بګرام مدنیت له سکندر څخه وروسته دی او د یونان د باختر له مهال سره تړاو لري.

۲- ودانۍ د یو منظم پلان له مخې جوړې شوې دي او د معمارۍ د ځانګړتیاوو له مخې د یونان ښارونو ته ورته والی لري.

۳- له بګرام څخه په لوړه کچه د سرو زرو سکې، برونزي او عاجي آثار لاس ته راغلي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اضافي معلومات:

له ۲۵/ تر ۱۴۴ ز کلونو په شاوخوا کې د کوشانیانو ستر امپراتور کنشکاه وکړای شول، د خپلې واکمنۍ حدودو ته پراختیا ورکړي او د هغه د امپراتورۍ پولو داسې پراختیا درلوده: ختیځې پولې یې د هند بنارس ته رسیدې، په لویدیځ کې له پارتانو سره تړلې وې، په شمال کې کاشغر او یارکند د کوشانیانو د امپراتورۍ برخه وه، چین او ختن یې هم تر خپلې ولکې لاندې راوړ. کنشکا په دوبي کې بګرام او په ژمي کې شاپور(پیښور) خپله پلازمینه ټاکلې وه.

بګرام د افغانستان له لرغونو ښارونو څخه و چې د کاپیس یا کاپیسا په نومونو هم یاد شوی دی. فرانسوي لرغونپوه (ګرسیمن) په (۱۹۳۷ز) کال کې له یو لړ څیړنو څخه وروسته چې په بګرام کې یې تر سره کړې او د څیړنو له مخې چې تر لاسه شوې، د نوموړي ښار په اړه یې داسې معلومات وړاندې کړل: کله چې اسکندر بګرام ته ورسید یو شمیر عسکر یې ناروغ شول. اسکندر په بګرام کې دمه وکړه. د قفقاز د اسکندریې په نوم یې ښار جوړ کړ او وروسته بلخ ته ولاړ، خو د ځینو افزارو او مسکوکاتو له څیړنو څخه وروسته چې له بګرام څخه لاس ته راغلي داسې جوتیږي چې د دې ښار تمدن د یونانو باختري پیر سره تړاو لري. په هر صورت بګرام د یو ښه موقعیت لرونکی دی. د وریښمو نامتو لاره له هغه څخه تیریده چې د کابل له لارې له تاکسیلا سره یو ځای کېده.

د نوموړې ښار ودانۍ په منظم ډول دي او ننیو ودانیو ته ورته دي.

متظرفه صنایع: د عاج پر مخ کیندنې او نقاشي، د یوالونه او د ارباب الانواعو او مجسمو جوړول د کوشاني عصر د عالي هنر ښکارندوی دی. له ۱۹۳۹ تر ۱۹۴۰ کلونو پورې له بګرام څخه قالبونه لاس ته راغلي چې د هغو په واسطه د سرو زرو او سپینو زروګاڼې جوړیدلې.

نساجي: د کارګاه وو په واسطه د البسو لپاره ټوټې اوبدل کیدې چې نوموړې کار ګاه وې له لرګیو او ختو څخه جوړې شوې وې او د غالۍ او ټغرو او بدلو صنایع هم په بګرام کې دود وې.

سوداګري: د بګرام ښار د یونان باختری له نامتو ښارونو څخه و چې له تاکسیلا سره یې سوداګریزې اړیکې درلودې. هندې توکې بګرام ته واردیدل.

عقاید: مخکې له دې چې خلک بودایي آیین ته واوړي یعنې د سترو کوشانیانو د امپراتورۍ له جوړښت څخه وړاندې خلکو هلته ارباب الانواع، لکه: (ناهیتا او میترا) لمانځل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۱٦) لوست دتدریس لارښود پلان

د تدریس مهال: یودرسي ساعت(۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	هډه د کوشاني امپراتورۍ فرهنګي پلازمینه(مرکز)	
عمومي موخې	زده کوونکي به کوشاني امپراتورۍ د فرهنګي مرکز په هکله معلومات تر لاسه کړي.	
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: – د هډې په هکله به چې د کوشاني امپراتورۍ فرهنګي مرکز و، پیژندګلوی تر لاسه کړي، – د کوشاني امپراتورۍ د فرهنګي مرکز(هډې) په هکله به معلومات ورکړای شي، – هغه پاتي شونې چې له هډې څخه لاسته راغلی، د ګندهارا د تمدن یوه برخه ده. زده کوونکي به د هغه په ارزښت پوه شي.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړنی فعالیتونه:** سلام اچول، سترې مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل.	وخت په دقیقو
	د انګیزې رامنځته کول: د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	لس دقیقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستي کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه نظارخارنه.	- د ښوونکي خرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې
	- دلوست دمتن پوښتنوته ځوابونه: ۱- افغانستان ختیځې برخې تر شمالي هند پورې د ګندهارا د حوزې په نوم یادیږي چې له جلال آباد، کنر، پیښور او سوات څخه عبارت دي. هډه د ننګرهار په دولس کیلو مترۍ کې یوه پرته سیمه ده چې له هغې څخه ډیر زیات شمیر فرهنګي پاتې شونې آثار لاسته راغلي دي چې د هغو په مطالعې سره به د افغانستان د لرغوني تاریخ ډیرې برخې روښانه شي. ۲- د لاندنې دلایلو له مخې هډه، لومړی ګټور لامل د اغیزمنو شرایطو او امکاناتو شتون چې د کنشکا لخوا چمتو شوي و، دویم د بودیزم په کیش کې نوښتونه او بدلونونه او دریم د ګندهارا د وګړو فکري ذکاوت او ظرافت.		

اضافي معلومات:

د لرغوني افغانستان ختیځې برخې د هند تر شمال سیمو پورې چې ننګرهار، کنر، پښور او سوات پکې شامل دي د ګندهارا په نوم یادیږي او د هډې فرهنګي ښارګوټی د ننګرهار په دولس کیلومترۍ کې پروت دی.
چیني زایر هوان تسانګ له هډې څخه لیدنه کړې او په خپل لیک کې یې له هډې څخه د هیلو په نوم یادونه کړې ده او داسې لیکي چې د هډې ښار ډیر لوی او ښیرازه دی او د تپه سرخ، تپه شتر، شاه خیل غونډۍ، تپه خمزاد په نومونو لرغوني معابد پکې شتون لري. په همدې توګه یې په ننګرهار کې د شایستې په نوم د یوې استوپې څخه یادونه کړې ده او هم یې له یوې مغارې څخه یادونه کړې ده چې هلته د بودا سوری پکې و، خو نن هغه له منځه تللی دی.
د هډې ښار د ډیرې لویې ودانۍ او برجونو لرونکي و چې یو وخت باختري او هخامنشي واکدارانو پکې ژوند کاوه. سپین غر چې د هډې په سویل کې پروت دی، د خپلو سرو بادونو په وسیله یې هډه د ژوند لپاره تیاره کړې وه. د زیاتو اوبو لرونکي سیمه وه چې ځمکې یې د حبوباتو د کرنې لپاره چمتو وې، هډه له ساختماني پلوه په پنځو دورو ویشل کیږي. د څلورمې او پنځمې دورې په ترڅ کې بودايي کیش خپل لوړ پوړ ته ورسید. د پنځمې دورې په وروستیو کې د یفتلیانو واکمني هلته تر سترګو کیږي، ځکه چې د دوی مړې د هډې په مغارو کې خاورو ته سپارل شوي دي. په دریمه او څلورمه دوره کې لویې ودانۍ جوړې شوې چې سنګ کاری یې د چونې پواسطه انګاف شوي دي. د ستراتیګرافی د علم پر بنسټ په څلورمه او پنځمه دوره کې د مجسمو په جوړولو کې له ګچ کاری او ملمع کاری څخه ګټه پورته شوې وه.
د دویمې او دریمې دورې په لومړیو کې د مجسمو په جوړولو کې د قالب ګیری او د مفرغي مجسمو قالب ریزي هم منځ ته راغله. په ګندهارا کې د یوناني هنر او د یوناني او بودايي هنر ترکیب په څرګند ډول لیدل کیږي. له دغو منقولو اثارو څخه یو شمیر د کابل موزیم ته د لیدنې او کتنې لپاره راوړل شول، خو په خواشینۍ سره چې دغه اثار د دیرش کلنو جګړو په ترڅ کې له منځ تللي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۱۷) لوست دتدریس لارښود پلان

د تدریس مهال: یودرسی ساعت(۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	بامیان د کوشاني امپراتورۍ فرهنګي مرکز	
عمومي موخې	زده کوونکي دې د کوشاني امپراتورۍ د فرهنګي مرکز بامیانو په اړه معلومات تر لاسه کړي.	
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: – زده کوونکي به د بامیانو د کوشاني امپراتورۍ له فرهنګي مرکز سره پیژندګلوي پیدا کړي. – زده کوونکي به د بامیانو د کوشاني امپراتورۍ د فرهنګي مرکز په اړه معلومات وړاندې کړای شي. – زده کوونکي به د بامیانو په شهکارۍ کې د ګوریک بودیک له مهارتونو سره لوالتیا پیدا کړي.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړنی فعالیتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقیقو** **لس دقیقې**

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنی او وروستي کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	– پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، – پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، – د لوست تشریح او توضیح، – په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، – پوښتنو ته ځواب ورکول، – د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، – د تدریس په وخت کې ښه نظارځارنه.	– د ښوونکي خرګندونو ته پام کول، – د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، – په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، – د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، – په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، – د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې
	– دلوست دمتن پوښتنوته ځوابونه: ۱– الفورد فوشه فرانسوي لرغون پوه په خپلو څېړنو کې جوته کړه چې د بودا ستري مجسمې صلصال او شمامه په څلورمې او پنځمې زیږدیزې پیړیو کې جوړې شوي دي. ۲– مخکې تر دې چې کنشکاه بودایي دین ته واوړي، نوموړی دین د هند په اړوندو سیمو کې یو غلی او بې حرکته آیین و چې له بامیانو څخه وروسته نورو سیمو ته خپور شو.		

اضافي معلومات:

بامیان د هندوکش د غره لویدیځ لور ته د فرعي لمنو په منځ او د بابا غره چې کابل، پروان، ارزګان، غور او غزني ولایتونو تر منځ پروت دی. په پهلوي سرچینو کې د (بامیکان) او په چینایي سرچینو کې د (فان، بان) په نومونو یاد شوی. په بامیانو کې د (ګوریک بودیک) آثار چې له انځورونو او پیکرونو څخه عبارت دي، د غرونو په دیوالونو(جدارونو) کې جوړ شوي چې د (جدار کبیر) په نامه یاد شوي دي. چې دا سوري هماغه رسوبات دي او په دویم او دریم جیولوجیکي پیر کې منځ ته راغلي، له ۷۰ څخه تر ۹۰ مترو پورې لوړوالی لري، دوه ستري مجسمې چې ۳۸ او ۵۵ متره لوړوالی لري، د بامیانو د نامتووالي لامل ګرځیدلې دي.

د بامیانو په شاوخوا سیمو کې نورې مجسمې هم جوړې شوي چې هریوه یې جلاجلا سمڅې او معابد لري. په نوموړو معبدونو کې طاقچې موجودې دي چې په هغو کې انځورونه تر سترګو کیږي. د بامیانو په نورو سیمو کې هم لرغوني آثار لاس ته راغلي چې د غلغلې او ضحاک ښار، اژده های سرخ دره ، کرک دره، فولادي، آهنګرانو دره او له بند امیر څخه عبارت دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۱۸) لوست دتدریس لارښود پلان

د تدریس مهال: یو درسي ساعت(۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	کیداریان یا کوچنی کوشانیان	
عمومي موخې	زده کوونکو دې د کیداریانو یا کوچنی کوشانیانو په اړه معلومات لاسته راوړي.	
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: - زده کوونکو به د کیداریانو یا کوچنیو کوشانیانو له دولت سره بلد شي. - زده کوونکي به وکولای شی چې د کیداریانو یا کوچنی کوشانیانو د دولت په اړه معلومات وړاندې کړي.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړنی فعالیتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل.	وخت په دقیقو
	د انګیزې رامنځته کول: د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	لس دقیقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستي	د ښوونکي فعاليتونه	د زده کوونکو فعاليتونه	وخت په دقيقو
کړنې	- پر تخته باندې د لوست د سرليک ليکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو ليکل، - د لوست تشريح او توضيح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ويشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدريس په وخت کې ښه نظارخارنه.	- د ښوونکي خرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهير کې د مهمو مطلبونو يادداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلين رعايت کول.	پنځه ديرش دقيقې
	- دلوست دمتن پوښتنوته ځوابونه: ۱- د کيداريانو لومړنی پاچا يو کيداري شاه زاده و چې (کيدار) نوميده. ۲- د کوشانيانو او ساسانيانو تر منځ اړيکې ښې نه وې. جګړو او مخالفتونو اته کاله دوام وکړ او د يوې جګړې په ترځ کې ساسانيانو د کيداريانو له خوا ماته وخوړه. ۳- کنګاش، پيرو او بهرام.		

اضافي معلومات:

د دريمې پيړۍ په ۲۲۰ زيږديز کال کې د کوشانيانو لويه امپراتوری له ماتې سره مخامخ شوه. د کوشانيانو تر له منځه تللو وروسته مرکزي دولت له منځه لاړ. د اريانا په ختيځ او د سند په پورې غاړه په هر ولايت کې يو شمير واليانو د واک چارې په لاس کې ونيولې، خو د اريانا په لويديځ کې د پارتيا او سيستان ولايتونه د ساسانيانو لاس ته ورغلل يواځې د اريانا په مرکز کې يعني د هندوکش په شمال او سويل کې دوه کوچنۍ حکومتونه چې يو يې په باختر او بل يې په کابل کې پاتې شوی و د کوچنيو کوشانيانو په نامه ياديدل.

د هغوی نوميالی پاچا کيدار نوميده نوموړی د دغې لړۍ بنسټ ايښودونکې و چې د يوې پيړۍ په موده کې يې د باختر په سيمه کې حکومت وکړ. کيداريانو له دريمې پيړۍ څخه د څلورمې پيړۍ تر لومړيو پورې د دوو پياوړو (يفتلي او ساساني) ځواکونو په وړاندې په ډيره ميړانه دفاع وکړه. کابو د يوې پيړۍ په موده يې خپل شتون خوندي کړی و.

د ساسانيانو پاچا فيروز شاه د کيدار له حکومت څخه د باج غوښتنه وکړه، خو هغوی ونه منله او د ساسانيانو په وړاندې مقابلې ته راپورته شول. کيدار څخه وروسته زوی يې ګنګهاس واک ته ورسيده چې د کيداريانو د واکمنی په ساتلو او د لويو کوشانيانو د امپراتورۍ په له منځه تللو کې يې اړين رول ولوبوه. د زيږديزي پنځمې پيړۍ په لومړي سر کې کله چې يفتليان د باختر سيمې ته ورسيدل، کيداريان د ساسانيانو د جګړې په مهال کې د هندوکش څخه تير شول او د کابل د کوشانيانو سره يو ځای شول او په دې توګه د لويو کوشانيانو وروستني پاتې شوني پای ته ورسيدل.

د کوچنيو کوشانيانو سيمې تر باميانو پورې محدودې وې په ۳۵۰ زيږديز کال کې د هند پاچا سمودراګپتا د کابل له کوشاني پاچا سره چې د (آسماني پاچاهانو زوی) لقب يې درلود د ورورولۍ سوداګريزې اړيکې درلوې. سره له دې چې د اريانا او کوشانيانو د دريمې پيړۍ تاريخ تياره دې او دومره ويلی شو چې د کوچنيو کوشانيانو ځواکمني تر پنځمې زيږديزې پورې يې دوام وکړ او د دوی حکومت د يفتليانو په لاس پای ته ورسيده. وروسته له دې چې کابل سقوط وکړ، دوی کابل پريښود او د اريانا په شمال ختيځ (چترال ګلګيت) ته يې پناه يوړله. او ډير انتظار وويست تر هغه پورې چې يفتليانو سقوط وکړ او بيا کابل ته د ننه شول او د کوچنيو کوشانيانو د حکومت بنسټ يې کيښود.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۱۹) لوست دتدريس لارښود پلان

د تدريس مهال: يودرسی ساعت(۴۵ دقيقې)

د مطلبونو سرليکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	د يفتليانو امپراتوري	
عمومي موخې	زده کوونکي دې د يفتليانو د امپراتورۍ په اړه معلومات لاس ته راوړي	
(پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي: – زده کوونکي به د يفتليانو د امپراتورۍ له څرنګوالی سره بلد شي. – زده کوونکي به وکولای شي چې د يفتليانو د امپراتورۍ په اړه معلومات وړاندې کړي	
د تدريس لارې او طريقې	توضيحي، تشريحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندويه او اړين درسي توکي	تخته، تباشير، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طريقې	تقريري، تحريري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعاليتونه او د انګيزې رامنځته کول	**لومړني فعاليتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړينو توکو چمتو کول، د تير لوست ارزونه او د حاضری اخيستل. **د انګيزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او يا د يوه په زړه پورې تاريخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقيقو** لس دقيقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستي	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
کړنې	– پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، – پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، – د لوست تشریح او توضیح، – په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، – پوښتنو ته ځواب ورکول، – د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، – د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	– د ښوونکي خرګندونو ته پام کول، – د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، – په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، – د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، – په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، – د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې
	– دلوست دمتن پوښتنوته ځوابونه: ۱– یفتلیانو له منځنۍ اسیا څخه د سویل خواته کډه وکړه او په کال ۴۲۵ زیږدیز کې یې د خپل لومړنی حکومت بنسټ یې په تخار کې کېښود. ۲– اخشنور د یفتلیانو له مشهورو پاچایانو څخه و او ساماني پاچا فیروز شاه ته ماتي ورکړه او فیروز شاه د ځان د خلاصون لپاره خپل زوی قباد د ګروګان په توګه د اخشنور دربار ته ورکړ او د یفتلیانو باج ومانه. ۳– تورمنه د اخشنور زوی وو چه پخپل مسکوکاتو کې ځان د زابل امپراتور یاد کړی ده او د هغه د واکمنۍ سیمې تر منځنۍ هندوستان پورې رسیدي.		

اضافي معلومات:

د یفتلیانو د امپراتوري جوړښت په لومړیو کلونو کې د اریانا په خاوره او د هغې په ختیځ کې ځینې بدلونو نه رامنځته کړل. لکه څنګه چې د څلورمي زیږدیزې پیړۍ په وروستیو او د پنځمې پیړۍ په پیل کې د کوشانیانو امپراتورۍ کمزورۍ شوه او د دوی اخلافو په شمالي او سویلي هندوکش کې د ځایي واکمنانو په توګه خپل ژوند ته ادامه ورکړه. په ختیځ هندوستان کې ګوپتایان پیاوړی شول او هلته کوشاني واکمنانو پرله پسې ماتې و خوړله. شمالي کیداریانو د ساسانیانو د یرغل پر وړاندې سویل خواته شاتګ وکړ او یواځې کیداریانو په کابل کې خپل شتون په یوې کوچنۍ سیمې کې وساته. باید وویل شي چې دغو بدلونونو تر یوې اندازې پورې د یفتلیانو د امپراتورۍ د جوړښت زمینه برابره کړه.

یفتلیان د یوچیانو یا د کوشانیانو یوه څانګه و چې په چین کې د (ایپتات)، په کوریا کې (یپتل) په روم کې (افتهالي) او په فارس کې د (هیطل) په نومونو یاد شوي دي د ۴۲۰ زیږدیز کال په شاوخوا کې یې د جیهون د کینې څنډو (سواحل) ته مهاجرت وکړ او په ۴۲۵ زیږدیز کال کې د هغوی لومړنی پاچا(افتالینوس) شاهي تاج په خپل سر کیښود. د هغوی واکمنۍ سیمه د جیهون دوو لورو ته له تخارستان څخه تر مروې پورې وه. د مرغاب په سیمه کې افتالینوس د بهرام ګور په وړاندې ماته وخوړه، خو وروسته د یفتلیانو یو بل پاچا مهر پور وکولای شول چې د لویدیځ ځینې برخې بیا لاسته راوړي. د یفتلیانو یو نامتو پاچا اخشنور په ۴۶۰ زیږدیز کال کې واکمنۍ درلوده چې د هغه د واکمنۍ سیمه تر هرات ته پورې رسیدله. له ساساني پاچا فیروز شاه سره یې جګړه وکړه او

(c) ketabton.com: The Digital Library

فیروزشاه له ماتې وروسته اسیر شو او خپل زوی قباد یې اخشنور یې د ګروګان په توګه پریښود او د یفتلیانو د حکومت باج یې ومانه. دوه کاله وروسته د ساسانیانو نفوذ په لویدیځ او د هیرمند په سیمه کې ډیر شو او د سیمه ییزو کیداریانو ځواکمني په کابل او ځینو ولایاتو یې له منځه لاړه او د یفتلیانو لویه او پراخه ځواکمني منځ ته راغله. له اخشنور وروسته د هغه زوی (تورامانا) واک ته ورسید او په هندوستان کې یې ډیرې سیمې لاس ته راوړې. لکه څنګه چې د تورامانا کتیبې په هندوستان کې له (سکر، کورا او ګوالیار) څخه لاس ته راغلې دي، او بیا د هغه زوی (مهراکولا) واک ورسید، هغه وتوانید چې د ګوپتا حکومت ته ماته ورکړي. وروسته د ګوپتا حکومت په حکومتونو وویشل شو. خو سیمه ییز حکومتونه د یووالي په لټه کې ووتل او یو شمیر جګړې د ګوپتا او یفتلیانو په منځ کې پیل شوې. په ۵۲۸ زیږدیز کا ل کې (مهراکولا) په یوه جګړه کې ماته وخوړه او د مهراکولا له مړینې وروسته په ۵۴۰ زیږیز کې په افغانستان کې سیمه ییز حکومتونه منځ ته راغلل چې په پای کې د یفتلیانو امپراتوري له منځه لاړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۲۰) لوست دتدریس لارښود پلان

د تدریس مهال: دوه درسی ساعت(۹۰ دقیقې)

د مطلبونو سرليکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	د اسلام د سپيڅلی دين د خپريدو په درشل کې د افغانستان عمومي اوضاع	
عمومي موخې	زده کوونکي دې د اسلام د سپيڅلي دين د خپريدو په درشل کې د افغانستان د عمومي اوضاع په هکله معلومات لاس ته راوړي.	
(پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي: – زده کوونکي به د اسلام د سپيڅلی دين د خپريدو په درشل د افغانستان له عمومي اوضاع سره بلد شي، – زده کوونکي به د اسلام د سپيڅلي دين د خپريدو په درشل کې د افغانستان د عمومي اوضاع په هکله معلومات وړاندې کړي. – د اسلام سپيڅلي دين سره مينه پيدا کړي.	
د تدريس لارې او طريقې	توضيحي، تشريحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندويه او اړين درسي توکي	تخته، تباشير، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طريقې	تقريري، تحريري، مشاهده وي، سوال او ځواب، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعاليتونه او د انگيزې رامنځته کول	**لومړنۍ فعاليتونه:** سلام اچول، ستړې مشې، د لوست د اړينو توکو چمتو کول، د تير لوست ارزونه او د حاضرۍ اخيستل. **د انگيزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او يا د يوه په زړه پورې تاريخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقيقو** **لس دقيقې**

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستی	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
کړنې	– پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، – پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، – د لوست تشریح او توضیح، – په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، – پوښتنو ته ځواب ورکول، – د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، – د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	– د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، – د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، – په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، – د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، – په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، – د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې
	– دلوست دمتن پوښتنو ته ځوابونه: ۱– د افغانستان اوضاع له سیاسي پلوه کړکیچنه وه. د دوو قوي دولتونو، د هندوستان ګوپتایانو او په لویدیځ کې ساسانیانو د افغانستان په کورنیو چارو کې لاس وهنې وکړې چې د مرکزي دولت د له منځه تللو لامل شوې او ملي اقتصاد ته زیان ورسید. ۲– له دیني پلوه د افغانستان خلکو په ډیر شمیر کیشونو باندې اعتقاد درلود او د خلکو کلتور پر ویدي او اوستایي تهذیبونو باندې ولاړ و. ۳– د ساسانیانو وروستنی پاچا، دریم یزدګرد نومیده.		

اضافي معلومات:

د افغانستان سیاسي، اقتصادي او ټولنیزه اوضاع د اسلام د سپیڅلي دین د خپریدو په درشل کې، د یفتلیانو د امپراتورۍ له منځه تللو وروسته بې ثبات شوه او د پردیو حکومتونو د لاس وهنې لپاره لاره هواره شوه، لکه: څرنګه چې په لویدیځ کې ساسانیانو، په شمال کې د ماوراالنهر ترکانو او شمال ختیځ کې چینایانو پر افغانستان یرغل وکړ او افغانستان یې ونیوه او په نورو پاتې سیمو کې ملوک الطوایفي منځ ته راغله او یو شمیر ځایي حکومتونو، لکه: (شاران) په غور، (شیران) په بامیان، (رتبیلان) په کابل او (لاویکیان) په غزنې او ګردیز کې منځ ته راغلل.

اقتصاد: د مرکزي حکومت نشتوالي، کړکیچنې وضعې په هر سکتور کې اقتصاد ته زیان رسولی و، د بیلګې په توګه سوداګریزې قافلې چې له چین څخه هند، ایران، عراق، ترکیې، ختیځ او لویدیځ روم ته د توکو د لیږلو په موخه د افغانستان له لارې تیریدلې چې دغه لاره د وریښمو د لارې په نامه یادیده چې د هغې ترانسپورتي عواید د افغانستان په اقتصاد کې له ډیر ارزښت څخه برخمن وو، له ستونزو سره مخامخ شوه.

د اقتصاد بل سکتور کرنه وه چې په تیره زمانه کې یې د خلکو اړتیاوې پوره کولې، خو د بهرنیانو د تیری او ولکې په وخت کې د محصولاتو کچه ټیټه شوه چې په ټولنه کې د مالي او اقتصادي رکود د منځته راتللو لامل وګرځید.

دین او عقاید: دین او عقاید چې په ټولنه د وحدت یو قوي عامل شمیرل کیږي، د اسلام د سپیڅلي دین د خپریدو په درشل کې د خلکو له ملاتړ څخه برخمن نه و او په ټولنه کې یې خپل موقف له لاسه ورکړی و. چې پخپله د یووالي د له منځه تلو او د بې اتفاقۍ د رامنځه کیدو لامل وګرځید. لکه څنګه چې د هیواد لویدیځې برخې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساسانیانو تر سیاسي او کلتوري اغیزې لاندې وې چې دوی د زردشتي ایین پیروان وو، خو په منځنیو سیمو کې، لکه: زابلستان، د کابل وادی «ګندهارا»، له ارغنداب څخه تر هندوکش پورې سیمی شمالي سیمو او د سند په غاړو کې بودایي او برهمني ایینونو رواج درلود. د لمر او د بتانو لمانځنې هم په ځینو برخو شتون درلود.
ژبې: د جغرافیایي وضعیت له نظره افغانستان له ډیرو لوړو غرونو، درو او میرو څخه جوړ شوی دی. هره دره او میره یې د ځانګړې ژبې او لهجې لرونکي وه، لکه څنګه چې د اسلام د سپیڅلي دین د خپریدو په لومړي سر کې د افغانستان خلک په دري، پښتو، تخاري یا سانسګرت او نورو ژبې خبرې کولې.
په داسې شرایطو کې د اسلام غبږ زموږ هیواد ته راورسید او ټولنه د یو بدلون د قبلیدو لپاره تیاره وه او هغه دین چې ټول خلک یې د یو خدای لمانځنې، یووالي، خپلواکی، عدالت، مساوات او ورورولی ته بلل. د اسلام د سپیڅلي دین مجاهدین د حضرت عمر فاروق(رض) د خلافت په مهال کې (۲۲ هـ / ۶۴۳ زیږدیز کال) زمونږ د هیواد لورې ته راورسیدل او د اسلام د سپیڅلي دین په خپریدلو یې پیل وکړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۲۱) لوست دتدریس لارښود پلان

د تدریس مهال: یودرسي ساعت(۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	د تمدن د منځته راتلو څرنګوالي او د هغه ځانګړتیاوې.	
عمومي موخې	زده کوونکي دې د تمدن د منځ ته راتلو د څرنګوالي او د هغه د ځانګړتیاوو په اړه معلومات لاس ته راوړي.	
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: – زده کوونکي به د تمدن د منځته راتلو له څرنګوالي او د هغه له ځانګړتیاوو سره بلد شي، – زده کوونکي به د تمدن د منځته راتلو د څرنګوالي او د هغه د ځانګړتیاوو په اړه معلومات وړاندې کړای شي، – زده کوونکي به د تمدن د منځته راتلو د څرنګوالي اغیزه د انسانانو په ژوند کې احساس کړي.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړنی فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړنی فعالیتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقیقو** **لس دقیقې**

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستی	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
کړنې	- پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې نظارخارنه.	- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې
	- دلوست دمتن پوښتنوته ځوابونه: ۱- پر له پسې ستونزو انسانان دې ته اړ کړل چې د خپلو هڅو په پایله کې ننني تمدن منځ ته راوړي. ۲- پوهان په دې عقیده دي چې د تمدنونو سرچینه یوه نده، خو د هرې سیمې، او ځای شرایط د تمدن د منځته راتلو او پراختیا لامل ګرځي.		

اضافي معلومات:

د بشر اوسني تمدن ډول ډول پړاوونه تیر کړي دي او په تدریجي توګه منځ ته راغلی دی. لومړنیو انسانانو په غرونو کې د سوړو له ژوندانه (مغاره نیشنې) وروسته د خپلې تغذیې په موخه د وحشي څارویو د ښکار لپاره په ډیرو ساده افزارو سره وادي ګانو ته مخه وکړه او د لومړي ځل لپاره يې د غلې په کرنه لاس پورې کړ.

له تودوخې او سړو او د ژویو له خطر څخه د ځان ساتنې لپاره ځانو ته ساده کورونه جوړول. او دا مرحله د ښاري ژوند پیل و چې ورو ورو د ښارونو د وګړو شمیر ډیر شول او خلک په دې اند شول چې د ټولنیز نظم او امنیت د ټینګولو لپاره اداري مرکزونه او حکومت جوړ کړي او د زرو کلونو په تیریدو او د ډیرو هڅو په کولو سره يې د خپلو ستونزو د له منځه وړلو، د اړتیاوو د پوره کولو او ځایي ستونزو د مخنیوی لپاره يې د هنر، فنونو او مهارتونو ته لاس رسی پیدا کړ.

تمدن د بشر د مادي او معنوي د لاسته راوړنې ټولګه ده چې په ټولنه کې د پوهې او هنر په برخو کې دغه فکري او فرهنګي وده د پرمختګ نښه بلل کیږي.

د ډیرو معلوماتو لپاره دې د میر غلام محمد غبار اثر ته رجوع وشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۲۲) لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس مهال : یو درسی ساعت (۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	د بین النهرین تمدن	
عمومي موخې	زده کوونکي دې د بین النهرین د تمدن په هکله معلومات لاس ته راوړي.	
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: - په خنیځ کې د بین النهرین له تمدن سره د زده کوونکو بلدتیا، - زده کوونکي به د بین النهرین د تمدن د پیدایښت لاملونه فهرست وکړای شي، - زده کوونکي به د بین النهرین د تمدن لرغونی سیمه د نقشې پر مخ ښکاره کړای شي. - زده کوونکي به په خنیځ کې د بین النهرین د تمدن ارزښت او اهمیت احساس کړای شي.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړنی فعالیتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	وخت په دقیقو لس دقیقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنـــــــی او وروستی کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوســت ارزونــه او د کــورنۍ دنــدې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه خارنه.	- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمـو مطلبونـو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دنـدې سـرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځـــــه دیـــرش دقیقې
	- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه: ۱- د بین النهرین لرغونی تمدن د (سومر) په نامه یادیږي. مورخین د هغه د رامنځ ته کیدلو لامل د دوو سیندونو سواحل (دجله او فرات) چې د خوړو او ډیرو اوبو درلودونکي وو ، ګڼي. ۲- د سومریانو ښارونه د سومر په سیمه کې رامنځ ته شوي وو، له هغو ښارونو څخه د اور، اورک، کیش لاګاش، لارسا او وینپور نومونه یادولای شو. دغه ښارونه په خپلواکه توګه اداره کېدل. ۳- د ګوتي یانو د واکمنۍ له پای ته رسیدو څخه وروسته، سومریان او اکدي یان یو له بل سره یو ملي شول او د (اور) په نامه حکومت یې جوړ کړ. ۴- حمورابي د بابلیانو د امپراتورۍ له نامتو واکمنانو څخه و، دی وتوانیده چې د بین النهرین یوالي تامین کړي او د خپلې واکمنۍ سیمې ته پراختیا ورکړي. د یوې لرغونې امپراتورۍ بنسټ یې کېښود چې پلازمینه یې د بابل ښار و. سر بیره پر دې کرنې او سوداګرۍ ته یې پراختیا ورکړه او هم یې د حمورابي قانون په نامه یوقانون جوړ کړ.		

اضافي معلومات:

دوه سیندونه (دجله او فرات) د اسیا د وچې په سویل لویدیځ کې (اوسنی عراق) موقعیت لري، دغه دوه سـیندونه د قفقاز له غرونو څخه سرچینه اخلي او د پارس په خلیج کې توېږي. بین النهرین یوه ښیرازه سیمه وه او هغـه خـاوره چې د دجله او فرات سیلابونو له ځان سره راوړله، د دې سـیمې پـه حاصـلاتو کـې یـې زیـاتوالی راوسـته. پـه بـین النهرین کې بیلابیل تمدنونه، لکه: د سومریانو، کلدانیانو، بابلیانو او د آشوریانو تمدن یو د بل پسې رامـنځ تـه شـوي دي. له میلاد څخه څلور زره کاله د مخه په سویلي بین النهرین کـې خلکـو د غونـډیو پـه سـر ژونـد کـاوه چـې د سیلابونو له خطر څخه خوندي اوسي.

په سویلي بین النهرین کې د دې سیمې لومړنی تمدن منځ ته راغلی دی چې د سومر د تمدن په نامـه او خلـک یـې سومریانو نومیدل. سومریانو په لومړي سر کې په خټینو کورونو کې ژوند کاوه او په ښـکار، کبـان نیولـو، کرنـې او مالداری باندې بوخت وو او له دې لارې یې خپل ژوند پر مخ بیوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۲۳) لوست د تدريس لاربنود پلان

د تدريس مهال : يو درسي ساعت (۴۵ دقيقې)

<table>
<tr><th>د مطلبونو سرليکونه</th><th colspan="2">د مطلبونو شرح</th></tr>
<tr><td>د لوست موضوع</td><td colspan="2">د بين النهرين تمدن او کلتور</td></tr>
<tr><td>عمومي موخې</td><td colspan="2">زده کوونکي دې د بين النهرين د تمدن او کلتور په اړه معلومات تر لاسه کړي.</td></tr>
<tr><td>(پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې</td><td colspan="2">زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي:
– زده کوونکي به د بين النهرين له تمدن او کلتور سره بلد شي،
– زده کوونکي به د بين النهرين د تمدن او کلتور د ځرنګوالي په اړه نورو ته خپل معلومات وړاندې کړای شي،
– زده کوونکي به په ختيځ کې د بين النهرين د تمدن او کلتور عظمت تحليل کړای شي.</td></tr>
<tr><td>د تدريس لارې او طريقې</td><td colspan="2">توضيحي، تشريحي، لکچر او مباحثه وې.</td></tr>
<tr><td>مرستندويه او اړين درسي توکي</td><td colspan="2">تخته، تباشير، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...</td></tr>
<tr><td>د ارزونې طريقې</td><td colspan="2">تقريري، تحريري، مشاهده وې، صنفي تست او داسې نور ...</td></tr>
<tr><td>لومړني فعاليتونه او د انګيزې رامنځته کول</td><td>لومړنی فعاليتونه:
سلام اچول، سترې مشې، د لوست د اړينو توکو چمتو کول، د تير لوست ارزونه او د حاضرۍ اخيستل.

د انګيزې رامنځته کول:
د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او يا د يوه په زړه پورې تاريخي مطلب وړاندې کول.</td><td>وخت په دقيقو

لس دقيقې</td></tr>
</table>

منځنی او وروستی کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیك لیكل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیكل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده كوونكو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب وركول، - د لوست ارزونه او د كورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت كې ښه څارنه.	- د ښوونكي څرګندونو ته پام كول، - د لوست په بهیر كې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي كې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې كول، - د ښوونكي پوښتنو ته ځواب وركول، - په كور او ټولګي كې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت كول.	پنځه دیرش دقیقې

- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه :

۱- په بین النهرین كې علومو او په ځانګړې توګه د نجوم علم(ستوري پیژندنې) ډیر پرمختګ كړی و، د دې دلیل د ستورو لمانځنه وه، په همدې توګه د هندسې او ریاضي علومو په برخه كې لومړنۍ فعالیتونه رامنځته شول او وروسته د ښوونې په برخه كې د جمعې او منفي، ضرب او تقسیم عملیې راڅرګندې شوې.

۲- د بابل ښار د بین النهرین د لرغونو ښارونو له ډلې څخه و او په نړۍ كې لومړنی ښار شمیرل كیږي. د مورخینو په اند د دې ښار تاریخي قدامت له میلاد څخه وړاندې ۴۰۰۰ كالونو ته رسیږي ، د بابل ښار د حمورابي د واكمنۍ په مهال ډیر پرمختګ وكړ چې د فرات د سیند په څنډو پروت دی، د دې ښار پرخوالی ۵۲۰ كیلو متره مربع اټكل شوی دی.

اضافي معلومات:

د بین النهرین د تمدن او كلتور بنسټ د سومریانو په واسطه له میلاد څخه وړاندې د ۴۰۰۰ كالونو په شاو خوا كې كېښودل شو. وروسته اكادیانو، بابلیانو او اشوریانو په خپل وار سره د دې تمدن او كلتور په پراختیا كې ونډه واخیستله. د بین النهرین تمدن او كلتور له دې امله زیاد ارزښت لري چې نه یوازې یې د لومړي ځل لپاره د علومو د رامنځ ته كیدو او پراختیا په برخه كې ګامونه پورته كړل، بلكې د فینقیې، فلسطین، فارس او یونان هیوادونو ته علوم خپاره كړل. په همدې توګه د بین النهرین تمدن د یونان له لارې روم او نورو اروپایي هیوادو ته خپور شو.

د لا زیاتو معلوماتو لپاره لاندنیو منابعو ته مراجعه وكړئ:

۱- تمدن مغرب زمین، محمد حسین آریا.

۲- نگاهی به تاریخ جهان، جواهر لعل نهرو.

۳- تاریخ بشریت، پوهنمل محمد رحیم روهین.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۲٤) لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس مهال : یو درسي ساعت (۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	د مصر تمدن	
عمومي موخې	زده کوونکي دې په ختیځ کې د لرغوني مصر د تمدن په اړه معلومات لاس ته راوړي.	
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: - د لرغونی مصر له تمدن سره د زده کوونکو بلدتیا، - زده کوونکي به د لرغونی مصر د تمدن د رامنځ ته کیدو لاملونه او د مصر تاریخي دورې بیان کړای شي، - زده کوونکي به د مصر د تمدن سیمې د نقشې پر مخ ښکاره کړای شي. - زده کوونکي به د مصر د تمدن عظمت تحلیل کړای شي او د مصر له پرمختګ او ودې سره به مینه پیدا کړي.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړنی فعالیتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	وخت په دقیقو لس دقیقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستۍ کړنې	د ښوونکي فعاليتونه	د زده کوونکو فعاليتونه	وخت په دقيقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرليک ليکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو ليکل، - د لوست تشريح او توضيح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ويشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدريس په وخت کې ښه څارنه.	- د ښوونکي خرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهير کې د مهمو مطلبونو ياداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلين رعايت کول.	پنځه ديرش دقيقې

- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱- له ميلاد څخه ۳۲۰۰ کاله وړاندې هم مهاله د مصر دوو سويلي او شمالي حکومتونو په يووالي سره په مصر کې يو مرکزي حکومت د لومړی مينز په واسطه رامنځ ته کړ.

۲- مورخينو د لرغوني مصر تاريخي دوري په دريو دورو ويشلي دي.

لومړی لرغونی سلطنت، دويم منځنی سلطنت او دريم د امپراطوری دوره(۱۰۹۰ ق. م تر ۱۵۸۰ ق.م).

۳- حضرت موسی(عليه سلام) د دويم رامسس د واکمنۍ په مهال څرګند شو.

اضافي معلومات:

د افريقا په وچه کې د لرغونی مصر د تمدن د رامنځ ته کيدو اصلي لامل د نيل سيند و. د نيل سيند د نړۍ تر ټولو له اوږدو سيندونو څخه شميرل کيږي. دغه سيند د افريقا له سترو جهيلونو څخه سر چينه اخلي او په پای کې د هغه اوبه د مديترانې په سمندرګي توييږي. له تاريخي دورو څخه وړاندې په مصر کې خلکو ګډوګډ کوچيانی ژوند درلود تر هغه پورې چې د هغوی په ژوندانه کې پرمختګونه رامنځ ته شول او د نيل د سيند پر څنډو ځای پر ځای شول. په نيل کې د ډول ډول کبانو شتون د لرغوني مصر د خلکو په خوړلو کې پوره مرسته کوله. د وخت په تيريدو سره د نيل د سيند په څنډو کې يې په کرنه او مالداری باندې پيل وکړ او د يو ځلانده تمدن بنسټ يې د نيل د سيند په څنډو کې کېښود. ورو ورو کلي او ښارونه منځ ته راغلل او دغه ښارونه او کلي يو له بل څخه خپلواکه وو او په هغه وخت کې يو مرکزي او واحد حکومت شتون نه درلود، خو د ځايي واکمنانو د جګړو او سيالی په پايله کې د مصر ټول وګړي د يو کس تر فرمان لاندې چې له نورو څخه پياوړی او ځواکمن و، راغلل. دغه فرمان چلوونکی (رامسس) نوميده.

د لا زياتو معلوماتو لپاره لاندنيو منابعو ته مراجعه وکړئ:

۱- تمدن مغرب زمين، محمد حسين آريا.

۲- نګاهی به تاريخ جهان، جواهر لعل نهرو.

۳- تاريخ بشريت، پوهنمل محمد رحيم روهين.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۲۵) لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس مهال : یو درسی ساعت (۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح
د لوست موضوع	د لرغونی مصر تمدن او فرهنګ
عمومي موخې	زده کوونکي دې د مصر د تمدن او کلتور په اړه معلومات تر لاسه کړي.
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: – زده کوونکي به د لرغوني مصر له تمدن او کلتور سره بلد شي، – زده کوونکي به د لرغونی مصر د تمدن د کلتوري لاسته راوړنو په اړه معلومات وړاندې کړي، – زده کوونکي به د لرغونی مصر د تمدن او کلتور پر ارزښت پوه شي.
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...

لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول		وخت په دقیقو
	لومړنی فعالیتونه: سلام اچول، سترې مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	لس دقیقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستۍ	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
کړنې	- پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو بانـدې د زده کوونکـو ویـشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوســت ارزونــه او د کــورنۍ دنــدې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه خارنه.	- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کـې د مهمـو مطلبونـو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلـو د اسـتازو لخـوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټـولګي کـې د دنـدې سـرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځــــه دیـــرش دقیقې

- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:

۱- مصریانو په ارباب النوع باندې باور درلوده. لمر، سپوږمۍ، د نیل سیند او ځینې ځناور یې سپیڅلي ګڼل او د هغوی انځورونه او مجسمې یې د احترام په موخه په معابدو کې کېښودلې.

۲- د مصر ټولنه له څلورو طبقو څخه جوړه شوې وه، د هرې طبقې په سر کې د فرعون کسانو شتون درلود، د طبقو په منځ کې د ژوندانه ډېر توپیرونه نه لیدل کیدل، ټول وګړي د قانون په وړاندې یو شان وو.

۳- لومړنی لیک چې مصریانو رامنځ ته کړ، د هیرو ګلیف لیک و. کاهنانو (مذهبي لارښوونکو) به هغه د عبادت ځایونو، قصرونو او د فرعونیانو په قبرونو کې د مطلبونو د لیکلو په اړوند کارول او په ځانګړو ښوونځیو کې به زده کوونکو ته هم زده کړه ورکول کیده.

اضافي معلومات:

د مصریانو فرهنګي میراث، له ډېر شمیر اهرامو، عبادت ځایونو، هدیرو، انځـور شـوو مجـسمو، کتیبـو او سـرودونه څخه دی چې ټول د عقایدو په سیوري کې منځ ته راغلي دي. د لرغوني مصر وګـړو پـه ډول ډول خـدایانو بـاور درلود چې د هغوی تر ټولو نامتو، (را) د لمر خدای و.

څرنګه چې هغوی د لمر په راختو او لویدو باندې پوهېدل، فکر یې کاوه چې (را) هره ورځ په سرعت لـه آسـمان څخه تیریږي او د شپې لخوا دښتو او بیابانونو ته ځي. کله چې د مریتوب نظام (غلامي) رامنځ ته شو فرعونیان هـم د ځمکې پر مخ د خدای استازی شمیرل کیدل، سربیره پـر دې د دوی پـه انـد لمـر، سپوږمۍ، نیـل او ځنـاوران، لکه:غویې، پشکه، نهنګ ټول سپیڅلي دي.

د پخواني مصر د کشف شوو آثارو له جملې څخه چې د ټولنیز ژوندانه پـه اړه مـوږ تـه معلومـات راکـوي، څلـور طبقې هرم دی چې په واقعیت کې د مصر ټولنه له یو څلور طبقې هرم څخه جوړه شوې ده چې په هره طبقه کې د یوې ډلې خلکو شتون درلود. د دې هرم په سر کې فرعون و چې په ټول ځواک سره یـې پـر خلکـو حکومـت کاوه، پوځیان، قانون جوړونکي، مذهب او اداري سازمانونه ټول د ده په اختیار کې وو چې د وزیر په مرسته سره یې هغوی اداره کول.

د لرغوني مصر لیکونه د هیروګلیف په لیک دي. د هیروګلیف لیک د سپیڅلي الفبا لرونکی و چې پـه هغـه مهـا ل کې د سپیڅلو توکو د ښکارولو لپاره د تصویري علایمو په عنوان ورڅخه کار اخیستل کیده. هیروګلیـف وروسـته ساده او د لیکنې په موخه په دوه ډله لیک باندې وویشل شو، خو هیڅ کله یې د الفبا په ډول بدلون و نه موند.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۲٦) لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس مهال : دوه درسي ساعت (۹۰ دقیقې)

<table>
<tr><th>د مطلبونو سرلیکونه</th><th colspan="2">د مطلبونو شرح</th></tr>
<tr><td>د لوست موضوع</td><td colspan="2">د فارس تمدن</td></tr>
<tr><td>عمومي موخې</td><td colspan="2">زده کوونکي دې په ختیځ کې د فارس د تمدن په اړه معلومات تر لاسه کړي.</td></tr>
<tr><td>(پوهنیزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې</td><td colspan="2">زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي:
– د پخواني فارس له تمدن سره د زده کوونکو بلدتیا،
– زده کوونکي به د لرغونی فارس د تمدن سیمې د تاریخي نقشې په مخ ښکاره کړي او په دې هکله به خپل معلومات وړاندې کړای شي،
– زده کوونکي به په ختیځ کې د فارس د تمدن په ارزښت باندې پوه شي.</td></tr>
<tr><td>د تدریس لارې او طریقې</td><td colspan="2">توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وې.</td></tr>
<tr><td>مرستندویه او اړین درسي توکي</td><td colspan="2">تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...</td></tr>
<tr><td>د ارزونې طریقې</td><td colspan="2">تقریري، تحریري، مشاهده وې، صنفي تست او داسې نور ...</td></tr>
<tr><td>لومړني فعالیتونه او د انگیزې رامنځته کول</td><td>لومړنی فعالیتونه:
سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل.

د انگیزې رامنځته کول:
د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.</td><td>وخت په دقیقو
لس دقیقې</td></tr>
</table>

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنی او وروستی کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	– پر تخته باندې د لوست د سرلیك لیکل، – پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، – د لوست تشریح او توضیح، – په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، – پوښتنو ته ځواب ورکول، – د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، – د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	– د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، – د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، – په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، – د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، – په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، – د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې

– د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:

۱– د ایران لرغوني سیمې له سیالك، ګوران، مارلك، جیروخت او شهر سوخته څخه عبارت دي.

۲– د هخامنشیانو د حکومت بنسټ ایښودونکی لوی کوروش و چې د مادیانو له حکومت څخه وروسته منځ ته راغی او د بابل ښار تر نیولو وروسته یې، خپل ځان د بابل پاچا ونوماوه.

۳– هغه قبرونه چې مادیانو د خپلو پاچاهانو لپاره کیندلي وو، ورڅخه سفالي او فلزي آثار لاسته راغلي دي چې د مادیانو د هنر او معمارۍ د مهارت ښکارندوی دي.

اضافي معلومات:

په ایران کې د لرغوني تمدني مرکزونو له جملې څخه یو هم د مارلك غونډۍ ده، دغه تپه (غونډۍ) اوس د ګیلان په سیمه کې پرته ده. له دغې سیمې څخه ځینې اثار چې تاریخي لرغونتوب یې د ایران خاورې ته د اریایانو له مهاجرت څخه مخکې وخت ته رسیږي لاسته راغلي دي.

د ایران بله لرغوني سیمه شهر سوخته دی چې په زاهدان کې پرته ده، لرغونتوب یې له میلاده څخه وړاندې څلور زرو کالو ته رسیږي، د شهر سوخته له کشفیاتو څخه زیاتره د خټو مهرونه، د حیواناتو خټني او کوچنۍ مجسمې، زینتي توکي د لاجوردو له ډبرو څخه، فیروزه او عقیق لاسته راغلي دي.

له مهمو کشف شوو اثارو څخه، په ایلامي ژبه لوحې دي، له دې امله د سوخته ښار د هغه مهال د اړیکو مرکز و. کابو ۳۰۰۰ کاله له میلاده څخه وړاندې ایلامیانو د بوشهر په خاوره کې د (کرمان، لرستان او کردستان) په سیمو کې د ایلام د تمدن بنسټ کېښود چې د دې تمدن د سیاسي فعالیتونو مرکز د شوش ښار و. ایلام لاندې درې تاریخي دورې تیرې کړې دي.

۱– پخوانی ایلام له میلاده څخه ۱۵۰۰ کاله وړاندې،

۲– منځنی ایلام له میلاد څخه له ۱۳۵۰ تر ۱۱۰۰ کاله وړاندې ، د ایلام تمدن ځلانده پیر.

۳– نوی ایلام له میلاده څخه له ۹۰۰ تر ۶۴۵ کال وړاندې، له اشور سره سیاسي سیالی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۲۷) لوست د تدريس لارښود پلان

د تدريس مهال : دوه درسي ساعت (۹۰ دقيقې)

<table>
<tr><th>د مطلبونو سرليکونه</th><th colspan="2">د مطلبونو شرح</th></tr>
<tr><td>د لوست موضوع</td><td colspan="2">د هند تمدن</td></tr>
<tr><td>عمومي موخې</td><td colspan="2">زده کوونکي دې د لرغوني هند د تمدن په اړه معلومات تر لاسه کړي.</td></tr>
<tr><td>(پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې</td><td colspan="2">زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي:
– زده کوونکي به د لرغونی هند د تمدن د منځته راتللو له لاملونو سره بلد شي،
– زده کوونکي به د تاريخي نقشې له مخه خپل معلومات د لرغونی هند د تمدن په اړه نوروته بيان کړای شي،
– زده کوونکي به په لرغوني نړۍ کې د هند د تمدن ارزښت درک او احساس کړای شي،
– د تمدن له لاسته راوړنو سره به مينه پيدا کړای شي.</td></tr>
<tr><td>د تدريس لارې او طريقې</td><td colspan="2">توضيحي، تشريحي، لکچر او مباحثه وي.</td></tr>
<tr><td>مرستندويه او اړين درسي توکي</td><td colspan="2">تخته، تباشير، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...</td></tr>
<tr><td>د ارزونې طريقې</td><td colspan="2">تقريري، تحريري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...</td></tr>
<tr><td>لومړني فعاليتونه او د انګيزې رامنځته کول</td><td>لومړني فعاليتونه:
سلام اچول، سترې مشې، د لوست د اړينو توکو چمتو کول، د تير لوست ارزونه او د حاضرۍ اخيستل.

د انګيزې رامنځته کول:
د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او يا د يو په زړه پورې تاريخي مطلب وړاندې کول.</td><td>وخت په دقيقو

لس دقيقې</td></tr>
</table>

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنـــــی او وروســــــتی کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخــت په دقیقو
	– پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، – پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، – د لوست تشریح او توضیح، – په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، – پوښتنو ته ځواب ورکول، – د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، – د تدریس په وخت کې ښه خارنه.	– د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، – د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، – په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، – د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، – په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، – د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځـــه دیـــرش دقیقې

– د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه

۱– هراپه او موهنجو دارو د هند د لرغونو سیمو له جملې څخه شمیرل کیږي چې تاریخي قدامت یې له میلاد څخه وړاندې ۳۰۰۰ کالو ته رسیږي. د هراپه او موهنجو دارو تمدن د سند په لویدیځ کې منځته راغلی و او له دراویدي قومونو سره یې تړون درلود.

۲– اریایانو له میلاد څخه ۱۵۰۰ کاله وړاندې هند ته مهاجرت وکړ او په هند کې یې د کاست (طبقاتي) سیستم رامنځ ته کړ او د دې ویش پر بنسټ څلور طبقې، لکه: برهما(روحانیون)، کشاتریان (جنګیالي)، ویستا(سواګر او کروندګر) او سودارا (کارګران) رامنځته شوې.

۳– د لرغوني هند خلک په علومو، لکه: ریاضي، طبابت او د نجوم په علم (ستوري پیژندونکی) کې ډیر پرمختګونه درلودل. له یو څخه تر (۹) پورې عددونه، او اعشاري سیستم او داسې نور د هندیانو په واسطه منځته راغلل.

اضافي معلومات:

هند په اسیا کې د پخوانیو تمدنونو د پیدایښت له مرکزنو څخه دی. دغه خاوره د هغو دینونو او اندیشو د پیدایښت مرکز و چې د نړۍ په تاریخ کې یې اساسي رول لوبولی دی.

هند په لرغوني پیر کې خپلې سوداګریزې او کلتوري اړیکې له ګاونډیانو سره او په ځانګړي توګه له چین سره ټینګې کړې، خو سوداګرانو د وریښمو له لارې چیني توکي یې هند ته وړل او د هغوی تولیدات یې د نړۍ نورو سیمو ته استول. څرنګه چې اریایان جنګیالي خلک وو، د هند خاورې ته له ننوتلو څخه وروسته یې د هند د خلکو (دراویدیانو) په ټکولو لاس پورې کړ او د هغوی پر ښارونو او کلیو باندې واکمن شول. د اریایانو ځواکمنتیا د هند پر شمالي سیمو باندې د دې لامل شو چې دراویدیان د هند مرکزي او سویلي سیمو ته کډه وکړي او ځینو یې د سویلي هند په سواحلو کې لوی ښارونه جوړ کړل او د بحر له لارې یې د بین النهرین له خلکو سره په سوداګرۍ لاس پورې کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۲۸) لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس مهال : دوه درسي ساعت (۹۰ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	د چین تمدن	
عمومي موخې	زده کوونکي دې د چین د تمدن په اړه معلومات تر لاسه کړي.	
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: – په ختیځ کې د چین له تمدن سره په لرغونی مهال کې د زده کوونکو بلدتیا، – زده کوونکي به په لرغونی چین کې د حکومتونو د لړیو د را منځ ته کېدو په اړه معلومات وړاندې کړای شي، – زده کوونکي به د لرغونی چین د علمي اوکلتوري لاسته راوړنو په اړه خپل نظرونه وړاندې کړای شي، – زده کوونکي به په لرغونی ختیځ کې د چین د تمدن په ارزښت او عظمت باندې پوه شي.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړني فعالیتونه:** سلام اچول، سترې مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یو په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقیقو** **لس دقیقې**

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستی کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	- د ښوونکي خرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې

- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:

۱- د (چه اين) قبيلې واکمن شي هوانګ تی و. هغه پياوړي پوځي ځواک په واک کې درلودل، له همدې امله بريالی شو چې کوچني حکومتونو له منځه يوسي او د چين په لوی هيواد کې خپل ځان د چين د لومړني سلطان يا امپراتور په توګه اعلان کړي، په دې مهال کې د چين د تمدن د ودې او ځلانتيا لپاره زمينه برابره شوه.

۲- د لرغونی چين خلکو د آسمان، ځمکې او د خپلو نيکونو لمانځنه کوله، د چين تر ټولو نامتو کيش د تاو او کنفوسيوس ايين و.

۳- چينايانو د رياضياتو، نجوم او جغرافيې په برخه کې ډير پرمختګونه درلودل. هغوی د خپل هيواد د جغرافيې په اړه، د چين د ځينو ايالاتونو نقشې او د زلزلې په هکله معلومات تر لاسه کړل او حتی قطب نما يې هم اختراع کړې وه.

اضافي معلومات:

د چين هيواد چې داسيا په ختيځ (ليري ختيځ) کې موقعيت لري د لرغونو تمدنونو د مرکزونو له جملې څخه شميرل کيږي. د چين لرغونی تمدن د (هوان ګهو) د سيند په څنډو (سواحل) کې پيل شوی و. دغه سيند د اوبو د زياتوالي په مهال زيړه خاوره د (رس) په نامه له ځان سره راوړله چې دکرنې او زراعت لپاره ګټوره وه. په دې توګه د هوان ګهو سيند د زيړ سند په نامه هم يادوي.

د دې حاصلخيزې سيمې اوسيدونکو په لومړيو وختونو کې خپل خوراکي توکي له ميوو، دانو او د حيواناتو له ښکار څخه لاس ته راوړل، په هغه مهال کې هغوی د زيړو الاتو څخه چې له ډبرو څخه يې جوړول، کار اخيسته. تر هغې چې کرنې ته يې مخه کړه او د حيواناتو له اهلي کولو او د ختينو لوښو له جوړولو سره يې اشنايي پيدا کړه. ورو ورو کلي منځ ته راغلل او قبيلې هم جوړې شوې، د ډيرو قبيلو مشرانو له خپل واک او زور څخه کار اخيسته، ډيرې ځمکې او د هغو حاصلات يې تر لاسه کول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۲۹) لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس مهال : دوه درسي ساعت (۹۰ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	د یونان تمدن	
عمومي موخې	د یونان د لرغوني تمدن سره د زده کوونکو پېژندګلوي.	
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسېږي: – د کرت د جزیرې تمدن او د یونان د ټولنیزې وضعې په اړه به معلومات تر لاسه کړي. – د یونان د دولتي ښارونو په اړه به معلومات تر لاسه کړي، – د یونان د کلتوري، علمي او هنري لاسته راوړنو په اړه به معلومات تر لاسه کړي، – د یونان د نامتو فیلسوفانو د اثارو سره به مینه پیدا کړی.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړني فعالیتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یو په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقیقو** لس دقیقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنــــــی او وروستی کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخـــت په دقیقو
	– پـر تختـه بانـدې د لوسـت د سـرلیک لیکل، – پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، – د لوست تشریح او توضیح، – په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، – پوښتنو ته ځواب ورکول، – د لوســت ارزونــه او د کــورنۍ دنــدې سپارل، – د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	– د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، – د لوســت پــه بهیــر کــې د مهمــو مطلبونو یاداشت، – په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، – د ښــوونکي پوښــتنو تــه ځــواب ورکول، – په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، – د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځـــه دیــرش دقیقې

– د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:

۱– کرت د یونان یوه ټاپو دی. په ۱۹۰۰ زیږدیزې کال کې د لرغون پېژندونکو پلټنو دا وښودله چې د کرت په جزیره کې یو پرمختللی تمدن شتون درلود چې د مصر او بین النهرین له تمدنونو سره یې سیالي کوله.

۲– د یونان د دولتي ښارونو له جملې څخه اسپارت او اتن وو چې د اسپارت وګړو په جګړو کې شهرت درلوده او د اتن وګړو د دموکراسی، علم او فلسفې په دودولو کې ډېر مشهور وو.

۳– یونانیانو پر ډېرو خدایانو باندې عقیده درلوده، لکه: د ځمکې ، اسمان، بربښنا او داسې نور.

۴– د یونان نامتو فیلسوفان له: سقراط، افلاطون او ارسطو څخه عبارت وو.

اضافي معلومات:

پوهانو د نولسمې پېړۍ تر پایه پورې د کرت د ټاپو په اړوند دقیق اطلاعات په لاس کې نه درلودل. تر هغه وخت پورې چې انګلیسي لرغون پېژندونکي ارتورایوانز په ۱۹۰۰ زیږدیز کال کې د پلټنې په ترڅ کې دا وښودله چې لـه میلاد څخه ۶۰۰۰ کاله مخکې د کرت په ټاپو کې یو پرمختللی تمدن شتون درلود چې لـه هـر پلـو یـې د مـصر او سومر له تمدن سره سیالي کوله او په څینو برخو کې یې د هغوی په پرتله زیاتوالی درلـود، پـه ځانګړې توګـه لـه کنوسوس څخه د څینو شواهدو په تر لاسه کولو سره د کرت تاریخ تر ډېرې کچې پورې روښانه شو.

په مصر کې د کرتي لوښو کشفول او د کرت په ټاپو کې د هغه عکس په دې دلالت کوي چې کرت له مـصر او بین النهرین سره سوداګریزې اړیکې درلودې.

د کرت د ټاپو وګړي له ایبري یا مدیترانه یې نژاد څخه وو چې دغـه وګـړي لـومړنی کـسان وو چې د بیړۍ پـه جوړولو یې لاس پورې کړ او سمندریزه سوداګري یې له ښه پرمختګ څخه برخمنه وه. له لاسـته راغلـو شـواهدو څخه داسې څرګندېږي چې په کرت کې لومړی کوچنیو دولتونو شتون درلود، خو بیا له مـیلاد څخـه ۲۰۰۰ کالـه وړاندې هلته مرکزي دولتونه منځ ته راغلل چې پلازمینه یې د کنوسوس ښار و او د پلازمینې پاچا هان او امیـران د مینوس په نوم یادېدل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کرت د خلکو ژبه له یوناني ژبې سره توپير درلوده او له مصري او قبرسي ژبو سره يې ډېر ورته وه، ليک يې په لومړي سر کې له هيروګليف (تصويري) علامو څخه جوړ شوی و، خو وروسته کـرار کـرار بـل ليـك دود ومونـد چې ډېرو تورو يې له فينقي الفبا سره ورته والی درلود.

په پای کې د کرت تمدن د هندو اروپايي قبايلو د يرغلونو له امله له منځـه ولاړ او د کنوسـوس مـانۍ د درويـنانـو په لاس له منځه ولاړه او د کرت تمدن ته يې د پای ټکي کېښود.

د ډېرو معلوماتو لپاره لاندنيو منابعو ته رجوع وکړئ:

- تمدن مغرب زمين، اسپيل فوګل.
- تمدن های بزرګ جهان، نادر مير سعيدی.
- نګاهی به تاريخ جهان، جواهر لعل نهرو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۳۰) لوست د تدریس لاربنود پلان

د تدریس مهال : یو درسي ساعت (۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	د روم تمدن	
عمومي موخې	د روم له لرغوني تمدن سره د زده کونکو پېژندګلوي.	
(پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي: – د روم د تمدن د سیاسي وضعې په اړه به معلومات تر لاسه کړای شي، – د روم په ټولنیزې وضعه باندې به وپوهیږي، – د روم د کلتور او د هغه له هنري لاسته راوړنو سره به بلد شي، – د روم او یونان ټولنیزه او کلتوري وضعه به یو له بل سره پرتله کړای شي، – زده کوونکي به د معماري له هنر سره مینه پیدا کړای شي.	
د تدریس لارې او طريقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وې.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وې، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړنی فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړني فعالیتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یو په زړه پورې تاریخي مطلب وراندې کول.	**وخت په دقیقو** لس دقیقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنــــــــی او وروستی کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخــــت په دقیقو
	- پــر تختــه بانــدې د لوســت د ســرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوســت ارزونــه او د کــورنۍ دنــدې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	- د ښوونکي خرګندونو ته پام کول، - د لوســت پــه بهیــر کــې د مهمــو مطلبونو یاداشت، - په ټولګې کې د ډلو د استازو لخوا د لوســت او مهمــو مطلبونــو وړانــدې کول، - د ښــوونکي پوښــتنو تــه ځــواب ورکول، - پــه کــور او ټــولګې کــې د دنــدې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځــــه دیـــرش دقیقې
	- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه: ۱- په روم کې د شاهي نظام له نسکوریدو څخه وروسته د جمهوري نظام بنسټ کیښودل شو او د اعیانو (سناتورانو) مجلس یا دسل کسیزه غړو شورا چې به ترکیب کې یې قومي مشرانو شتون درلود، جوړه شوه. ۲- اکتاو هغه سړی و چې د روم د امپراتورۍ بنسټ یې کیښود. نوموړی له میلاده څخه ۲۷ تر ۱۶ کاله وړاندې په روم کې واکمني وکړه، د هغه د واکمنۍ په وخت کې ډیر اصلاحات وشول، فساد له منځه ولاړ، نظم او قانون حاکم شو، نوې محکمې جوړې شوې او پوستي خدمات منځته راغلل. ۳- د روم ټولنه په دوو برخو یعنی ختیځه او لویدیځه باندې وویشل شوه چې لویدیځ روم ډیر ژر د وحشي او بربر قومونو په وسیله له منځه ولاړ، خو ختیځ روم چې پلازمینه یې قسطنطنیه وه ډیر وخت یې دوام وکړ. ۴- د روم قانون درې برخې درلودې، لومړۍ برخه یې مدني او کورنۍ قانون، دویمه برخه یې د وګړو قانون او دریمه برخه یې طبعي قانون و.		

(c) ketabton.com: The Digital Library

اضافي معلومات:

د روم د امپراتورۍ له ودې سره سم د کارتاژ ښار چې په شمالي افریقا کې د فینقیانو د واکمنۍ ځای و، د اقتصاد او سوداګرۍ پلوه له ډېر ارزښت څخه برخمن شو ځکه چې کارتاژیانو د شمالي افریقا سیمې، ساردیني، سیسلي کوریسکا او هسپانیا یې تر خپلې ولکې لاندې درلودې او همدارنګه د لویدیځې مدیترانې سوداګریز انحصار یې هم په خپل لاس کې درلود. هغوی د تور پوستکو غلامانو، عاج، فلزاتو او د افریقا د قیمتي ډبرو د پلورلو له لارې د ډیرو پانګو خاوندان شول.

په پیل کې د یونانیانو د له منځه وړلو لپاره د مدیترانې په سمندرګې کې روم او کارتاژ یو بل ته لاس ورکړ، خو د یونانیانو له شړلو څخه وروسته دغه دوه تمدنونه یو د بل سیال وګرځیدل او یو له بل سره یې جګړې وکړې، څرنګه چې سیسیل یو ښیرازه (حاصل خیزه) ټاټوبې و د رومیانو لپاره د غلې دانې یوه غوره منبع کیدای شوه چې د کارتاژیانو په لاس کې وه، که چیرې رومیان بریالي کیدل د غلې دانې زیاته برخه یې له دغې سیمې څخه پوره کوله، له همدې امله چې د یونان په سینایي ښار باندې د کارتاژیانو یرغل چې د سمندري غلو له خوا اشغال شوې وو، د رومیانو لپاره یوه بهانه شوه چې له کارتاژیانو سره جګړه پیل شي چې یوه پیړۍ یې دوام وکړ چې د پونیک د جګړو په نوم شهرت لري.

د پونیک لومړنۍ جګړه له ۲۶۴ څخه تر ۲۴۱ کاله وړاندې له میلاد، دویمه جګړه یې له میلاد څخه له ۲۶۱– ۲۱۸ کاله وړاندې له میلاده او دریمه جګړه یې له ۱۴۹ څخه تر ۱۴۶ کاله وړاندې له میلاد څخه دوام وکړ. چې په پای کې رومیانو پر کارتاژیانو باندې بری ومومند. دغو جګړو د رومیانو په سیاسي ، ټولنیزې او اقتصادي وضعې کې سترې پایلې منځته راوړې. څرنګه چې د کارتاژیانو په له منځه وړلو سره د هغوی ټولې سیمې او ثروت د رومیانو په لاس کې ولوېدې چې دغه کار د رومیانو د پراختیا او ودې لامل شو او روم یې په یو لویه امپراتورۍ بدل کړ او د پاتریسین (غني طبقه) په ژوند کې ډېر بدلون راغی. د هغوی پانګه ډېره شوه، خو د فقیرو او بې وزلو خلکو په ژوند کوم بدلون را نه غی، بلکې د جګړو له امله هغوی ډېر زیانمن شول.

منبع:

- تمدن مغرب زمین، اسپیل فوګل.
- تمدن های بزرګ جهان، نادر میر سعیدی.
- نګاهی به تاریخ جهان، جواهر لعل نهرو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۳۱) لوست د تدریس لاربنود پلان

د تدریس مهال : یو درسي ساعت (۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرليکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	د امریکا تمدن	
عمومي موخې	د امریکا د لرغونو تمدنو سره د زده کوونکو پيژندګلوي.	
(پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پاى کې لاندې موخو ته ورسيږي: – د امریکا د بومي اوسیدونکو او د هغوی د اتنیکي منشأ په اړه به معلومات تر لاسه کړای شي، – د مایانو له تمدن سره به بلد شي، – د ازتکیانو او اینکایانو د تمدنو په اړه به معلومات تر لاسه کړي، – د امریکا لرغوني تمدنونه به تحلیل او تفسیر کړای شي، – د امریکا نقشې به رسم کړای شي.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړنی فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړني فعالیتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړينو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یو په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقیقو** **لس دقیقې**

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستۍ کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیك لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې

- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:

۱- د امریکا بومي ټولنه مغولان وو چې د سایبریا او الاسکا له لارې مهاجره شول او د تمدنونو ځینې نښې نښانې یې له خپل ځان سره را نقل کړې.

۲- د مایانو تمدن له میلاد څخه کابو ۱۵۰۰ کاله د مخه منځ ته راغی او تر مرکزي امریکا (ګواتیمالا، مکسیکو، هاندوراس) سیمو پورې یې پراختیا پیدا کړه.

۳- ازتکیانې له میلاد څخه د مخه په نهمه پیړۍ کې په مکسیکو کې رابښکاره شول هغوی جنګیالي خلك وو او ازتکیانو ډیره لویه امپراتوري منځته راوړه چې په ۳۸ ولایاتو ویشل شوې وه.

اضافي معلومات:

د ازتکیانو مرکز تنوچ تیتلان و، تنوچ تیتلان په لومړیو کې یو کلی و چې په ډیره چټکتیا سره یې پراختیا وموندله، د هغه په مرکز کې کورونه جوړ شول چې لومړنی عبادت ځای شمیرل کیده، دغه کور څو واره بیا ورغول شو چې په پای کې د ښار په لوی عبادت ځای بدل شو.

د تنوچ تیتلان ښار د تئوتي هواکان د لرغوني ښار د طرحې پر بنسټ باندې جوړ شوی او په څلوو برخو ویشل شوی و. د ازتکي هره کورنۍ له نوموړو برخو څخه په یوه برخه کې مېشته شوه او هره کورنۍ د یوې ټوټې ځمکې څښتنه وه چې د هغوی غړو پر خپل ځمکه باندې کار کاوه او له محصولاتو څخه یې خپلې اړتیاوې پوره کولې او هغوی د خپل پخوانۍ مشر د احترام په خاطر تنوچ ښار ته تنوچ تیتلان نوم ورکړ.

تنوچ تیتلان د ځلانډې دورې په لړ کې په یو ښار باندې واوښت چې مخکې له هغه څخه د امریکا په وچه کې داسې عظمت لیدل شوی نه و. تر هغه ځایه پورې چې د هسپانیایي فاتحانو د تعجب وړ وګرځید او هغوی د دې ځای په لیدو سره دغه ځای ته (ونیز) یا د نوې قارې نوم ورکړ.

منبع:

- تمدن مغرب زمین، اسپیل فوګل.
- تمدن های بزرګ جهان، نادر میر سعیدی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۳۲) لوست د تدریس لاربنود پلان

د تدریس مهال : یو درسي ساعت (۴۵ دقیقې)

<table>
<tr><th>د مطلبونو سرلیکونه</th><th colspan="2">د مطلبونو شرح</th></tr>
<tr><td>د لوست موضوع</td><td colspan="2">د اسلام د خپریدو په درشل کې د نړۍ او عربستان ټاپوزمې اوضاع.</td></tr>
<tr><td>عمومي موخې</td><td colspan="2">د اسلام د خپریدو په درشل کې د نړۍ او عربستان د ټاپوزمې له اوضاع سره د زده کوونکو پېژندګلوي</td></tr>
<tr><td>(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې</td><td colspan="2">زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي:
– زده کوونکي به د اسلام د خپریدو په مهال د نړۍ د وضعیت له خرنګوالی سره بلد شي،
– د اسلام د خپریدو په درشل کې به د عربستان د ټاپوزمې په وضعیت وپوهیږي،
– د اسلام د خپریدو په درشل کې به د نړۍ او د عربستان وضعیت تحلیل او تفسیر کړای شي.
– د اسلام د سپیڅلی دین له ارزښت سره به علاقه پیدا کړای شي.</td></tr>
<tr><td>د تدریس لارې او طریقې</td><td colspan="2">توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وې.</td></tr>
<tr><td>مرستندویه او اړین درسي توکي</td><td colspan="2">تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...</td></tr>
<tr><td>د ارزونې طریقې</td><td colspan="2">تقریري، تحریري، مشاهده وې، صنفي تست او داسې نور ...</td></tr>
<tr><td>لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول</td><td>لومړني فعالیتونه:
سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل.

د انګیزې رامنځته کول:
د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یو په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.</td><td>وخت په دقیقو

لس دقیقې</td></tr>
</table>

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستۍ کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
کړنې	- پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه ځارنه.	- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې

- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:

۱- د عربستان وګړو له اسلام څخه د مخه خپلې لورګانې د لوړې او یا د ننګ او شرم له مخې ژوندۍ په ګور کولې او ښځه د هغوی په وړاندې بې ارزښته وه او لکه د بې ارزښته توکي په شان پلورل کیدې او اخیستل کیدې.

۲- څرنګه چې د اسلام د سپیڅلي دین له خپریدو څخه وړاندې پر ځمکه باندې کفر، ویره او ډار حاکم و، د نړۍ ټول خلک په جهل او توره تیاره کې ډوب وو.

د عربو خلکو له اسلام څخه وړاندې په یهودي، نصراني، د بوتانو، لمر، سپوږمۍ او ستورو په لمانځني باندې عقیده درلوده.

اضافي معلومات:

په جزیرة العرب کې د شرک د منځته راتللو په اړه دري نظریې ویل شوي دي:

۱- ځینې په دې اند دي چې شرک د جزیرة العرب له سیمې څخه راپورته شوی دی. دوی داسې وایي: کله چې حضرت اسماعیل پر حجاز باندې حاکم شو (جُرهمیانو) چې د هغه له مورنې قوم څخه وو. هغوی مکې ته راغلل، په مکه کې د هغوی حضور او له بیت الحرام(کعبه) سره د نوموړو تماس او هغه علاقه چې د دې اړیکو له امله را پیدا شوې وه، هغوی یې مجبوره ول چې له بیت الحرام څخه لیرې نشي. په پای کې د اړتیا له امله مسافرت ته اړ شول او له حرم سره د اړیکې دساتنې په خاطر یې لږ خاوره او یا د ډبرو ټوټې له خپل ځان سره یې یوړې. چې په پای کې هم دغه خاوره او ډبره د وخت په تیریدو سره د درناوی له پلوه په مختلفو ډولونو د ستاینې وړ شوه. په پای کې شرک او د بوتانو لمانځنې دود پیدا کړ.

۲- ځینې نور داسې وایي: کله چې عمرو د یحیی زوی پر مکه باندې حاکم شو او د سوداګرۍ په موخه شام ته ولاړ او خپله کورنۍ یې ولیدله چې د بوتانو لمانځنه یې کوله، هغه هم ورته علاقمند شو او له هغو بوتانو څخه یې یوه برخه مکې ته را نقل او خلکو ته یې امر وکړ چې هغوی هم لمانځنه او درناوی ورته وکړي.

۳- ځینې څیړونکي په دې اند دي: د هغه واټن له امله چې د حنیفي دین او خلکو تر منځ رامنځ ته شوی ورو ورو د انحرافاتو ځینې اثار ښکاره شول او همدارنګه د ګاونډیو تمدنونو، لکه: سینایي، رومي او بین النهرین شرکي عقیدې هم اغیزه درلوده او په پای کې د عربستان خلک د شرک لور ته لاړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۳۲) لوست د تدریس لاربنود پلان

د تدریس مهال : دوه درسی ساعت (۹۰ دقیقې)

<table>
<tr><th>د مطلبونو سرلیکونه</th><th colspan="2">د مطلبونو شرح</th></tr>
<tr><td>د لوست موضوع</td><td colspan="2">د حضرت محمد (ص) ژوند له پیدایښت څخه تر بعثت پورې.</td></tr>
<tr><td>عمومي موخې</td><td colspan="2">د حضرت محمد(ص) له ژوندانه سره (له پیدایښت څخه تر بعثت پورې) د زده کوونکو پېژندګلوي.</td></tr>
<tr><td>(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې</td><td colspan="2">زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسېږي:
– د اسلام د سپېڅلی دین له خپرېدو څخه وړاندې د حضرت محمد(ص) له ژوندانه سره پېژندګلوي،
– د حضرت محمد (ص) په پیغمبرۍ باندې د مبعوث کېدو له څرنګوالي سره بلدتیا،
– حبشې ته د مسلمانانو د هجرت په اړه معلومات تر لاسه کول،
– د اسلام پیامبر حضرت محمد(ص) د عالي شخصیت په اړه پېژندګلوي،
– د اسلام د دیني ارزښتونو درک او احساس،
– د زده کوونکو په منځ کې د امانت ساتنې او رښتینولی د روحیې پیدا کول.</td></tr>
<tr><td>د تدریس لارې او طریقې</td><td colspan="2">توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وې.</td></tr>
<tr><td>مرستندویه او اړین درسي توکي</td><td colspan="2">تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...</td></tr>
<tr><td>د ارزونې طریقې</td><td colspan="2">تقریري، تحریري، مشاهده وې، صنفي تست او داسې نور ...</td></tr>
<tr><td>لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول</td><td>لومړني فعالیتونه:
سلام اچول، ستړی مشې، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل.

د انګیزې رامنځته کول:
د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یو په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.</td><td>وخت په دقیقو
لس دقیقې</td></tr>
</table>

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستی کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه نظارځانه.	- د ښوونکي خرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې
	- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه: ۱- محمد بن عبدالله بن عبدالمطلب بن هاشم بن عبدالمناف بن قصی بن کلاب بن مره دی. ۲- مسلمانانو د مکې د کافرانو د ازار له لاسه حبشې ته هجرت وکړ. ۳- کله چې حضرت محمد(ص) طایف ته ولاړ چې د هغه ځای خلك اسلام ته راوبلل، هغوی نه یواځې د اسلام د پیغمبر بلنه ونه منله، بلکې کوچنیانو او ځوانانو ته یې دنده ورکړه چې د حضرت محمد(ص) په ځورولو لاس پورې کړي او له ښار څخه یې وباسي.		

اضافي معلومات:

حضرت محمد (ص) د دو شنبې په ورځ، د ربیع الاول په دولسمه، د عام الفیل په کال چې له ۵۷۱ میلادي سره سمون لري، زیږدلی دی. د حضرت محمد (ص) پلار عبدالله نومیده چې د هغه له زیږیدو څخه مخکې وفات شوی و. کله چې حضرت محمد(ص) شپږ کلنۍ ته ورسید، د هغه مور بي بي آمنه وفات شوه او د جناب پالنه د هغه نیکه عبدالمطلب په خپل غاړه ونیوه، خو عبدالمطلب هم له دوو کالو څخه وروسته له نړۍ سترګې پټې کړې او د حضرت محمد(ص) کفالت د هغه تره ابوطالب په خپله غاړه واخیسته.

ابو طالب ډیر شریف سړی و. حضرت محمد(ص) ورته له خپل اولادو څخه ډیر ګران و، خو د اقتصاد له پلوه کمزوری و. په دې توګه حضرت محمد(ص) اړ شو چې خپل زیاتره وخت د ژوند د اړتیاوو د پوره کولو لپاره مصرف کړي. هغه هم ډیر ستونزمن کارونه، لکه: د رمې ساتنه، د دوبې په ګرمیو کې چې د حضرت محمد (ص) په روح او روان باندې یې ډیر ښه اغیز پر خپل ځای پریښود، همدارنګه بیابان د نړۍ د خلقت(پیدایښت) په اړه د ده د تفکر لپاره ډیر مناسبه ځای و.

حضرت محمد(ص) د دولس کلنۍ په عمر کې له خپل تره ابوطالب سره د سوداګرۍ لپاره شام ته ولاړ، خو سوداګریز کاروان په سوریه کې بصرا ښار ته نږدې دمه وکړه. په دې ښار کې د بحیرا په نامه یو راهب اوسیده، بحیرا تر هغه وخت پورې له نورو کاروانونو سره چې له هغه ځای څخه تیریده اړیکې نه نیولې او خبر یې ور سره نه کولې، خو هغه په دې کال د دې کاروان د هرکلي لپاره راغی. د نښو او علامو، مطالعاتو او تجربو له

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخې یې حضرت محمد(ص) وپېژند او ابوطالب ته یې وویل: دغه د عالمیانو سید او د جهانیانو رسول دی او خدای(ج) هغه یې د جهانیانو لپاره د رحمت العالمین په توګه په پیغمبری مبعوث کوي، ابوطالب او د قریشو لویانو وویل: څنګه وپوهیدې؟ هغه وویل: کله چې د غونډۍ غاړې ته نږدې شوی، هیڅ ډبره او ونه نه وو چې دغه جناب ته سجده ونکړي او دوی له پیغمبر څخه پرته بل هیڅ چاته سجده نه کوي او زه هغه د نبوت له مُهر څخه پیژنم چې پخپل کتاب کې مې لوستلی دی.

وروسته یې د کاروانیانو لپاره میلمستیا تیاره کړه او له ابوطالب څخه یې وغوښتل چې جناب حضرت(ص) شام ته یو نسي او بیرته یې مکې ته وګرځوي، ځکه امکان لري چې د شام رومیان او یهودیان زیان ورته ورسوي، نو هغوی بیرته وګرځیدل.

حضرت محمد(ص) د نیکو اخلاقو خاوند و. هغه جناب د خپل قوم په منځ کې په شفقت، وفا، عهد ساتنه، حوصلې، عفت، تواضع، زړورتیا د امانت په ساتنه او رښتینولی کې مشهور و. تر هغه ځای پورې چې ورته یې د امین لقب ورکړی و.

پیغمبر(ص) د ځوانۍ په مهال د مکې له ځینو ځوانانو سره له هغه کسانو سره چې پرې زور زیاتی شوی و، د حلف الفضول په نوم یو تړون وتاړه. د حجرالاسود پر ایښودلو باندې د اعرابو د مختلفو قبیلو تر منځ ستونزه پیښه شوه. له مباحثې او مناقشې څخه وروسته یې د اعرابو د قبیلو د مشرانو د ستونزې د حل لپاره پریکړه وکړه او تصمیم ونیول شو چې هر څوک له ټولو څخه مخکې د کعبې دروازې ته ورننوت، د هغه حکم به ومنو. په دې وخت کې حضرت محمد(ص) له ټولو څخه مخکې کعبې ته ورننوت او ټولو پرې غږ وکړ چې امین داخل شو، وروسته له هغه حضرت محمد(ص) د ځانګړې تدبیر او فکر سره سم حجرالاسود په یو ځادر باندې کېښود او د هغه څنډې یې د قبیلو د لویانو په لاس کې ورکړې او په دې توګه د یوې سترې ویښې تویونې څخه مخنوی وشو.

د اسلام پیغمبر(ص) د عادی خلکو غوندې ژوند کاوه. د هغه کور، خوراک او کالي ډیر ساده وو، هیڅ کله یې خپل ځان له نورو څخه پورته نه ګڼانه. د الهي قوانینو (قران شریف) سره سم د خپلو خپلوانو او مومنانو په وړاندې مهربان او د کافرانو او دښمنانو په مقابل کې یې کلک دریځ درلود، له کوچنیانو سره یې مینه کوله او د خپلو میرمنو او اهل بیتو په وړاندې مهربان و.

د هغه جناب شخصیت داسې و چې د قران کریم عملی ځیره د هغه په وجود کې ښکاره شوې وه. چې د هغه ژوند د نورو مسلمانانو لپاره یوه بیلګه اووسې.

منبع:

- تاریخ سیاسی اسلام، داکتر حسن ابراهیم حسن.
- سیرة النبي، مولانا صیف الرحمن مبارکپور.
- تاریخ صدر اسلام، غلام حسین زرګری نژاد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۳٤) لوست د تدريس لارښود پلان

د تدريس مهال : يو درسي ساعت (۴۵ دقيقې)

د مطلبونو سرليکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	د عقبې بيعت	
عمومي موخې	د عقبې له بيعت سره د زده کوونکو پېژندګلوي	
(پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي: – د عقبې بيعت او مدينې ته د مسلمانانو د هجرت له څرنګوالي سره بلدتيا، – د عقبې د لومړي او دويم بيعت په اړه معلومات تر لاسه کول، – هغه لاره چې مسلمانانو مدينې ته هجرت وکړ رسم کړای شي، – يودبل په وړاندې د صله رحمې او د ستونزو په وړاندې د صبر او تحمل د روحيې رامنځ ته کول.	
د تدريس لارې او طريقې	توضيحي، تشريحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندويه او اړين درسي توکي	تخته، تباشير، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طريقې	تقريري، تحريري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعاليتونه او د انګيزې رامنځته کول	**لومړني فعاليتونه:** سلام اچول، سترې مشي، د لوست د اړينو توکو چمتو کول، د تير لوست ارزونه او د حاضرۍ اخيستل. **د انګيزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او يا د يو په زړه پورې تاريخي مطلب وړاندې کول.	**وخت په دقيقو** **لس دقيقې**

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستۍ کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	- د ښوونکي خرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې
	- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه: ۱- له خدای (ج) سره هیڅ څوک او یا کوم شی نه شریک کوو، نیک اعمال پرځای کوو او خپل اولادونه نه وژنو، درواغ نه وایو په هیڅ چا تورنه لګوو او د خدای(ج) د رسول نافرماني نه کوو. ۲- د عقبې دویم بیعت د بعثت په دیارلسم کال کې تر سره شو. ۳- حضرت محمد(ص) د جمعې لومړنۍ لمونځ د بني سالم بن عوف په قبیلې کې ادا کړ.		

اضافي معلومات:

وروسته له هغه چې مسلمانانو له مکې څخه مدینې منورې ته هجرت وکړ، د مهاجرو او انصارو تر منځ د ورورولۍ تړون رامنځته شو، کله چې د مکې مسلمانانو مدینې ته هجرت وکړ، ډېر غریب وو، په مدینه کې یې د ژوند کولو توان نه درلوده. په دې توګه پیغمبر(ص) انصارو ته توصیه وکړه چې له هغوی څخه هر یو د مکې له مسلمانانو سره د ورورولۍ عقد وتړي او هغوی ته په خپل کور کې ځای ورکړي او یو دبل په اتفاق سره د خپل ژوند د معیشت تأمین کړي چې د مکې مسلمانانو د ژوند په وضعه کې ښه والی راشي. هر وخت چې هغوی وتوانیده چې د خپل ځان لپاره د اوسیدلو ځای چمتو کړی شي او خپلې اړتیاوې په یواځې توب سره پوره کړي، هغه وخت کولای شي له دوی څخه جلا شي.

د مواخاتو له تړون وروسته هر هغه څوک چې د یو انصار په کور کې ژوند کوي، یو ورځ د الله د رضا په خاطر د مسلمانانو په مسجد او بل ورځ به د خپل ژوند د اړتیاوو د پوره کولو په خاطر کار کوي.

منبع:

- تمدن مغرب زمین، اسپیل فوګل.
- تمدن های بزرګ جهان، نادر میر سعیدی.
- نګاهی به تاریخ جهان، جواهر لعل نهرو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۳۵) لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس مهال : دوه درسی ساعت (۹۰ دقیقې)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	غزاګانې	
عمومي موخې	د حضرت محمد(ص) د غزاګانو د رامنځته کېدو د لاملونو او د هغوی له پایلو سره د زده کوونکو پېژندګلوي.	
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: – د اسلام پیغمبر حضرت محمد(ص) له غزاګانو سره به بلد شي، – د حضرت محمد(ص) د نیکو کړنو په اړه به معلومات تر لاسه کړي، – د حضرت محمد(ص) د غزاګانو پیغام به د خپل ژوند سرمشق وګرځوي، – د پیامبر له اخلاقو سره د مینې رامنځ ته کول. – د غزاګانو په پایلو باندې به پوه شي.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وې.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وې، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړني فعالیتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یو په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	وخت په دقیقو لس دقیقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستي کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه ځارنه.	- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې

- **د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:**

۱- د بدر په غزا کې له مشرکینو څخه اویا تنه ووژل شول.

۲- د احد غزا د منځته راتلو لامل د بدر د غزا د تلفاتو پر وړاندې د مکې د کفارو غچ اخیستل وو.

۳- د کفارو او مشرکینو د ماتې لامل د خندق په غزوه کې د خندق کیندل، د حضرت نعیم بن مسعود مسلمان کېدل او ډېر چټک طوفان و.

اضافي معلومات:

وروسته له هغه چې حضرت محمد(ص) په مدینې منوره کې د اسلامي حکومت بنسټ کېښود او د اسلام بنسټونه یې ټینګ کړل. د اسلامي حکومت په جوړېدو سره ورځ په ورځ د مسلمانانو قوت زیاتېده. د مکې کفار یې په ویره کې واچول او د هغوی هڅې د مسلمانانو د ازارولو لپاره زیاتې شوې. په دې توګه د بدر، احد، بنی نظیر، خندق او بني قریظه غزاګانې د مسلمانانو او کفارو تر منځ د خدای په فرمان رامنځته شوې.

د بدر غزا لومړنۍ غزوه وه چې د مکې د کفارو او مسلمانانو تر منځ پېښه شوه چې د روژې د میاشتې په اولسمه او د هجرت په دویم کال په هغه ځای کې چې بدر نومېده، د مسلمانانو سرتیرو د زړورتیا او قوي ایمان په پایله کې رامنځته شوه. سره له دې چې د اسلام د دښمنانو شمیر څو برابره وو بیا هم پر مشرکانو باندې یې برې تر لاسه کړ چې دغه غزا د کفارو لپاره د پند او حیرانۍ وړ وګرځیده او هغوی یې متوجه کړل چې مسلمانان تر کومه حده پورې له خپل دین سره مینه لري او د هغه د دفاع لپاره حتی له مرګ څخه هم نه ویرېږي.

خدای(ج) د بدر په غزا کې د مکې کفار خوار او ذلیل کړل، تر هغه ځای پورې چې تصمیم یې ونیوه چې له مسلمانانو سره یو ځل بیا جګړه وکړي او د بدر ننګ له خپل لمنو څخه پاک کړي. په دې توګه جګړې ته چمتو شول او مسلمانان هم مجبوره شول چې د اسلام د سپېڅلي دین او د خپلو دیني ارزښتونه د دفاع په خاطر د احد، بنی نظیر، خندق او بني قریظه په غزاګانو لاس پورې کړي چې د هغوی شرح د کتاب په متن کې راوړل شوې ده. ورته دې مراجعه وشي.

منبع:

- تمدن مغرب زمین، اسپیل فوګل.
- تمدن های بزرګ جهان، نادر میر سعیدی.
- نګاهی به تاریخ جهان، جواهر لعل نهرو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (٣٦) لوست د تدريس لارښود پلان

د تدريس وخت (يو درسي ساعت)

د مطلبونو سرليکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	د حديبې سوله	
عمومي موخه	زده کوونکي دې د حد يبې د سولې – بيعت الرضوان سره بلد شي.	
موخې: - پوهنيزې(knowledge) - مهارتي(skill) - ذهنيتي(Attitude)	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي: - د حد يبې سولې د مفهوم او ارزښت په اړه به معلومات تر لاسه کړي، - د غزوې د مفهوم او د خيبر او موتې عزاګانو په اړه به معلومات ترلاسه کړای شي، - د حد يبې د سولې ارزښت به تحليل کړای شي، - غزوه، سريه او جګړه به يو له بل سره پرتله کړای شي، - په ژوند کې به د سولې له ښيګڼو څخه خوند واخلي.	
د تدريس چلندونه	تلفيقي ميتود(لکچر، مباحثه وې او پوښتنې او ځوابونه)	
د تدريس اړين توکي	تخته، تباشير، نقشې، کتاب او ...	
د ارزونې چلندونه	تقريري، تحريري، پروژه وې او مشاهده وې	وخت په دقيقو
د تدريس او زده کړې فعاليتونه او د انګيزې رامنځته کول	**لومړنی کړنې:** ١- سلام اچول، ٢- له زده کوونکو سره روغبړ، ٣- د زده کوونکو د حاضرۍ اخيستل، ٤- له زده کوونکو سره پيژندګلوي او د ټولګي د وضعيت ليدل، ٥- د تيرشوي لوست ارزيابي کول، ٦- د تدريس د اړينو توکو تيارول ، **٧- د انګيزې را منځ ته کول،** - د سواليه جملې طرح کول، - او يا د تاريخي نقشې ښودل.	١٠

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنـــــي او وروســـــتني فعاليتونه	د ښوونکي فعاليتونه	د زده کوونکو فعاليتونه	وخت په دقيقو
	- د لومړنيو فعاليتونو سرته رسول او د انگيزوي پوښتنو کول، - پر تخته باندې د سرليك ليکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو ليکل، - د لوست توضيح کول، - له زده کوونکو څخه پوښتنې، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د ډله ييزو کارونو څارل، - د لوست خلاصه کول او کره کتنه، - له ټولگي څخه د باندې د دندو سپارل.	- په لومړنيو فعاليتونه کې گډون، - د ښوونکي څرگندونو ته غوږ نيول او پام کول، - په کتابچو کې د مهمو مطلبونو ياداشت نيسي، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - له ښوونکي څخه پوښتنې کول، - په ډله ييزو کارونو کې فعالانه گډون، - له ټولگي څخه بهر د فعاليتونو سرته رسول.	۸۰

په ټولگي کې فعاليتونه:

۱- د حديبې سوله او د خيبر غزا د لوست په متن کې توضيح شوې ده. ورته دې رجوع وشي.

پوښتنو ته ځوابونه:

امکان لري چې زده کوونکي بيلابيل ځوابونه ووايي، تاسو ته ښايي چې ونه واياست چې د چا ځواب سم او د چا غلط دی. پوښتنو ته تر هغې وخته ادامه ورکړئ چې سم ځواب د زده کوونکو لخوا وويل شي.

۱- د حديبې سوله،

۲- د روم قيصر، د ايران پاچا، د مصر عزيز او د حبشې پاچا،

۳- د موتې د غزا لامل.

عباسيانو د حضرت پيغمبر قاصد(استازی) په شهادت ورساوه.

له ټولگی بهر فعاليت:

د حديبې سوله د لوست په متن کې توضيح شوې ده له هغې څخه په گټې اخيستنې سره وکولای شي چې د حديبې د سولې ښيگڼې په گوته کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اضافي معلومات:

د حدیبې د سولې ګټورې پایلې په دې توګه دي:

۱- د رسول الله(ص) ځنیو اصحابو ویلي دي: هیڅ پیښه د حدیبې د سولې په شان د مسلمانانو لپاره ګټوره نه وه، که څه هم ځینې مسلمانان په پیل کې په دغو ښیګڼو پوه شوې نه وو.

۲- د حدیبې سوله د مسلمانانو لپاره یو بریالیتوب و، ځکه: له دې تاریخ څخه وروسته هر څوک چې اسلام ته راوبلل شول، هغوی اسلام ومانه.

۳- د حدیبې په سوله کې، مشرکانو په ځان شاهدي ورکړه چې پیغمبر (ص) او مسلمانان له قریش قبیلې څخه جلا او خپلواکه ځواک دی.

۴- د حدیبې د سولې په پلي کولو سره، مسلمانان، نوې ټولنیز نظام او نوو انساني اړیکو سره د اسلام په نوم بلدیږي. له دې کبله، هغوی چې اسلام راوړ او هغوی چې اسلام و نه مانه، په رسمي توګه یې په دې نظم او اړیکو اعتراف وکړ .

۵- د ثقیف او قریش قبایلو څخه ځینې هوښیار کسان پدې وپوهیدل چې اسلام په نږدې وخت کې بریالی کیږي. له دې کبله یې د اسلام سره له مخالفت څخه لاس واخیست.

۶- د حدیبې سولې، د یهودو او قریشو هغه تړونونه او یووالی چې د اسلام پر ضد یې کړی و له منځه یووړل.

بیعت الرضوان

څرنګه چې د قریشو مشرکینو د رسول الله(ص) استازی (حضرت عثمان(رض)) له خپل ځان سره وساته. له دې کبله رسول الله(ص) له مسلمانانو څخه تعهد (بیعت) واخیست چې ونه تښتي، په دې توګه دغه بیعت د بیعت الرضوان په نوم یاد شوی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۳۷) لوست د تدریس لاربنود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرليکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	د مکې معظمې فتح	
عمومي موخه	زده کوونکي دې د مکې د فتحې د څرنګوالي، د حنين غزا، حجة الـوداع او د رسول الله(ص) د رحلت په اړه معلومات تر لاسه کړي.	
موخې: - پوهنيزې(knowledge) - مهارتي(skill) - ذهنيتي(Attitude)	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي: - د مکې مکرمې د فتح په څرنګوالی به پوه شي، - د حنين او تبوک د غزاګانو د څرنګوالي په هکله به معلومات تر لاسه کړي، - په حجة الوداع او د حضرت رسول اکرم (ص) په رحلت به پوه شي، - د مسلمانانو په وسيله به د مکې فتح تحليل کړای شي، - د حنين او تبوک غزاګانو لاملونه به تشخيص کړي. - د حـضرت محمـد(ص) د رحلـت او حجـة الـوداع مهـم ټکـي بـه تحليـل او تشخيص کړای شي، - د اسلام د تاريخ له زده کولو څخه به خوند واخلي.	
د تدريس چلندونه	تلفيقي ميتود(لکچر، مباحثه وي او پوښتنې او ځوابونه)	
د تدريس اړين توکي	تخته، تباشير، نقشې، کتاب او ...	
د ارزونې چلندونه	تقريري، تحريري، پروژه وي او مشاهده وي	وخـــت په دقيقو
د تدريس او زده کړې فعاليتونه او د انګيزې رامنځته کول	**لومړنی کړنې:** ۱- سلام اچول، ۲- له زده کوونکو سره روغبړ، ۳- د زده کوونکو د حاضرۍ اخيستل، ٤- له زده کوونکو سره پيژندګلوي او د ټـولګي د وضـعيت مـشاهده کول، ٥- د تيرشوي لوست ارزونه، ٦- د تدريس د اړينو توکو چمتو کول، **۷- د انګيزې را منځ ته کول،** - د سواليه جملې طرح کول، - او يا د تاريخي نقشې ښودل.	۱۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

مېنځني او وروستني فعاليتونه	د ښوونکي فعاليتونه	د زده کوونکو فعاليتونه	وخت په دقيقو
	- د لومړنيو فاليتونو سرته رسول او د انگيزې رامنځته کول، - پر تخته باندې د سرليک ليکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو ليکل، - د لوست توضيح کول، - له زده کوونکو څخه پوښتنې، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د ډله ييزو کارونو څارل، - د لوست خلاصه کول او کره کتنه، - له ټولگي څخه د باندې د دندو سپارل.	- په لومړنيو فعاليتونه کې گډون، - د ښوونکي څرگندونو ته غوږ نيول او پام کول، - په کتابچو کې د مهمو مطلبونو ياداشت نيسي، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - له ښوونکي څخه پوښتنې کول، - په ډله ييزو کارونو کې فعالانه گډون، - له ټولگي څخه بهر د فعاليتونو سرته رسول.	۸۰
	په ټولگي کې فعاليتونه: د مکې فتح، د حنين غزا او حجة الوداع په جلا جلا سرليکونو کې توضيح شوي دي ورته دې رجوع وشي. **د پوښتنو ځوابونه:** ۱- په اتم هجري کال له هغه وروسته چې کفارو تړون مات کړ.... ۲- د حنين غزا لاملونه د حنين غزا تر فرعي سرليک لاندې توضيح شوي دي، ورته دې رجوع وشي. ۳- په يوولسم هجري کال د دو شنبې په غرمه د ربيع الاول په دو لسمه نېټه. **له ټولگي څخه بهر فعاليت:** د حضرت محمد(ص) د شخصيت په اړه زده کوونکي کولای شي د درسي کتاب، د جومات امام، کتابتون او د خپل کلي له پوهو خلکو څخه معلومات تر لاسه کړي.		

اضافي معلومات:

کله چې مسلمانان کعبې ته د ننه شول، د حضرت محمد(ص) لخوا د کعبې کور له بتانو څخه پاک شو، هغه وخت حضرت رسول الله (ص) پر اوښ سپور شو، د لوی څښتن تعالی له کور څخه يې اوه واره طواف وکړ او ويل کيږي چې د کعبې په کور کې ۳۶۰ بته وو، حضرت محمد (ص) په خپله امسا د بت خواته اشاره وکړه هغه بت به په ځمکه رانسکور شو.

حضرت محمد(ص) په دې وخت کې دا (آيه) تلاوت کړ چې ژباړه يې دا ده«د حق په راتګ باطل له منځه لاړ، رښتيا چې باطل له منځه تلونکی دی».

حضرت رسول الله(ص) د عثمان بن طلحه عبددی څخه کلي واخيسته، د کعبې د کور دروازه يې خلاصه کړه او کور ته د ننه شو. او حضرت بلال(رض) ته امر وکړ، د کعبې پر بام پورته او اذان وکړه.

منابع او مأخذونه:

- اطلس تاريخ اسلام،
- سيرت پيامبر(ص)، فضلي،
- تاريخ تمدن اسلام، جرجی زيدان،
- اصلي منبع: تاريخ طبري،

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۳۸) لوست د تدريس لارښود پلان

د تدريس وخت (يو درسي ساعت)

<table>
<tr><th>د مطلبونو سرليکونه</th><th colspan="2">د مطلبونو شرح</th></tr>
<tr><td>د لوست موضوع</td><td colspan="2">حضرت ابوبکر صديق(رض)</td></tr>
<tr><td>عمومي موخه</td><td colspan="2">زده کوونکي د لومړي خليفه حضرت ابوبکر صديق(رض) د خلافت له خرنګوالي سره بلد شي.</td></tr>
<tr><td>موخي:
- پوهنيزي(knowledge)
- مهارتي(skill)
- ذهنيتي(Attitude)</td><td colspan="2">زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ورسيږي:
- د حضرت ابوبکر صديق (رض) خلافت ته د رسيدلو او د هغې زماني د مهمو پيښو د څرنګوالي په هکله به معلومات تر لاسه کړای شي.
- خلافت ته د حضرت ابوبکر صديق (رض) د رسيدلو او د هغه وخت د مهمو پيښو تحليل به وکړای شي.
- د لومړني خليفه حضرت ابوبکر صديق(رض) له ښو خويونو او کړنو څخه به خوند واخلي.</td></tr>
<tr><td>د تدريس چلندونه</td><td colspan="2">تلفيقي ميتود(لکچر، مباحثه وي او پوښتني او ځوابونه)</td></tr>
<tr><td>د تدريس اړين توکي</td><td colspan="2">تخته، تباشير، نقشې، کتاب او ...</td></tr>
<tr><td>د ارزوني چلندونه</td><td>تقريري، تحريري، پروژه وي او مشاهده وي</td><td>وخت په دقيقو</td></tr>
<tr><td>د تدريس او زده کړې فعاليتونه او د انګيزې رامنځته کول</td><td>لومړني کړني:
۱- سلام اچول،
۲- له زده کوونکو سره روغبړ،
۳- د زده کوونکو د حاضرۍ اخيستل،
٤- له زده کوونکو سره پيژندګلوي او د ټولګي د وضعيت مشاهده کول،
۵- د تيرشوي لوست ارزونه،
٦- د تدريس د اړينو توکو چمتو کول ،
۷- د انګيزې را منځ ته کول،
- د سواليه جملې طرح کول،
- او يا د تاريخي نقشې ښودل.</td><td>۱۰</td></tr>
</table>

(c) ketabton.com: The Digital Library

مینځنۍ او وروستني فعالیتونه	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- د لومړنیو فالیتونو سرته رسول او د انگیزې رامنځته کول، - پر تخته باندې د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست توضیح کول، - له زده کوونکو څخه پوښتنې، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د ډله ییزو کارونو څارل، - د لوست خلاصه کول او کره کتنه، - له ټولگي څخه د باندې د دندو سپارل.	- په لومړنیو فعالیتونه کې گډون، - د ښوونکي څرگندونو ته غوږ نیول او پام کول، - په کتابچو کې د مهمو مطلبونو یاداشت نیسي، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - له ښوونکي څخه پوښتنې کول، - په ډله ییزو کارونو کې فعالانه گډون، - له ټولگي څخه بهر د فعالیتونو سرته رسول.	۸۰

په ټولگي کې فعالیتونه:

کوم مهم کارونه چې د حضرت ابوبکر صدیق(رض) په وخت کې تر سره شوي او همدارا‌ز د هغه لومړی خطبه د لوست په متن کې توضیح شوي دي، ورته دې رجوع وشي.

د پوښتنو ځوابونه:

امکان لري چې زده کوونکي بیلابل ځوابونه ووایي، خو سم ځواب دا دی:

۱- د حضرت محمد(ص) له رحلت څخه وروسته انصار په سقیفه بني ساعده کې سره را ټول شول او ویې غوښتل چې خلیفه له خپل منځ څخه وټاکي، حضرت ابوبکر صدیق(رض) او حضرت عمر(رض) هغه وخت چې دا خبره واوریده د سقیفه په لور روان شول او په لاره کې حضرت عبیده بن جراح ورسره یو ځای شو. کله چې سقیفې ته ورسیدل، حضرت ابوبکر صدیق(رض) انصارو مخاطب کړل په پایلې کې دوی له خلافت څخه لاس واخیست، وروسته حضرت عمر(رض) او حضرت ابو عبیده(رض) حضرت ابوبکر صدیق(رض) سره بیعت وکړ او له دې وروسته نورو خلکو هم له حضرت ابوبکر صدیق(رض) سره بیعت ته چمتو شول.

۲- دوه کاله او درې میاشتې یې خلافت وکړ.

۳- د حضرت خالد بن ولید سترې لاسته راوړنې عبارت دي: د یو کال دوو میاشتو په اوږدو کې یې د فرات د سیمو خلک د اسلام په دین مشرف کړل. د یرموک د سیند په غاړه په هغه جگړه کې چې له رومیانو سره یې تر سره کړه، سره له دې چې د مسلمانانو شمیر ډیر لږ و، بری یې تر لاسه کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اضافي معلومات:

خلافت یو ډول حکومت دی چې اسلامي نظام تـه ځـانګړی شـوی دی. د اسـلام خلیفـه د شـریعت د مقرراتـو لـه مخې د مسلمانانو دیني او دنیوي چارې د قران کریم د احکامو او د اسلام د پیغمبر د احـادیثو پـه رڼـا کـې پـر مـخ وړي.

د اسلام د خلیفه دنده یواځې په سیاست او حکومت کې نه تمامیږي، بلکه د خلیفه ډیره مهمـه دنـده د سـتر څښتن تعالی د بندګانو اصلاح، ارشاد او لارښوونه ده چې پدې برخه کې د ټولو معقولو ګټه پورتـه کـړي. ټـولنیز عـدالت رامنځ ته کړي او د خلکو د سوکالۍ لپاره هڅه وکړي ، همدا رنګه خلیفه مکلفیـت درلـود چـې د اسـلام سـپیڅلی دین دود کړي او د اسلامي نظام لمن په نړۍ کې وغزوي. ځکـه چـې پـه دې نـړۍ کـې خلیفـه د مـسلمانانو او پـه اخرت کې د الله (جل جلاله) په وړاندې مسوول او ځواب ورکوونکی دی.

منابع او مأخذونه:

- خلفای راشدین،
- تاریخ تمدن اسلام، جرجی زیدان،
- اصلی منبع: تاریخ طبري،

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۳۹) لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	حضرت عمر(رض)	
عمومي موخه	زده کوونکي دي د حضرت عمر فاروق(رض) د نسب، شخصیت، فتوحاتو او لاسته راوړنو سره بلد شي.	
موخې: - پوهنیزې(knowledge) - مهارتي(skill) - ذهنیتي(Attitude)	زده کوونکي دي د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: - د حضرت عمر فاروق(رض) د نسب په هکله به پوه شي، - د حضرت عمر فاروق(رض) د شخصیت په اړه به معلومات تر لاسه کړي، - د حضرت عمر فاروق(رض) د فتوحاتو او لاسته راوړنو په اړه به پوه شي، - د حضرت عمر فاروق(رض) د فتوحاتو او لاسته راوړني تحلیل او ارزونه به وکړای شي، - د ټولنیز عدالت د پلي کولو سرچینه به پیدا کړای شي.	
د تدریس چلندونه	تلفیقي میتود(لکچر، مباحثه وي او پوښتني او ځوابونه)	
د تدریس اړین توکي	تخته، تباشیر، نقشې، کتاب او ...	
د ارزونې چلندونه	تقریري، تحریري، پروژه وي او مشاهده وي	وخت په دقیقو
د تدریس او زده کړې فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړنی کړنې:** ۱- سلام اچول، ۲- له زده کوونکو سره روغبړ، ۳- د زده کوونکو د حاضرۍ اخیستل، ٤- له زده کوونکو سره پیژندګلوي او د ټولګي د وضعیت مشاهده کول، ۵- د تیرشوي لوست ارزونه، ٦- د تدریس د اړینو توکو چمتو کول ، **۷- د انګیزې را منځ ته کول:** - د سوالیه جملې طرح کول، - او یا د تاریخي نقشې ښودل.	۱۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

مينځني او وروستني فعاليتونه	د ښوونکي فعاليتونه	د زده کوونکو فعاليتونه	وخت په دقيقو
	- د لومړنيو فاليتونو سرته رسول او د انګيزې رامنځته کول، - پر تخته باندې د سرليک ليکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو ليکل، - د لوست توضيح کول، - له زده کوونکو څخه پوښتنې، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د ډله ييزو کارونو څارل، - د لوست خلاصه کول او کره کتنه، - له ټولګي څخه د باندې د دندو سپارل.	- په لومړنيو فعاليتونه کې ګډون، - د ښوونکي څرګندونو ته غوږ نيول او پام کول، - په کتابچو کې د مهمو مطلبونو ياداشت نيسي، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - له ښوونکي څخه پوښتنې کول، - په ډله ييزو کارونو کې فعالانه ګډون، - له ټولګي څخه بهر د فعاليتونو سرته رسول.	۸۰

په ټولګي کې فعاليتونه:

د اسلام د خپريدو په وخت کې او د عدالت په پلي کولو کې د حضرت عمر فاروق(رض) د خلافت ونډه د لوست په متن کې تشريح شوي ده، ورته دې رجوع وکړي.

د پوښتنو ځوابونه:

۱- د بعثت په شپږم کال د اسلام په دين مشرف شو.

۲- کله چې حضرت ابوبکر(رض) ناروغه شو، له خپلو اصحابو کرامو (مهاجرين او انصار) سره يې مشوره وکړه. په پايله کې ټولو اصحابو د دغې سپيڅلې او درنې دندې لپاره حضرت عمر(رض) وټاکه.

۳- حضرت عمر فاروق(رض) له لس کالو او پنځه مياشتې خلافت وروسته د هجرت په ۲۴ کال د ابو لولو په واسطه د شهادت لوړ مقام ده ته ورسيد.

له ټولګي څخه بهر فعاليت:

زده کوونکي کولای شي له درسي کتاب، د جومات له امام او نورو پوهو خلکو څخه د حضرت عمر(رض) د ژوند او عدالت په اړه معلومات راټول او په ټولګي يې وړاندې کړي.

اضافي معلومات:

د حضرت عمر فاروق(رض) د خلافت يوه مهمه پيښه د مسلمانانو لپاره د فلسطين فتح وه چې له يوځې پلوه (تبليغاتي) او د ډير ارزښت وړ وه ځکه چې د اقصی جومات د مسلمانانو لومړی قبله په دې سيمه کې ده. د دې ارزښت له کبله حضرت عمر(رض) پخپله خوښه دې سيمې ته سفر وکړ او له مسيحيانو سره يې تړون لاسليک کړ او د دوی حقوقو ته يې درناوی وکړ. د شام او فلسطين خلکو چې کلونه يې د روم د امپراتورۍ لوړتيا او ښکلا ليدلې وه، نو کله چې د اسلام د سپاهيانو له ساده وضعې او د مسلمانانو د خليفه حضرت عمر فاروق(رض) له نرم رفتار سره مخامخ شول، حيران پاتې شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (٤٠) لوست د تدریس لاربود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	حضرت عثمان(رض)	
عمومي موخه	زده کوونکي دې د حضرت عثمان له نسب، شخصیت، خلافت ته د رسیدو له خرنګوالي او لاسته راوړنو سره پېژندګلوي تر لاسه کړي.	
موخې: - پوهنیزې(knowledge) - مهارتي(skill) - ذهنیتي(Attitude)	زده کوونکي به د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: - د حضرت عثمان(رض) د نسب په اړه به معلومات تر لاسه کړای شي، - خلافت ته د حضرت عثمان(رض) د رسیدو په خرنوالي به پوه شي، - د اسلام د فتوحاتو او پرمختګ په اړه به معلومات تر لاسه کړای شي، - خلافت ته د حضرت عثمان(رض) د رسیدو خرنګوالی به تحلیل کړای شي، - لاسته راوړنې به لړلیک کړای شي، - له سخاوتمندی څخه به لذت واخلي.	
د تدریس چلندونه	تلفیقي میتود(لکچر، مباحثه وي او پوښتنې او ځوابونه)	
د تدریس اړین توکي	تخته، تباشیر، نقشې، کتاب او ...	
د ارزونې چلندونه	تقریري، تحریري، پروژه وي او مشاهده وي	وخت په دقیقو
د تدریس او زده کړې فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړنی کړنې:** ١- سلام اچول، ٢- له زده کوونکو سره روغبړ، ٣- د زده کوونکو د حاضرۍ اخیستل، ٤- له زده کوونکو سره پېژندګلوي او د ټولګي د وضعیت مشاهده کول، ٥- د تیرشوي لوست ارزونه، ٦- د تدریس د اړینو توکو چمتو کول ، **٧- د انګیزې را منځ ته کول،** - د سوالیه جملې طرح کول، - او یا د تاریخي نقشې ښودل.	١٠

(c) ketabton.com: The Digital Library

مینځني او وروستني فعالیتونه	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- د لومړنیو فالیتونو سرته رسول او د انګیزې رامنځته کول، - پر تخته باندې د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست توضیح کول، - له زده کوونکو څخه پوښتنې، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د ډله ییزو کارونو څارل، - د لوست خلاصه کول او کره کتنه، - له ټولګي څخه د باندې د دندو سپارل.	- په لومړنیو فعالیتونه کې ګډون، - د ښوونکي څرګندونو ته غوږ نیول او پام کول، - په کتابچو کې د مهمو مطلبونو یاداشت نیسي، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - له ښوونکي څخه پوښتنې کول، - په ډله ییزو کارونو کې فعالانه ګډون، - له ټولګي څخه بهر د فعالیتونو سرته رسول.	۸۰
	په ټولګي کې فعالیتونه: د اسلام د دریم خلیفه حضرت عثمان(رض) د ژوند او فتوحاتو په هکله د لوست متن کې معلومات ورکړل شوی دی. **د پوښتنو ځوابونه:** ۱- خلافت ته د حضرت عثمان(رض) د رسیدو څرنګوالی د لوست په متن کې تشریح شوی دی. ورته دې رجوع وکړي. ۲- فتح شوې سیمې په لوست کې توضیح شوې دي. ورته دې رجوع وکړي. ۳- د دولس کاله خلافت وروسته په ۳۶ هجري کال کې په شهادت ورسید. **له ټولګي څخه بهر فعالیت:** د حضرت عثمان(رض) د ژوند په اړه دې له کتاب، د مسجد له امام او نورو علماوو څخه معلومات تر لاسه کړي.		

اضافي معلومات:

حضرت عثمان له دې نه ویره او بیم درلود چې مبادا د قران عظیم الشان په قرائت کې اختلافات رامنځ ته شي او د الله کلام له نقصان سره مخامخ شي، نو ځکه یې امر وکړ، هغه مصحف چې د حضرت ابوبکر صدیق په وخت کې لیکل شوي و او د حضرت عمر(رض) لور بي بي حفصه سره موجود دي، له مخې دې څو نسخې ولیکل شي او اسلامي ښارونو ته ولیږدول شي او پخوانی نسخې دې وسوزول شي چې دا کار د حضرت عثمان(رض) له سترو کړونو څخه شمیرل کیږي.

د حضرت عثمان د خلافت په مهال په اسلامي پوځ کې بحري ځواک منځ ته راغی چې د قبرس په ټاپو کې یې برې ترلاسه او د قسطنطنیې د نیولو په فکر کې شول.

منابع او مأخذونه:

- خلفای راشدین،
- تاریخ تمدن اسلام، جرجی زیدان،
- اصلی منبع: تاریخ طبری،
- فتوح البلدان، بلاذری.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (٤١) لوست د تدریس لاربنود پلان

د تدریس وخت (یو درسي ساعت)

د مطلبونو سرلیکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	حضرت علی(رض)	
عمومي موخه	له حضرت علي(رض) د خلافت سره به پېژندګلوي پیدا کړي	
موخې: - پوهنیزې(knowledge) - مهارتي(skill) - ذهنيتي(Attitude)	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: - د حضرت علي(رض) نسب، به وپيژني، - خلافت ته د حضرت علي(رض) د رسیدو په څرنګوالي به پوه شي، - د صفین د جګړې د اختلاف لاملونو به تحلیل کړای شي، - د اسلام د صدر له تاریخ سره به مینه پیدا کړي.	
د تدریس چلندونه	تلفیقي میتود(لکچر، مباحثه وي او پوښتنې او ځوابونه)	
د تدریس اړین توکي	تخته، تباشیر، نقشې، کتاب او ...	
د ارزونې چلندونه	تقریري، تحریري، پروژه وي او مشاهده وي	وخــــت په دقیقو
د تدریس او زده کړې فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړني کړنې:** ١- سلام اچول، ٢- له زده کوونکو سره روغبړ، ٣- د زده کوونکو د حاضرۍ اخیستل، ٤- له زده کوونکو سره پېژندګلوي او د ټولګي د وضعیت مشاهده کول، ٥- د تیرشوي لوست ارزونه، ٦- د تدریس د اړینو توکو چمتو کول ، **٧- د انګیزې را منځ ته کول،** - د سوالیه جملې طرح کول، - او یا د تاریخي نقشې ښودل.	١٠

(c) ketabton.com: The Digital Library

مینځني او وروستني فعالیتونه	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- د لومړنیو فالیتونو سرته رسول او د انګیزې رامنځته کول، - پر تخته باندې د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست توضیح کول، - له زده کوونکو څخه پوښتنې، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د ډله ییزو کارونو څارل، - د لوست خلاصه کول او کره کتنه، - له ټولګي څخه د باندې د دندو سپارل.	- په لومړنیو فعالیتونه کې ګډون، - د ښوونکي څرګندونو ته غوږ نیول او پام کول، - په کتابچو کې د مهمو مطلبونو یاداښت نیسي، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - له ښوونکي څخه پوښتنې کول، - په ډله ییزو کارونو کې فعالانه ګډون، - له ټولګي څخه بهر د فعالیتونو سرته رسول.	۸۰

په ټولګي کې فعالیتونه:

خلافت ته د حضرت علي(رض) د رسیدو څرنګوالی او د هغه د خلافت مهمې پیښې د لوست په متن کې توضیح شوي دي.

د پوښتنو ځوابونه:

۱- حضرت علي(رض) د ابوطالب زوی، د حضرت محمد(ص) زوم او د تره زوی دی.

۲- د حضرت علي(رض) او حضرت معاویه(رض) تر منځ جګړه په ۳۷ هـ کال کې پېښه شوې ده.

۳- د عبدالرحمن بن ملجم لخوا د هجرت په څلویښتم کال کې په شهادت ورسید.

له ټولګي څخه بهر فعالیت:

د حضرت علي(رض) د ژوند په اړه دې د مسجد له امام، او نورو دیني علماوو څخه معلومات تر لاسه کړي.

اضافي معلومات:

امیر المومنین حضرت علي (کرم الله وجهه) له بیعت اخیستلو وروسته خپل عاملان (والیان) اسلامي ولایتونو ته واستول. عثمان بن حنف یې بصرې ته، عماره بن شهاب یې کوفې ته، عبدالله بن عباس یې یمن ته، قیس بن سعد بن عباده، محمد بن ابی بکر او مالک اشتر یې یو د بل پسې مصر ته واستول او سهیل بن حنیف یې د شام د والي په توګه وټاکه. خو له دغو والیانو څخه هیڅ یو په خپل کار کې بریالیتوب تر لاسه نکړ ځکه چې په ټولو ښارونو کې اختلافات منځ ته راغلي وو.

منابع او مأخذونه:

- خلفای راشدین،
- اطلس تاریخ اسلامي،
- تاریخ تمدن اسلام، جرجی زیدان،
- تاریخ طبري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (٤٢) لوست د تدريس لاربنود پلان

د تدريس وخت (يو درسي ساعت)

د مطلبونو سرليکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	د خلفای راشدين خلاندې دورې ته يوه کتنه	
عمومي موخه	د خلفای راشدين له سياست او لاسته راوړونو سره د زده کوونکو پيژندګلوي.	
موخې: - پوهنيزې(knowledge) - مهارتي(skill) - ذهنيتي(Attitude)	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي: - د خلفای راشدين سياست به وپيژني، - د فتوحاتو په لاملونو باندې به پوه شي، - د خلفای راشدين د سياست څرنګوالی به تحليل، کړای شي، - د خلفای راشدين په وخت کې به د اسلام د فتوحاتو لاملونه تحليل کړای شي، - د خلفای راشدين کړنې به د خپل ژوند سر مشق وګرځوي او له پايلو څخه به يې خوند واخلي.	
د تدريس چلندونه	تلفيقي ميتود(لکچر، مباحثه وې او پوښتنې او ځوابونه)	
د تدريس اړين توکي	تخته، تباشير، نقشې، کتاب او ...	
د ارزونې چلندونه	تقريري، تحريري، پروژه وې او مشاهده وې	وخت په دقيقو
د تدريس او زده کړې فعاليتونه او د انګيزې رامنځته کول	**لومړنی کړنې:** ١- سلام اچول، ٢- له زده کوونکو سره روغبړ، ٣- د زده کوونکو د حاضرۍ اخيستل، ٤- له زده کوونکو سره پيژندګلوي او د ټولګي د وضعيت مشاهده کول، ٥- د تيرشوي لوست ارزونه، ٦- د تدريس د اړينو توکو چمتو کول، **٧- د انګيزې را منځ ته کول،** - د سواليه جملې طرح کول، - او يا د تاريخي نقشې ښودل.	١٠

(c) ketabton.com: The Digital Library

<table>
<tr><th>مینځني او وروستني فعالیتونه</th><th>د ښوونکي فعالیتونه</th><th>د زده کوونکو فعالیتونه</th><th>وخت په دقیقو</th></tr>
<tr><td rowspan="2"></td><td>- د لومړنیو فالیتونو سرته رسول او د انگیزې رامنځته کول،
- پر تخته باندې د سرلیک لیکل،
- پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل،
- د لوست توضیح کول،
- له زده کوونکو څخه پوښتنې،
- پوښتنو ته ځواب ورکول،
- د ډله ییزو کارونو څارل،
- د لوست خلاصه کول او کره کتنه،
- له ټولگي څخه د باندې د دندو سپارل.</td><td>- په لومړنیو فعالیتونه کې گډون،
- د ښوونکي خرگندونو ته غوږ نیول او پام کول،
- په کتابچو کې د مهمو مطلبونو یاداشت نیسي،
- د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول،
- له ښوونکي څخه پوښتنې کول،
- په ډله ییزو کارونو کې فعالانه گډون،
- له ټولگي څخه بهر د فعالیتونو سرته رسول.</td><td rowspan="2">۸۰</td></tr>
<tr><td colspan="2">په ټولگي کې فعالیتونه:
د خلفای راشدین شخصي ژوند او د هغوی کړنې د لوست په متن کې توضیح شوي دي.
د پوښتنو ځوابونه:
۱- هغوی د الله(ج) او د خلکو د حقوقو له ضایع کیدو څخه په کلکه په ویره کې وو. د اخرت د ورځې له محاسبې څخه غافل نه وو، شان او دبدبه یې نه خوښوله. هر چا کولای شول چې هر ځای کې له هغوی سره کتنه وکړي. دارالخلافه یې مسجدونه، فرش یې پوزې او مانۍ هم دغه مسجدونه وو.
۲- د فتوحاتو د بریو په هکله د لوست په متن کې توضیح ورکړل شوي ده.
له ټولگي څخه بهر فعالیت:
د خلفای راشدین د ژوند په اړه دې له کتابونو، د مسجد له امام او د استوگنې د ځای له علماوو څخه معلومات تر لاسه کړي.</td></tr>
</table>

اضافي معلومات:

د خلفای راشدین د ځلانديې دورې څو ټکي:

- خلفا په ساده ژوند راغلل او ولاړل،
- د خلفای راشدین دربار دولتي او سلطنتي شان او شوکت نه درلود،
- خلفای راشدین ساده کالي اغوستل او د عادي وگړو غوندې په کوڅو او بازارو کې گرځیدل،
- د خلفای راشدین حکومت د تقوا، پرهیزگاری او عدالت له مخې ټولو اسلامي دولتونو ته سرمشق او یوه بیلگه وه.
- خلفاوو له خلکو سره نیک رفتار کاوه،
- د خلفاوو خوراک د فقیرو او غریبو وگړو په شان و.

منابع او مأخذونه:

- خلفای راشدین،
- تاریخ تمدن اسلام، جرجی زیدان،
- تاریخ طبري،
- فتوح البلدان، بلاذري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (۴۳) لوست د تدریس لارښود پلان

د تدریس مهال : دوه درسي ساعت (۹۰ دقیقې)

<table>
<tr><th>د مطلبونو سرلیکونه</th><th colspan="2">د مطلبونو شرح</th></tr>
<tr><td>د لوست موضوع</td><td colspan="2">امویان</td></tr>
<tr><td>عمومي موخې</td><td colspan="2">د امویانو واک ته رسیدو ځرنګوالی او د هغوی نامتو اومرا</td></tr>
<tr><td>موخې:
- پوهنیزې(knowledge)
- مهارتي(skill)
- ذهنیتي(Attitude)</td><td colspan="2">زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي:
- زده کوونکي به د امویانو واک ته د رسیدو د ځرنګوالي په اړه معلومات تر لاسه کړای شي،
- د ثاني خلیفه عمر بن عبدالعزیز ، د عدالت د ځرنګوالي په اړه به پوه شي،
- د امویانو د ماتې لاملونه به تحلیل کړای شي،
- د امویانو د خلافت مهم او لوی ښارونه او مرکزونه به د نقشې په مخ وښودلی شي.</td></tr>
<tr><td>د تدریس چلندونه</td><td colspan="2">توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه یي.</td></tr>
<tr><td>د تدریس اړین توکي</td><td colspan="2">تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور......</td></tr>
<tr><td>د ارزونې چلندونه</td><td colspan="2">تقریري، تحریري، مشاهده یی، صنفي تست او داسې نور ......</td></tr>
<tr><td rowspan="2">د تدریس او زده کړې فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول</td><td>لومړنی فعالیتونه
سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول د تیر لوست ارزونه او د حاضری اخیستل.

د انګیزې رامنځته کول:
د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یوه په زړه پوری تاریخي مطلب وړاندې کول.</td><td>وخت په دقیقو

لس دقیقې</td></tr>
</table>

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنــــــــۍ او وروستي کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخــت په دقیقو
	- پــر تختــه بانــدې د لوســت د ســرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوســت ارزونــه او د کــورنۍ دنــدې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه خارنه.	- د ښوونکي خرګندونو ته پام کول، - د لوســت پــه بهیــر کــې د مهمــو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوســت او مهمــو مطلبونــو وړانــدې کول، - د ښــوونکي پوښــتنو تــه ځــواب ورکول، - پــه کــور او ټــولګي کــې د دنــدې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځــــه دیــرش دقیقې

- **د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:**

۱- حضرت معاویه(رض) د ابو سفیان زوی او د حرب لمسی دی.

۲- د حضرت معاویه(رض) د خلافت په وخت کې د اسلامي فتوحاتو لمنې لویدیځ لور ته تر هسپانیې او فرانسې او ختیځ خواته تر ترکستان، چین او هند پورې ورسیده.

۳- عمر بن عبدالعزیز د ثاني خلیفه په نوم یاد شوی دی.

اضافي معلومات:

د حضرت رسول اکرم(ص) تر رحلت وروسته د هغه څلورو تنو اصحابو له عربستان څخه پر اسلامي نړۍ حکومت وکړ. تر راشده خلفاوو وروسته د اسلامي نړۍ واک امویانو ته چې لومړنۍ اسلامي لړۍ وه، ورسیده. امویان د مکې یوې بډایې او سوداګرې کورنۍ ته منسوب وو. د امویانو ځواکمنتیا د اومې میلادي پیړۍ په دریمه لسیزه کې په سوریه کې د حضرت معاویه د حکومت په پیل سره شروع کیږي. حضرت معاویه د قبایلو په منځ او د مفتوحه هیوادونو په اړوند د روښانه سیاست او ښه تدبیر په درلودو سره او همدا رنګه له بریاوو څخه په ګټې اخیستنې سره د عربو له ځواکمندو حکامو څخه په خپل عصر کې شمیرل کیږي. نوموړی په څلویښتم هجري کال کې خلیفه شو او د مسلمانانو مشری یې په غاړه واخیستله. د هغه ورته په مستقیمه او غیر مستقیمه توګه تر ۱۳۲ هجري قمري کال چې له ۷۵۰ میلادي ګټل سره سمون لري، له ټولو بدلونونو، پاڅونونو او ستونزو سره سره په ډیره لویه نړۍ چې مسلمان اعراب یې فاتح وو، واکمني وکړه.

د زیاتو معلوماتو لپاره دې لاندې مراجعو ته رجوع وشي:

- افغانستان در مسیر تاریخ، غبار،
- هنر معماری اسلامي، داکتر لطیف قاسمي،
- تاریخ جوامع اسلامي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (٤٤) لوست د تدریس لاربنود پلان

د تدریس مهال : یو درسی ساعت (۴۵ دقیقې)

د مطلبونو سرليکونه	د مطالبو شرح	
د لوست موضوع	د امویانو په وخت کې فرهنګي، اقتصادي، اداري او پوځي وضعیت	
عمومي موخې	د امویانو له اقتصادي، فرهنګي اداري او پوځي وضعیت سره پیژندګلوي.	
(پوهنیزې، مهارتي او ذهنیتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسیږي: - زده کوونکي به د امویانو داقتصادي او اداري وضعیت په اړه معلومات تر لاسه کړای شي، - د امویانو د فرهنګي او پوځي وضعیت په اړه به معلومات ترلاسه کړای شي. - د امویانو د برياوو په لاملونو باندې به پوه شي، - د امویانو خدمتونه به لړلیك کړای شي، - د نقشې پر مخ به د امویانو مفتوحه سیمې په ګوته کړای شي، - له نقشو او اطلسونه څخه به ګټه پورته کړای شي.	
د تدریس لارې او طریقې	توضیحي، تشریحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندویه او اړین درسي توکي	تخته، تباشیر، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طریقې	تقریري، تحریري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعالیتونه او د انګیزې رامنځته کول	**لومړني فعالیتونه:** سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړینو توکو چمتو کول، د تیر لوست ارزونه او د حاضرۍ اخیستل. **د انګیزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او یا د یو په زړه پورې تاریخي مطلب وړاندې کول.	وخت په دقیقو لس دقیقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنـــــــی او وروستی کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیك لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې
	- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه: ۱- د امویانو په وخت کې د عشر، خمس او غنیمت په نوم مالیات له فتح شوو هیوادونو څخه د خلافت مرکز ته لیږدیدل. ۲- امویانو دمشق خپل پلازمینه تاکلې وه. ۳- امویانو د عامه ګټې اخستنې لپاره د ښارونه، پلونو روغتونونو او جوماتونو په جوړولو لاس پورې کړ. ۴- محمد بن قاسم کراچۍ او ملتان فتح کړل.		

اضافي معلومات:

امویانو د اسلامي نړۍ د راتلونکو بدلونونو لپاره کلك بنسټ کیښود. هغوی د خپلې پلازمینې دمشق او د بیزانس په وړاندې په بیلابیلو بریدونو سره، او د نږدې ختیځ د مسیحیانو د تاریخ په اړوند ډیره ښه پیژندګلوي درلوده هغوی پوهیدل چې د لویې امپراتورۍ واکداران دي او د امپراتورۍ د ختیځې سیمې، ډیر غنایم د هغوی په واک کې ورکړي دي.

سره له دې چې امویان ډیر زیات په پوځي سوقیاتو او د اسلامي حکومت په پراختیا کې بوخت وو او پدې وتوانیدل چې مراکش، المغرب په لویدیځ، ترکیه په شمال، سیستان او خراسان په ختیځ کې فتح کړي، خو بیا یې هم په سیاسي، اقتصادي او فرهنګي برخو کې لاسته راوړنې درلودې. نوي ښارونه، کاروانسرایونه، حمامونه او جوماتونه جوړل شول. د بیلګې په توګه د کوفې، بصرې، قسطاط، مدینې، قبته الصخری او د ولید د جوماتونو څخه یادونه کولای شو.

د امویانو د حکومت د پراختیا په ترځ کې په مفتوحه سمیو کې نوی ښارونه جوړشول، ښارونه د سوداګریزو مالونو د راکړې ورکړې په مرکزونو واوښتل، سوداګریز کاروانونه د اسیا، اروپا ، افریقا تر منځ په تګ راتګ کې وو، له ځمکو څخه د مالیاتو اخیستل، له سوداګریزو کاروانو څخه د تکسونو اخیستل او دا ټولول د امویانو د حکومت په مالي ځواکمنتیا کې لویه ونډه درلوده چې د امپراتورۍ له ګوټ ګوټ څخه په نقدي او جنسي توګه د خلافت مرکز ته راوړل کیدل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لنډه دا چې کوم تمدن چې امویانو رامنځ ته کړ هغه د نړدې ختیځ د سنتونو او ارزښت سره د مسلمانانو د نوی دین او دولت د مقابلې او یوځای کیدو په پایله کې منځ ته راغی همدارنګه امویانو په نورو فرهنګي برخو هم پاملرنه وکړه لکه مسکوکات او دیوان سالاري، د عبدالملك خلیفه په وخت کې اسلامي خاصه سکه له انځور پرته، خو په مذهبي کتیبې سره ضرب شوه. د دفتر او دیوان ژبه له یوناني څخه عربي ته واوښته.

د زیاتو معلوماتو لپاره دې لاندې مراجعو ته رجوع وشي:

- افغانستان در مسیر تاریخ، غبار،
- هنر معماری اسلامي، داکتر لطیف قاسمي،
- تاریخ جوامع اسلامي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (٤٥) لوست د تدريس لارښود پلان

د تدریس مهال : دوه درسي ساعت (۹۰ دقیقې)

د مطلبونو سرليکونه	د مطلبونو شرح	
د لوست موضوع	عباسيان	
عمومي موخې	واک ته د عباسيانو د رسيدو څرنګوالی او د هغوی نامتو خلفا	
(پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې	زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي: - زده کوونکي به واک ته د عباسيانو د رسيدو د څرنګوالی په اړه معلومات تر لاسه کړي، - د عباسيانو په دوره کې به د مامون الرشيد او هارون الرشيد ونډه چې د فرهنګ په وده کې يې درلوده پوه شي، - د عباسيانو د اداري د پاينبت او پرمختګ لاملونه به تحليل کړای شي، - په عباسي دوره کې به مهم تمدني مرکزونه د نقشې پر مخ په ګوته کړای شي.	
د تدريس لارې او طريقې	توضيحي، تشريحي، لکچر او مباحثه وي.	
مرستندويه او اړين درسي توکي	تخته، تباشير، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...	
د ارزونې طريقې	تقريري، تحريري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...	
لومړني فعاليتونه او د انګيزې رامنځته کول	**لومړني فعاليتونه:** سلام اچول، سترې مشي، د لوست د اړينو توکو چمتو کول، د تير لوست ارزونه او د حاضرۍ اخيستل. **د انګيزې رامنځته کول:** د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او يا د يو په زړه پورې تاريخي مطلب ورآندې کول.	**وخت په دقيقو** **لس دقيقې**

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستی کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنۍ دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه څارنه.	- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې

- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه:

۱- عباسي خلیفه امین د مامون الرشید په امر ووژل شو.

۲- د عباسي کورنۍ وروستنی خلیفه مستعصم باالله د چنګیز د لمسی (هلاکو) لخوا ووژل شو.

۳- د مامون الرشید د خلافت په وخت کې علومو ته او په ځانګړې توګه طب، ریاضیاتو، فلسفي، ادب او منطق ته ډیره پاملرنه شوې وه.

۴- عباسي خلیفه منصور په ۱۶۹ هـ ق کال کې وفات شو.

اضافي معلومات:

د اموي حکومت د سقوط لاملونه هغه شورشونه او پاځونونه وو چې په عراق او د اسلامي امپراتورۍ په نورو برخو کې رامنځ ته شول. سره له دې چې امویانو په پیل کې وکړای شول د تشویق او امتیازاتو په ورکولو سره پر اوضاع مسلط شي، خو په ۱۲۵ هـ ق کال کې چې له ۷۴۷ میلادي کال سره سمون لري، د اسلامي امپراتورۍ د ټولو ناراضي ډلو لویه سازمان بندي او شورشونه په خراسان کې د یو ستر پاځون موجب شول.

په خراسان کې د تحرکاتو له پیل سره سم د ابو مسلم خراساني تر مشرۍ لاندې پاځون منځ ته راغی او د دغه پاځون په پایله کې اموي شهزاده ګان یو په بل پسې له منځ ولاړل او وروستی اموي خلیفه مروان حمار هم ووژل شو. او خلافت له امویانو څخه عباسیانو ته ولیږدول شو.

د عباسیانو خلافت په رسمي توګه تر ۶۵۶هـ ق / ۱۲۵۸ میلادي کال پورې دوام وکړ او هم په دغه کال بغداد د مغولانو لاسته ورغی.

د زیاتو معلوماتو لپاره دې لاندې مراجعو ته رجوع وشي:

- افغانستان در مسیر تاریخ، غبار،
- هنر معمارې اسلامي، داکتر لطیف قاسمي،
- تاریخ جوامع اسلامي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د (٤٦) لوست د تدريس لارښود پلان

د تدريس مهال : يو درسي ساعت (۴۵ دقيقې)

<table>
<tr><th colspan="2">د مطلبونو شرح</th><th>د مطلبونو سرليکونه</th></tr>
<tr><td colspan="2">د عباسيانو د عصر سياسي، اداري او فرهنګي و ضعيت.</td><td>د لوست موضوع</td></tr>
<tr><td colspan="2">د عباسيانو د عصر د سياسي ادراي او فرهنګي وضعيت سره پېژنګلوي.</td><td>عمومي موخې</td></tr>
<tr><td colspan="2">زده کوونکي دې د لوست په پای کې لاندې موخو ته ورسيږي:
- زده کوونکي به د عباسيانو د دورې دسياسي او اقتصادي وضعيت په اړه معلومات تر لاسه کړای شي،
- د فرهنګي او اداري وضعيت په اړه به معلومات تر لاسه کړای شي،
- د عباسيانو د عصر د فرهنګي او پرمختګ لاملونه به تحليل کړای شي،
- د مامون الرشيد مهم خدمتونو به فهرست کړای شي،
- د عباسيان په اداره او اداري جوړښت باندې به پوه شي،
- مهم سوداګريز مرکزونه به د نقشې پرمخ وښودلی شي.</td><td>(پوهنيزې، مهارتي او ذهنيتي) موخې</td></tr>
<tr><td colspan="2">توضيحي، تشريحي، لکچر او مباحثه وي.</td><td>د تدريس لارې او طريقې</td></tr>
<tr><td colspan="2">تخته، تباشير، مارکر، نقشې، اطلسونه، انځورونه، قلمونه او داسې نور...</td><td>مرستندويه او اړين درسي توکي</td></tr>
<tr><td colspan="2">تقريري، تحريري، مشاهده وي، صنفي تست او داسې نور ...</td><td>د ارزونې طريقې</td></tr>
<tr><td>وخت په دقيقو
لس دقيقې</td><td>لومړني فعاليتونه:
سلام اچول، ستړی مشي، د لوست د اړينو توکو چمتو کول، د تير لوست ارزونه او د حاضرۍ اخيستل.

د انګيزې رامنځته کول:
د لوست په اړوند د پوښتنو طرح کول، د نقشې او انځور ښودل او يا د يو په زړه پورې تاريخي مطلب وړاندې کول.</td><td>لومړني فعاليتونه او د انګيزې رامنځته کول</td></tr>
</table>

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ او وروستۍ کړنې	د ښوونکي فعالیتونه	د زده کوونکو فعالیتونه	وخت په دقیقو
	- پر تخته باندې د لوست د سرلیک لیکل، - پر تخته باندې د مهمو مطلبونو لیکل، - د لوست تشریح او توضیح، - په ډلو باندې د زده کوونکو ویشل او د دندو سپارل، - پوښتنو ته ځواب ورکول، - د لوست ارزونه او د کورنی دندې سپارل، - د تدریس په وخت کې ښه خارنه.	- د ښوونکي څرګندونو ته پام کول، - د لوست په بهیر کې د مهمو مطلبونو یاداشت، - په ټولګي کې د ډلو د استازو لخوا د لوست او مهمو مطلبونو وړاندې کول، - د ښوونکي پوښتنو ته ځواب ورکول، - په کور او ټولګي کې د دندې سرته رسول، - د نظم او دسپلین رعایت کول.	پنځه دیرش دقیقې
	- د لوست د متن پوښتنو ته ځوابونه : ۱- د بصرې، کوفې، قاهرې، قیروان، مروې، ری، بخارا او نیشاپور ښارونه د اسلامي تمدن له مرکزونو څخه شمیرل کیدل. ۲- د مامون الرشید د خلافت په وخت کې د ریاضي، الجبر په برخه کې زیات پر مختګونه شوي وو. ۳- د عباسیانو د خلافت په وخت کې او په ځانګړي توګه د هارون الرشید په حکومت کې د نړۍ د یو شمیر هیوادونو، لکه: چین، هند، فرانسې او یونان سره دیپلوماتیکي اړیکي ټینګې شوې او د سفیرانو په لیږدولو یې اقدام وکړ.		

اضافي معلومات:

عباسي دولت د اسلامي حکومت د واک لاندې سیمې او د هغوی د اوسیدونکو په اړوند د امویانو بر عکس پالیسي او رویه غوره کړه. له اعیانو او اشرافو سره یې له نرمښت او مدارا څخه کار واخیست او د هغوی ګټې یې په سیاسي او اقتصادي حاکمیت کې په پام کې ونیولې، نو همدا علت و چې عباسیانو تر امویانو زیات عمر وکړ.

د یادونې وړ ده چې د عباسیانو د اداري په ټینګښت کې د خراسان خلکو (افغانستان) ډیره ونډه درلوده چې کولای شو له برمکي کورنۍ څخه یادونه وکړو. دغې کورنۍ د هارون الرشید حکومت د خپل کمال او پرمختګ لوړپوړ ته ورساوه. یحیی برمکي یو مدبر انسان و چې هارون الرشید هغه ته د پلار خطاب کاوه او د خپل وزیر په توګه یې وټاکه. په همدې توګه د یحیی زامنو په بغداد کې لوی منصبونو ته رسیدلي وو، جعفر بن یحیی د هارون الرشید وزیر شو. فضل بن یحیی د خراسان د ولایت مقام ته ورسید. دې کورنۍ اولس کاله د بغداد د خلافت ټولې چارې په خپل لاس کې اخیستې وې او دې منورې کورنۍ ډیر اثار له هندي، پهلوي او یوناني ژبو څخه په عربي ژبه وژباړل.

د دریمې پیړۍ په وروستیو او د څلورمې هجري پیړۍ په لومړیو کې عباسي خلافت د خپلې د ودې او پرمختګ پړاوونه ووهل. په ظاهري توګه د افریقې په شمال، مصر او خراسان کې ځینو کورنیو خپلواکي تر لاسه کړه،

(c) ketabton.com: The Digital Library

مذهبي وحدت منځ ته راغی د پانګې د راټولیدو له امله سوداګری او کرنې وده او پر مختګ وکړ. ښارونه یو له بل سره وصل، او پرعایداتو باندې مالیات وضع شول. ښارونه، کاروانسرایونه، حمامونه، ماڼۍ ګانې او جوماتونه جوړل شول چې د بیلګې په توګه د بغداد منصور، رقه، سامرا او مصر د ښارونو نوم اخیستلای شو.

د الازهر، قیروان، المالك، ابن طولون او ابو دلف جوماتونه هم جوړ شول، د معماری له نظره دعباسیانو دوره د امویانو په څیر له تنوع څخه برخمنه او د پام وړ وه. سربیره پر آجری تزئین او قوسونو کولای شو د نقاشي منبت کاری، ګچبری او سفالګری څخه یادونه وکړو.

د زیاتو معلوماتو لپاره دې لاندې مراجعو ته رجوع وشي:

- افغانستان در مسیر تاریخ، غبار،
- هنر معماری اسلامي، داکتر لطیف قاسمي،
- تاریخ جوامع اسلامي.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library